

**T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**İLKÖĞRETİM GÖRSEL SANATLAR (RESİM-İŞ) DERSİ ÖĞRETİM
PROGRAMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ
(1948-2007 ARASI)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Enver YOLCU**

**Hazırlayan
Ergin KOÇ**

ÇANAKKALE – 2008

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne
Ergin KOÇ'a ait "İlköğretim Görsel Sanatlar (Resim- İş) Dersi
Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi" adlı
Çalışma, jürimiz tarafından Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı
Resim-İş Eğitimi Bilim Dalında
YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan
Yrd. Doç. Dr. Enver YOLCU (Danışman)

Üye
Yrd. Doç. Dr. Fatih BALCI

Üye
Yrd. Doç. Dr. Selçuk UYGUN

ÖZET

Ülkemizde İlköğretimde sanat eğitimi, buna bağlı olarak görsel sanatlar (resim-iş) eğitimi çağdaş sanat eğitimi ilkeleriyle uyumlu bir biçimde yürütülememektedir. Eğitim politikamızın sürekli değişmesi, sorunlara kısa süreli çözümler aranması, görsel sanatlar dersini diğer dersler yanında boş zamanı değerlendiren bir ders konumuna getirmiştir. İlköğretim okullarında görsel sanatlar dersinin ders saatinin azlığı, atölye ve araç-gereç eksikliği görsel sanatlar dersinin gerçek anlamda işlenmesini kısıtlamaktadır.

Bu araştırmada; Görsel sanatlar dersinin tarihi gelişimi ve günümüzdeki görsel sanatlar eğitimi, ilköğretim okullarında 1948- 2007 yılları arasında uygulanan resim-iş eğitim programları, etkileri ve sonuçlarına değinilmektedir.

Araştırmada model olarak “Tarama Modeli” kullanılmıştır. Bu amaçla 1948-2007 yılları arasında sanat eğitimi tarihi ve gelişimi Cumhuriyet Öncesi ve Cumhuriyet Sonrası sanat eğitimi olarak incelenmiştir. Sanat eğitimine önemli katkı sağlayan İsmail Hakkı Baltacıoğlu, İsmail Hakkı Tonguç ve Atatürk’ün sanat eğitimi hakkındaki düşüncelerine yer verilmiştir. Sanat eğitimi programları, ile ilgili kaynaklar taranmıştır. İlköğretim okulları Görsel Sanatlar (Resim-İş) öğretim programları amaçlar / hedefler ve içerik öğeleri bakımından değerlendirilmiştir.

ABSTRACT

In Turkey, art education in primary schools, connected with education of visual arts (art lesson) can not be conducted compatible with modern art education principles. Continuous changes in the educational policy, short term solution searches for problems, changed visual arts lesson into an activity which fills students' free times besides other subjects. Limited lesson hours in primary schools and the shortage of workshops and equipments prevent performance of visual arts lesson in the literal sense.

This study reveals the historical development of visual arts lesson and visual arts education at present, the educational programmes of art education implemented in primary schools between 1948 and 2007, and their effects and outcomes.

In this study, as a model "Scanning Model" was used. For this aim, the history and development of art education was investigated as Before Republic and After Republic. The researcher mentioned the ideas of İsmail Hakkı Baltacıoğlu, İsmail Hakkı Tonguç and Atatürk, who are considered as important contributors to art education. The resources on art education programmes were reviewed. Visual arts teaching programmes in primary schools were evaluated in terms of their aims/goals and content.

İÇİNDEKİLER

ONAY	
ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	II
İÇİNDEKİLER.....	III
TABLolar CETVELİ.....	VI
ÖNSÖZ.....	VIII
BÖLÜM I	
GİRİŞ.....	1
1.1. Sanat Eğitimi.....	2
1.1.1. Sanat Eğitiminin Gerekliği.....	7
1.1.2. Türkiye’de Sanat Eğitimi.....	10
1.1.2.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem.....	10
1.1.2.2. Cumhuriyet Dönemi.....	13
1.1.2.2.1. Milli Eğitim Şuralarında Sanat Eğitimi.....	25
1.1.2.2.2. Türkiye’deki Sanat Eğitiminde Etkisi Bulunan Eğitimciler.....	34
1.2. Eğitimde Program ve Program Geliştirme.....	39
1.3. Problem Durumu	45
1.4. Araştırmanın Amacı.....	46
1.5. Araştırmanın Önemi.....	47
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	47

BÖLÜM II

YÖNTEM.....	48
2.1. Araştırmanın Modeli.....	48
2.2. Verilerin Toplanması ve Analizi.....	48

BÖLÜM III

BULGULAR VE YORUM.....	49
3.1. Görsel Sanatlar (Resim / Resim-İş) Programları.....	49
3.1.1. 1948 Resim-İş Programı.....	49
3.1.1.1. Programın Amaçları ve Hedefleri.....	50
3.1.1.2. Programın İçeriği.....	50
3.1.2. 1949 Ortaokul Resim Programı.....	54
3.1.2.1. Programın Amaçları ve Hedefleri.....	54
3.1.2.2. Programın İçeriği.....	55
3.1.3. 1968 Resim-İş Programı.....	59
3.1.3.1. Programın Amaçları ve Hedefleri.....	59
3.1.3.2. Programın İçeriği.....	60
3.1.4. 1992 İlköğretim Okulları Resim Dersi Öğretim Programı.....	65
3.1.4.1. Programın Amaçları ve Hedefleri.....	65
3.1.4.2. Programın İçeriği.....	66
3.1.5. 2006 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı.....	70
3.1.5.1. Programın Felsefesi.....	70

3.1.5.2. Programın İçeriği.....	71
3.1.5.3. Programın Amaçları / Hedefleri.....	74
3.1.5.4. Programın İlkeleri.....	77

BÖLÜM IV

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	83
4.1. Sonuç.....	83
4.2. Öneriler.....	93
KAYNAKÇA.....	95

TABLOLAR CETVELİ

Tablo-1: 1948 İlkokul Haftalık Ders Çizelgesinde Resim- İş Dersi.....	51
Tablo-2: 1940 – 1970 Arası Ortaokullarda Haftalık Ders Çizelgesinde Resim- İş Dersi.....	56
Tablo-3: 1968 İlkokul Haftalık Ders Çizelgesinde Resim- İş Dersinin Yeri.....	61
Tablo-4: 1992 – 1993 İlköğretim Okulu Haftalık Ders Çizelgesinde Resim- İş Dersinin Yeri.....	67
Tablo-5: 2007 Yılı İlköğretim Okulu Haftalık Ders Çizelgesinde Resim- İş Dersinin Yeri.....	72
Tablo-6: 1926- 1947 Yılları Arasında İlkokullarda Haftalık Ders Çizelgesinde Resim- İş Dersi.....	84
Tablo-7: 1948- 1949 Arası İlkokullarda Haftalık Ders Çizelgesinde Resim- İş Dersinin Yeri.....	84
Tablo-8: 1927- 1930 Arası Ortaokullarda Haftalık Ders Çizelgesinde Resim- İş Dersinin Yeri.....	85
Tablo-9: 1937- 1938 Arası Ortaokullarda Haftalık Ders Çizelgesinde Resim- İş Dersinin Yeri.....	85
Tablo-10: 1940- 1970 Arası Ortaokullarda Haftalık Ders Çizelgesinde Resim- İş Dersinin Yeri.....	86
Tablo-11: 1968- 1969 Arası İlkokullarda Haftalık Ders Çizelgesinde Resim- İş Dersinin Yeri.....	86
Tablo-12: 1974- 1975 Arası İlkokullarda Haftalık Ders Çizelgesinde Resim- İş Dersinin Yeri.....	86
Tablo-13: 1975- 1976 Arası İlkokullarda Haftalık Ders Çizelgesinde Resim- İş Dersinin Yeri.....	87
Tablo-14: 1986- 1987 İlköğretim Okulu Haftalık Ders Çizelgesinde Resim- İş Dersinin Yeri.....	87
Tablo-15: 1992- 1993 İlköğretim Okulu Haftalık Ders Çizelgesinde Resim- İş Dersinin Yeri.....	88

Tablo-16: 1994- 1995 İlköğretim Okulu Haftalık Ders Çizelgesinde Resim- İş Dersinin Yeri.....	88
Tablo-17: 2007 Yılı İlköğretim Okulu Haftalık Ders Çizelgesinde Resim- İş Dersinin Yeri.....	88

ÖNSÖZ

Günümüz Türk Eğitim sistemi içinde yer alan Görsel Sanatlar (Resim-iş Eğitimi) dersi, çocuğun yaratıcılığını geliştirmesi açısından önemli bir yere sahiptir.

Genel eğitim içerisinde görsel sanatlar eğitiminin yeri ve önemi adlı araştırmayla, geçmişten günümüze sanat eğitimi tarihi ve 1948- 2007 dönemi İlköğretim okullarında resim-iş eğitimi programları ve önemleri, programlardaki değişiklik ve gelişimler, programların birbiriyle karşılaştırılması ve süreç içerisindeki değişimlerin yansıtılması amaçlanmıştır. Bu araştırmanın sanat eğitimine ilişkin olumlu katkıda bulunmasını ümit ediyorum.

“İlköğretim okulları resim-iş eğitimi programlarının değerlendirilmesi” adlı tezim IV bölümden oluşmaktadır. I. Bölümde, tezin konusu ve genel çerçeve belirlenmiştir. II. bölümde araştırmanın yöntemi ve verilerin toplanması ve analizi konuları bulunmaktadır. III. Bölümde Bulgular ve Yorum kısmı ele alınmış, İlköğretim 1948,1949, 1968, 1992, 2006 yılı resim-iş eğitimi programları ele alınarak yorumlanmıştır. IV. Bölümde sonuçlara ulaşılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Yüksek Lisans öğrenimim süresince yolumu aydınlatan, değerli zamanını bana ayıran, önerileri ve yol göstericiliği ile çalışmama büyük katkı sağlayan tez danışmanım değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Enver YOLCU’ ya teşekkür ederim.

Araştırmamda öncelikle beni her an yüreklendirdiğini hissettiğim, her zaman örnek aldığım ve tezime büyük katkı sağlayan değerli hocam Öğr. Gör. Serpil Söylemez’e sonsuz teşekkürler ederim.

Yüksek Lisans öğrenimim süresince her türlü destek ve ilgilerini gördüğüm ve dersler aldığım değerli hocalarım Yrd. Doç. Dr. Fatih BALCI, Yrd. Doç. Dr. Sibel BALCI, Yrd. Doç. Dr. Selçuk UYGUN, Doç. Dr. Ahmet AYPAY’ a teşekkürler ederim.

Tezimin yazımında ve imlasında bana yardımcı ve destek olan değerli arkadaşım Türkçe Öğretmeni Ömer Kahve' ye teşekkür ederim.

Yüksek Lisans döneminde bana katlanan ve her türlü desteği sağlayan KOÇ ailesine sonsuz teşekkürler ederim.

Ekim 2008

Ergin KOÇ

BÖLÜM I

GİRİŞ

İnsanlığın doğuşundan beri ana etken olma özelliğini gösteren sanat, günümüzde de uygarlık düzeyi ne olursa olsun, her toplumda bu özelliğini devam ettirmektedir. Sanat, tarihsel gelişim içerisinde, insanın fiziki ve moral değerlerine, sosyal çevre ve yaşanan topluma göre farklı görünüşler almaktadır. “Bazen, bir büyüleme aracı, bazen bir süs, bazen kalıcılığı sağlayan bir dil ya da dini, düşünceyi, bilimi, tekniği yayan bir iletişim aracı, bazen para ya da bir yatırım alanı, bazen de yalnızca kendisi bir gereksinim olarak, insanlık tarihinde hep varolmuştur. Fischer’in deyişiyle “.....dün de, bugün de gerekli olduğu yarın da gerekli olacağı açıktır” (Etike,1992:52).

Sanat, bireysel açıdan duyguların, düşüncelerin, hayallerin ve insanın kendini gerçekleştirmesinin, kendi iç özelliklerini keşfetmesinin bir aracı; toplumları yüceltmede ve onları kaynaştırmada bütünlüyci bir özelliğe sahiptir.

Sanat eğitimi “Kişinin duygularını, düşüncelerini, izlenimlerini, yetenek ve yaratıcılığını estetik bir düzeye ulaştırmak ve bu düzeyde bir anlatıma ulaştırabilmek amacıyla yapılan eğitim faaliyetlerinin tümüdür. Dar anlamıyla sanat eğitimi, plastik sanatların eğitimi ve öğretimiyle ilgilenir. Bu öğretimin kapsamı içinde, uygulamalı çalışmalar, sanat eseri inceleme (eleştiri), sanat tarihi ve estetik yer alır. Bu kapsamın içine, araç-gereç ve işlik donanımı ile birlikte müfredat programları, çalışma düzeni, değerlendirme gibi yönetsel konuları de dahil etmelidir”(Yolcu,2004: 88).

Sanat eğitimi, bireye çağdaş yaşama katılma ve özgür düşünme fırsatı UNyetiştirilmesine olanak sağlar. Sanat yaşama özgün biçimler vererek yaratıcılığın gelişmesini sağlar. Kültürümüzün önemini anlama, kültürümüze sahip çıkma, kültürümüzü gelecek kuşaklara aktarmada etkin bir rol üstlenir. Bu açıdan, görsel sanatlar eğitimi, eğitimin her basamağında herkes için gereklidir. Çünkü nitelikli bir

sanat eğitimi çağdaş dünyada var olma şartlarından biridir (2006 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı).

Sanat eğitimi kavramı, özellikle yetişen kuşaklar başta olmak üzere tüm kitleye yönelen ve sanatı, sanatsallığı, devingen değişikliği içinde kavratın, yaşamsal değerini belirleyen ve yaratıcılığı sanat ve düşün alanında geliştirme amacını taşıyan bir eğitsel programlar bütünüdür (San, 1986:100). Sanat eğitiminde amaç, kendine güvenen, yeteneklerini sonuna kadar kullanabilen, kendini yalnız bugüne değil yarına da hazırlayabilen, dış dünyaya, tüm insanlara açık, topluma ve çevresine saygı duyan, sorumluluk taşıyan üretken akıllı ve duyarlı insanlar kazandırmaktadır.

1.1. Sanat Eğitimi

20. yy.'nın başından bu yana sanat eğitimi kavramı genel anlamda , güzel sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini içine alan, okul içi ve okul dışı yaratıcı sanatsal eğitimi tanımlamaktadır. Dar anlamda ise okullar dahi ilgili bölüm ve sınıflarda bu alana ilişkin olarak verilen dersleri tanımlar (San, 2003: 17).

San'a (1992:648) göre sanat eğitimi; çocuk ve ergeni bir sanatçı yapmayı amaçlamaz. Çağdaşlaşma süreci içinde toplumda yetişmekte olan kuşakları her alanda yaratıcılığa yönelten bir ders içi ve ders dışı etkinlikler bütünüdür.

Sanat eğitimi ile öğrencilerin gören, düşünen bireyler olmaları amaçlanır. Öğrencilerin araştırma, analiz ve sentez yapabilme yönlerini geliştirir. Günümüzde bilim ve teknikteki ilerlemeler, beraberinde insanın ruhsal yönünü etkileyen bir takım aksaklıkları da getirmektedir. Burada devreye sanat eğitimi ve onun içerisinde yer alan estetik eğitim girebilmeli, yaşadığı çevreye duyarlı, güzellik kavramının anlamını ve önemini bilen bireylerin yetişmesi hedeflenmelidir (Buyurgan, 1996:20).

Güleç'e (2001:18) göre sanat eğitimi alan birey; dünyayı anlamlı olarak yaşar, maddeyi değiştirir, yeniden biçimlendirir, yaratıcı insanın özgürlüğünü ve

insan olmanın en yüce halini yaşar. Sanat alanındaki yaratmalarda da geçerlidir. Küçük yaşlarda başlayan sanat eğitimi, bireydeki her yaratıcılığı geliştirirken estetik bir düzey, iyi, doğru ve güzeli seçebilme becerisini de beraberinde getirecektir. Çünkü çocuk küçük yaşlarda görmeyi ve işitmeyi öğrenerek yaratıcılık için gerekli bir aşamayı sağlamaktır.

Sanat eğitimi; salt yeteneklilere verilen bir eğitim değil, okul öncesini de içine alan, bireyin yaşamı boyunca alması gereken bir eğitimidir. Öğrencinin algılarını geliştirerek görsel düşünmesini, çevresine karşı duyarlı ve bilinçli olmasını sağlar. Salt duyuları değil, ussal düşünce süreçlerini de içine alır. Sanat dersleri bilgi, deneyim kazanma da ve üretmede etkili olur (Bal, 1993:25). Sanat eğitimi kişinin yaratıcılığını geliştirerek özgün eserler vermesini ve kişinin kendisini gerçekleştirmesine yardımcı olması bakımından önemli sayılmalıdır.

20. yüzyılın başından bu yana sanat eğitimi kavramı, kapsamsal ve genel anlamda, sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini içine alan, okul içi ve okul dışı yaratıcı sanatsal eğitimi tanımlamaktadır. Dar anlamı ise okullarda sınıflardaki ve ilgili bölümlerdeki bu alana ilişkin verilen dersleri tanımlar. Sanat eğitimi genellikle “plastik sanatlar alanında verilen eğitim” biçiminde anlaşılmaktadır (San, 2003:17).

Genel eğitim süreci içinde yer alan sanat eğitimini önce, okul içi ve okul dışı olarak düşünebilir, eğitim bilim terimleri ile, örgün ve yaygın eğitim olmak üzere 2 ayrı bölümde ele alınabilir. Okullardaki güzel sanatlara ve sanat kültür sorunlarına ilişkin dersler bütünü ile sosyal etkinliklerin çoğu sanat eğitimi planı içindedir yaygın eğitimde de devletin ve özel olan tüm eğitici kuruluşların, tiyatrolar, müzeler, galeriler, radyo ve televizyonun, basın ve diğer kitle iletişim araçlarının sanata ilişkin, ister eğlendirerek ister tümüyle didaktik olan program ve yayınları da sanat eğitimi kapsamına girmektedir (San, 1985:52).

Sanat eğitimi, eğitim ile sanatın değişik konumlarda, değişik boyutta ve değişik ağırlıkta bir araya geldiği bir alandır. Çevreyle ilk tanışma, görme, algılama, adlandırma ve düzenleme ile başlayan sanat eğitimi daha sonra ürün verme ve bu

üründen tat alma olarak gelişir. Okul düzeyinde ise; sanatsal ve estetik bilgi ve deneyimlerin, çocuğa, gence, yetişkine bir sistem içinde kazandırıldığı bir disiplin alanı olur. Burada artık sanat; ürünü, tarihi, eleştirisi ve estetiğiyle öğretilen ve öğrenilen bir ders olma durumundadır. Sanatın, estetiğin, sanat tarihinin eğitimi ve öğretimini, ilgili bütün konuları araştıran, sorulara yanıt arayan, bulan yeni bir bilim dalıdır. Her bilim dalı gibi, sanat eğitimi de, felsefe, psikoloji, sosyoloji, estetik gibi bir çok dala ve sanatın kendisiyle ilişki kurarak sorunlara çözümler getirir (Kırıçoğlu, 1987: 73).

Artut'a (2001: 89) göre sanat eğitimi; "Bireyin duygu, düşünce ve izlenimlerini anlatabilme, yeteneklerini ve yaratıcılık gücünü estetik bir düzeye ulaştırmak amacı ile yapılan tüm eğitim çabasıdır. Buda okullarda verilen sanat eğitimi anlayışının temel felsefesini oluşturmaktadır.

Günümüzdeki sanat eğitimi; öğrencilerin estetik duyarlılığını geliştiren, kendi güçlerini ve olabilecek görsel gerçekleri tanımalarında önderlik eden, düşünce güçlerini arttıran, sosyal alışkanlıklarını geliştirici ve yaratıcı bireylerin oluşmasını sağlayan bir eğitim sistemi halini almıştır. Daha nitelikli ve duyarlı bir yaşama duyulan özlem, sanatı ve sanat eğitimi genel eğitim sistemi içinde zorunlu kılmıştır. Bu yönüyle sanat; öğrencinin eğitiminde giderek daha etkin bir rol üstlenmek durumundadır (Sert, 2003:90).

Sanat eğitiminin yalnızca insana özgü bir gereksinim olduğu varsayımından hareket edersek, bireyin tüm ruhsal ve bedensel eğitimi bütünlüğü içinde estetik duygularının geliştirilmesi, yetenek ve yaratıcılık gücünün olgunlaştırılması çabası sanat eğitiminin anlamına açık bir görüntü kazandırır. Öyleyse sanat eğitimi bireyin duygu, düşünce ve izlenimlerini anlatabilme yeteneklerini ve yaratıcılık gücünü estetik bir düzeye ulaştırmak amacı ile yapılan tüm eğitim çabasıdır. Bu kavramda sanat eğitiminin bilimsellik ve felsefi niteliği görülür. İnsanı insan yapan değerlerden birisi olarak düşünülüp varsayılan sanat ve insan onun özüyle bütünleşip gelişmesi, amaçlanan sanat eğitimi bilimi sanıldığı gibi yapay bir olgu değildir. Bu bilim insana özgü diğer bilimlerden bazıları ile tam paralellik içindedir. Aralarındaki organik

bağlar nedeni ile sanat eğitiminin psikolojik, felsefi, tarih ve estetikle olan ilişkilerini bu bilimlerin, sanat eğitimi çalışmalarındaki tamamlayıcı rolleri önemli bir kural sayılır (Türkdoğan, 1981: 17) .

Görsel sanatlar, resim, heykel, mimarlık, grafik sanatlar, endüstri tasarımı, uygulamalı sanatlar, moda tasarımı, fotoğrafı, bilgisayar sanatı gibi oldukça geniş bir alanı kapsar. Bu dalların tümüyle ilgili olarak okul öncesinden yüksek öğretime kadar her aşamadaki sanat eğitimi ve öğretimi ile ilgili kuramsal ve uygulamalı çalışmalara görsel sanatlar eğitimi ya da yalnız sanat eğitimi demek yeterli olacaktır (San, 1977: 25).

Sanat eğitimi, öğrencilerin estetik duyarlılığını geliştiren, kendi güçlerini ve önemli görsel gerçekleri tanımalarında önderlik eden, düşünme güçlerini artıran sosyal alışkanlıklarını ve yaratıcı bireylerin oluşmasını sağlayan bir eğitim sistemidir (Gökaydın, 1990:12). Okulda sanat eğitimi ise, sanatsal ve estetik bilgilerin, becerilerin, deneyimlerin çocuklara, gençlere kazandırıldığı ortamdır. Aynı zamanda çocuğun geniş anlamda gelişmesini içeren en güvenilir ortamdır. Çünkü o, bu ortamda kendi temposu paralelinde, doğal eğilimlerini uygular, kendi deneyimlerini kullanır. Eğitimin her kademesinde çalışmalar bu doğal eğilimin paralelinde olmalıdır (Gökaydın, 1990 : 3). Unutulmamalıdır ki, iyi bir eğitim sayesinde çocuk uyumlu ve dengeli bir kişiliğe sahip olur. Çocuk, sanat eğitimi ortamında deneyerek öğrenir, araştırmacı, yaratıcı ve topluma karşı daha uyumlu bir birey olur. Ayrıca çocukların ve gençlerin ruhsal güçlerinin ve yeteneklerinin gelişmesinde sanat eğitiminin rolü büyüktür (Ak, 1996 : 5).

Sanat eğitimi ya da daha doğru bir deyişle sanatla eğitim, kimi düşünürlerce Plato'ya kadar indirilmekte, kimilerince de ancak 20. yy.da söz konusu edilebilecek bir etkinliğe kavuşmuş kabul edilmektedir. Gerçek olan şudur ki, yüzyılımızda giderek önem kazanan eğitim, en kapsamlı anlamındaki eğitimin, akılcılığa kaymış, buna karşılık duyuların, duyguların ve tüm tinsel (manevi) eğitimin giderek daralıp sınırlanmış ve bir çeşit yalnızlığa terk edilmiş olduğu görüşleri üzerine ortaya atılmıştır. Sanat eğitiminin kuram olmaktan çıkıp, topluca konuşulması, uygulamaya

geçiş yönünde adımların atılması Almanya'da 1890'larda başlamaktadır. 1901'de Hamburg'da yapılan sanat eğitimi kongreleri bu akımın gelişmesinde önemli rol oynamışlardır. Başlangıçta, sanatı ve sanat eserini, eğitimin baş aracı olarak kabul eden abartılmış bir takım görüşlerden sonra ; 1928'lerde, sanat eğitiminin, bir başka deyişle tinsel eğitimin, akılcı ve nesnel eğitimin yanında yer alarak öğretime girmesi ve okullarda buna ilişkin dersler okutulması biçiminde anlaşılmaya başlanmıştır. Çocuğun sanatsal yaratıcılığı üzerinde önemle durulması, resim olsun, müzik olsun, bedensel hareketler ve edebiyat dersleri olsun, çocuğun tüm uğraşlarında, sanatsal yöne değer verilmesi, hatta bunların ağırlık taşımalarının gerekliliği benimsenmiştir. (San, 1979:2)

Oysa bugün Türkiye'de sanat eğitime gereken önem verilememektedir. Okullarda sanat eğitimi derslerinin uygulandığı mekanlar mutlaka olmalı ve sanat eğitimi derslerini sanat eğitimcileri vermelidir. Günümüzde Türk toplumu, sanat eğimi alanında ortak bir görüş birliğine varılamamıştır.

Suut Kemal Yetkin'in dediği gibi "Bilimsel yöntem insan oluşumunun bir yönünü işliyor, eğitiyorsa, diğer yönünü de sanat eğitimi işlemelidir. Çünkü insan yalnız akıl ve zeka değildir, aynı zamanda ve her şeyden önce duygunluktur. Yaşayışımız boyunca edindiğimiz deneylerin niteliğini değerlendirmemize olanak veren duyum ve duyguları bir yana bırakamayız. Onlar da akıl ve düşünce gibi, iç varlığımızın vazgeçilmez parçalarıdır... Gerçekçi bir eğitim, bilim ve sanatın ayrılmaz işbirliğine dayanmalıdır. İnsanda köklü bir gereksinimi karşılayan sanatın, kişiliği eğiten en önemli etmenlerden biri olduğu unutulmamalıdır" (Yetkin, 1968:126-127) .

1.1.1. Sanat Eğitiminin Gerekliliği

Sanat eğitiminin amacı sanat için eğitim, yani belli dalda uğraşısı olan bir sanatçı yetiştirmek değildir. Amaç sanatla eğitimidir ; gerek sanat uğraşısında bulunan kişide, gerek sanat eserleriyle karşılaşp onu değerlendirende harekete geçen tüm zihinsel yeti ve süreçleri, duyu, duyum, algılama, imgeleme, düşünme, anma, çağrışım gibi güçleri eğitmektir. Sanatı algılamaya hazır ve sanatı seven, hem eskinin, hem çağının sanat görüngülerini algılayıp değerlendirebilecek yetenekli kişiler yetiştirmektir (Arisoy, 1994: 5).

Bugün sanat eğitimi denince, yalnızca bir öğretim dalı değil, eğitim ve öğretimi tümü ile kapsayan ve onları yenileyen bir ilke anlaşlmaktadır. Genel eğitimin bütünleştirici bir bileşeni ve tinsel eğitimin temeli olarak sanat eğitimi, kişiliğin uyumlu bir bütün olarak gelişimi sürecinde, kişideki yaratıcı ve üretici güçlerin gözetilip geliştirilmesini amaçlar (Arisoy, 1994: 5).

Kırışoğlu'na (1991:30) göre, sanat eğitiminin genel amaçları:

Sanat Eğitiminin Genel Amaçları

“- Temel sanat bilgilerini öğrencilerin düzeyine ve yeteneklerine paralel olarak kazandırmaktır.

-Öğrencilerin dengeli bir gelişim düzeyine ulaşp, topluma uyum sağlamasında sanatın etken rolünü tanıtılmaktadır.

- Sanat yapıtına olduğu kadar çevreye ve her türlü görsel nesneye bir başka boyutta estetik ölçütlerle ulaşmayı sağlamaktır.

- Kendi bildiklerini ve sevdiklerini tek, güzel sayan insanlar yerine geniş düşünen insanlar yetiştirmektir.

- Maddeyi tanıtılmak, hangi işte kullanıldığını kavratılmak ve ona estetik bir şekil vermeyi öğretmektir.

- Yaratıcı süreç olarak kişiyi özgür düşünmeye, özgür çalışmaya ve yaratmaya götürmektir.

-“ Sanatla eğitim amaçtır, gerek sanat uğraşısında bulunan kişide gerek sanat eserleriyle karşılaşp onu değerlendirende harekete geçen tüm zihinsel yeti ve

süreçleri, duyu, duyum, algılama, imgeleme, düşünme, anma, çağrışım gibi güçleri eğitmektir.

- Kişinin uyumlu bir bütün olarak gelişimi sürecinde, kişideki yaratıcı ve üretici güçlerin gözetilip geliştirilmesini amaçlamaktadır.”

Genel eğitim ve öğretimin insana dönük uğraşları, yöntemleri amaç ve ilkelerinin özünde insan ruhunun yüceltilmesi psikolojik farklılıklarının gözetilerek bireylerin ruhsal gereksinimlerinin doyurulması ruh sağlığı açısından dengeli bir kişi yaratma çabası güdülür. Bu eylem sürdürülürken bir yandan kişiye zihinsel birikimlerini kendi kendine anlatıp yorumlayarak bir şeyler yapma ve yaratma olanağı sağlanırken birey böylece ruhen mutlu olma düzeyine ulaşarak dengeli bir tavır içine girer. Kişiyi bu noktaya getiren bu uğraşın bilim dilindeki adı “ Sanat eğitimi”dir (Akay, 1976 : 18).

Sanat eğitimi bütün toplumlar için gereklidir. Herbert Read bu konu ile ilgili bir yapıtında sanat ve eğitimin gerekliliğini “Sanat hayata uygulanan öyle bir mekanizmadır ki onsuz toplumlar dengelerini kaybederler.” özdeğişini ile vurgulamaya çalışır (Akay, 1976 : 18).

Sanat eyleminin insan çabasının tümüyle insanın dünyada bulunuşu ile bir çalışma türü olduğu bir gerçektir. Ünlü düşünür “Fischer” bu açıdan bakarak “insanın ilk toplu yaşama dönemlerinde doğanın gizli gücüne karşı gene insanın en büyük silahı ve yardımcısı sanat olmuştur.” düşüncesini savunmuştur.

Çok söylenmiş, çok yazılmıştır ki, eğitim ve öğretim sistemleri hemen bütün dünyada, kuramsal ve kılışsal olarak zekayı geliştirmeye yöneliktir ; başlıca bilgi aktarımına, ezbere dayalıdır ve yaratıcılığa, imgelem’e, düşlem’e yer vermemektedir. Yaratıcılığın içinde bulunan merak, özgünlük, kurallara uymama, atılganlık, düzene karşı çıkabilme gibi kimi öğeler ise öğrencilerde hoş karşılanmayıp bastırılmaktadır. Çok soru soran bir öğrenci, en başta dersin akıcılığını bozduğu için ya da yanıtlamada güçlük çekilebileceği düşüncesiyle öğretmenlere ters gelmektedir (San, 1979 :167). Oysa ki eğitimcilerin ve ailelerin çocukların yaratıcılıklarını

geliştirmeleri ve olumlu kişilik özellikleri kazanmalarında çocuklara yardımcı olmaları, yaratıcılıklarını geliştirecek faaliyetler düzenlemeleri gerekmektedir. Günümüzde öğretimin öğrenci merkezli olması öğrencilerin bilgiyi yaparak yaşayarak elde etmelerinde kolaylık sağlamak ve çocukların bilgiyi keşfederek öğrenmesini sağlamakta bunun sonucunda da öğrencinin yaratıcılığı gelişmektedir.

Yanlış anlaşılabilir bir başka yön de, yıllarca zeka ve yaratıcılık kavramlarının iki karşıt kavram gibi anlaşılıp bu iki yetinin birbirini tamamlayıcı olduklarının hesaba katılmamış olmasıdır. Zeka denince başarı, yaratıcılık deyince yalnızca duyulara dayalı el becerileri anlaşılabilir. Oysa yaratıcılık zekanın tamamlayıcısıdır ; insan yetilerinin aşama sıralamasında zekanın en üst basamağıdır. Zeka, bilgi toplama, öğrenme ve bunları çeşitli durumlara uydurabilme ve kullanabilme yetilerinin toplamı olarak tanımlanır; yaratıcılık bu yetiler demetinin içeriğini bilgiler arasında yeni ilişki ve bağlantılar kurarak genişletir, geliştirir. Zeka, bir yanıtı, öğrenilmiş ve sorunun kaynaklandığı bilgiler arasında arar, önceden bilinen doğru yanıt'a götüren yakınsak (convergent) düşünüşle soruları çözmeye çalışır ; yaratıcı zeka çok sayıda yanıt götüren iraksak (divergent) düşünüşle ve daha geniş ve çeşitli bilgiler arasından seçilen yanıt ve buluşlarla sorunları çözer. Böyle çeşitli alanlar arası bilgilerden kaynaklanan yanıt, her zaman "doğru" olmayabilir, çünkü yanıtın yeni bir yanı vardır ; bu, daha önceden bilinen ilişkiler çerçevesinin dışında olabilmektedir (San, 1979 :167).

Yaratıcılığı önleyen, engelleyen etkenler arasında araştırmacılar başlıca şunları saymaktadırlar: Uygu (konformizm), akıl ve mantığa fazlaca yer ve önem verilmesi, yanlışlardan korkma ve kaçma, yetkinlik tutkusu (perfectionism) ve yetkeye bağımlılık. Bunları yanı sıra kimi kültürel etmenler ve algı, coşku ve duygularla ilgili etmenlerde sayılabilir (San, 1979 :168).

Yukarıdaki bilgiler ışığında, büyük ağırlıkla akla, mantığa yönelik eğitim sistemleri içinde, sanat eğitiminin önemi kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Çünkü bir sanatsal yaratma'nın doğasında yaratıcılık süreci vardır. Sanatsal yaratma olayı irdelenirken, ya da yaratılmış ürün okunur, seyredilir ve dinlenirken bile, insan zihni benzer süreçlerle ilgilidir. Akıl ve mantık eğitiminin yanında savsaklanmış duyu,

duyum, görsel algılama, imgeleme, düşlem, tasarımlama gibi duygusal yanları ağır basan zihinsel süreçlerin eğitimi, en tam biçimiyle sanat eğitimi ya da sanat yoluyla eğitimle sağlanır (San, 1979 :168).

1.1.2. Türkiye’de Sanat Eğitimi

Toplumların ilerlemesi ve kalkınmasında yalnızca bilimsel ve teknolojik gelişmelerin yetmediğini bunun yanında sanat eğitime önem verilmesi gerektiği apaçıktır. Bunu yaparken de sanat eğitimi tarihini iyi bilmenin önemli olduğu düşünülmektedir. Aşağıda Türkiye’deki sanat eğitiminin tarihçesi Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet dönemi olarak klasik bir şekilde ele alınmıştır.

1.1.2.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem

Türklerin, Orta Asya’da ilk kez görüldükleri yüzyıllardan Cumhuriyet dönemine kadar güzel sanatlara ve bunun eğitime önem verdikleri görülür (Özkırımlı, 1979:57).

Türkler, İslamiyet öncesi döneme kadar geçen yüzyıllarda heykel, resim ve duvar resimleri, minyatür, seramik, mimari gibi alanlarda estetik bir duyarlılıkla sanatsal yetkinliklerini sergilemişlerdir. Bu sanat ürünleri, her ne kadar çoğu zaman devlet erkinin ya da dini yönelimlerin etkisiyle yapılmış olsa bile estetik kaygılardan uzak olduğu söylenemez (Delier, 2005:14).

Türkiye’de sanat eğitiminin tarihi özellikle plastik sanatlar ve sahne sanatları açısından bakıldığında oldukça kısadır. Özellikle Osmanlı eğitim düzeni ve kurumları incelendiğinde göze çarpan ilk olgu günümüzdeki anlamıyla bir sanat eğitimi kurumunun bulunmayışıdır. Medrese eğitiminden geçen sanatçılar bir ustanın gözetiminde kendi kendini yetiştirmiş kişilerdir ve çoğu için sanat ikinci bir meslek de değil, boş zamanların değerlendirildiği ikinci bir uğraştır. Devlet adamlarının, müderris ve kadıların, devlet kadrolarında görevli memurların hemen hepsinin şair, hattat, musikinaş olmasının temel nedeni budur. Eğitim düzeni öncelikle devlet çıkarının dönmesini sağlayacak insanları yetiştirmek amacı ile kurulmuş, bu insanlar

genel öğretimden geçtikten sonra yeteneklerine ve ilgi alanlarına göre değişik sanat dallarına yönelmişlerdir (Özkırımlı, 1979: 57).

II. Meşrutiyet'te 1913'te çıkartılan "İlköğretim Geçici Kanunu" ile altı yıl olarak zorunlu kılınmış olan ilköğretim programında olduğu gibi, ortaöğretim anlamındaki Erkek ve Kız Sultanilerinde de resim dersine yer verildiği görülmektedir. Rüştüye ve idadilerdeki resim derslerinde Litografi (taş baskı) tekniği ile figürlü figürsüz modeller ve manzaralardan kopyalar yapılırken ezber ve hayalden resimler ya da doğaya bakılarak resimler yapılamazdı. Buna karşın günümüz Mesleki ve Teknik liselerine benzer özellikteki sanayi mekteplerinde ise, geometrik motifler ve özellikle arabesklere dayalı programlar yürütülmekteydi (Özsoy, 1996: 114).

Türkiye'de resim öğretiminin geliştirilmesinde İstanbul Darülmualimin'in de payı büyüktür. Bu okul özellikle 1909'daki Mustafa Satı Bey'in müdürlüğü ve sanat ile eğitimi birleştirmede öncülüğü ile bilinen İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun öğretmenliği döneminde resim öğretimine büyük katkılar sağlamıştır. Satı Bey, bu görevi sırasında okul programına resim ve el işi derslerini koymuş, okul müzelerini kurmuştur (Akyüz, 1997:265).

1869'dan itibaren askeri idadilere öğrenci yetiştirmek maksadıyla açılan Askeri Rüştüye Mektepleri'ne serbest resim dersleri konulmuş, Harbiye ve Mühendishane okullarından mezun olanlar arasından resme yeteneği görülenler, resim öğretmeni olarak bu okullarda görevlendirilmişlerdir. Ancak yeteri kadar uzman öğretmen bulunmaması, ayrıca öğretmen yetiştirilecek bir sınıfın açılmasını zorunlu kılmış ve 1864'de "Menşe-i Muallimin" kurulmuştur. Bu bölümde öğrenim dört yıl olarak belirlenmiş ve askeri okullara diğer dalların yanı sıra resim öğretmeni de yetiştirmiştir. Menşe-i Muallimin bölümü programında sanatla ilgili şu dersler yer almıştır : Resm-i Hattı, Menazır, Karakalem , Sepya, Suluboya ve Yağlı boya resim (Arseven, 130).

Sanat eğitimi açısından bu dönemdeki en önemli gelişme hiç şüphesiz ki, Sanayi-i Nefise Mektebi'nin (Güzel Sanatlar Akademisi) 1883'de Osman Hamdi Bey tarafından kurulması ve müdürlüğüne hükümetin kararıyla Osman Hamdi'nin

atanması, 1910 yılına kadar görevini sürdürmesi onun sanat eğitimine büyük katkı vermesini sağlamıştır. Bu kurumda batılı sanat anlayışlarını uygun olarak verilmeye başlanan eğitim ile Türk sanat eğitiminde yeni bir sayfa açılmıştır.

Sanayi- i Nefise Mektebinin önemi askeri okullar dışında akademik anlamda ilk resim derslerinin verilmeye başlandığı okul olmasıdır. Bu durum resim sanatının askerden sivillerin eline geçmesi demektir. Eğitime resim, mimari ve oymacılık bölümleri ile başlamıştır. Yurt dışından eğitimciler getirilerek batı tarzında bir eğitim verilmeye başlanmıştır. Eğitim hem kuramsal hem de uygulamalı olarak devam etmiştir.

1910 yılında Satı Bey'in önerisi ile pedagoji ve sanat eğitimi konusunda incelemelerde bulunmak üzere Avrupa'ya gönderilen Baltacıoğlu iki yıl sonra yurda döndüğünde gerek genel eğitimde gerek resim (sanat) eğitiminde hem teorik hem de uygulamaya dönük bir çok yeniliklere imza atılmıştır. Sanata ilişkin başta Resim ve Terbiye olmak üzere; Resmin Usul-ü Tedrisi, Yazının Usul-ü Tedrisi, Demokrasi ve Sanat, Resim Elişleri ve Sanat Terbiyesi, Sanatsal Estetik Yaratma bu eserlerden sadece birkaçıdır (Baltacıoğlu, 1993: 8). Uygulamaya dönük etkinlikleri “ sanat eğitimine getirdiği yeni tarzı ayrıca uygulama okulunda örnek dersler vererek göstermiştir. Uyguladığı yöntemi ise ‘doğaya ve sezgiye bağlı yöntem’ olarak adlandırılmıştır” (Özsoy, 1996 :115). Baltacıoğlu ayrıca “Türkiye’de 1910’dan sonra resim eğitiminde yaptığımız reformu” tam bir başarı ile sona ermiştir diyerek, o dönemde Türk çocuklarının uluslar arası resim sergilerindeki aldıkları yüksek derecelerden ve bu eserlerin Herbart Read gibi yetkin kişilerin beğenisini kazanmış olmasından güç aldığını da belirtmektedir (Alakuş, 2003).

Baltacıoğlu, gerek genel, gerekse mesleki eğitim kurumlarındaki resim eğitiminin usulünün kopya ile geometrik kalıplardan oluştuğunu, öğrenciyi doğrudan doğruya doğanın karşısına koyan ve o döneme göre yeni olan anlayışın uygulaması ile karşılaşmadığını belirtmektedir. Türkiye’de doğadan doğrudan resim yapma anlayışının kaynağının Sanayi Nefise Mektebi olduğunu ve bu okuldan mezun olanlarla bu hareketin yayıldığını, ancak bu okul da dahil olmak üzere o dönemde hiçbir okulda, yapılan öğretimin pedagojik bir anlayışla ele alınmadığını belirten

Baltacıoğlu, bu nedenle Sanayi-i Nefise’de Avrupa tarzı eğitim almış olmalarına rağmen, yetişen sanatçıların öğretim mesleğine geçtikten sonra doğru ve doğal tarzı bırakıp bunun yerine eski kuruluşların kopyacılık geleneğine hizmet ettiklerini ve bunu bir tarz endişesi ile yaptıklarının görüldüğünü söylemektedir (Özsoy: 96).

1.1.2.2. Cumhuriyet Dönemi

Türkiye Cumhuriyeti kültürel temeller üzerine kurulmuştur. Atatürk 1932 yılından ölümüne kadar yaptığı konuşmalarda kültür ve sanat konularına önemle eğilmiştir. 5 Eylül 1923 tarihli hükümet programında, “gerekli yerlerde, milli müzeler oluşturulacağı, milli eserlerin toplanmasına, milli yaratıcılık ve sanatın gelişmesine çalışılacağı” belirtilmektedir. (Kavcar, 1983 : 505-508)

Türkiye’de sanat eğitimini biçimlendiren en önemli etken, Avrupa’da ortaya çıkan Sanat Eğitimi ve İş Eğitimi akımlarıdır. Sanat eğitimi siyasasında etkili olan düşünceler ise Atatürk’ün çağdaş uygarlığa ulaşmak için bilimi öncü sayan görüşlerini paylaşan Baltacıoğlu, Tonguç ve ayrıca Türkiye’de eğitim konusunda rapor hazırlamak üzere çağrılan yabancı uzmanlar çevresinde oluşmuştur. 1924’te Dewey raporunda resim-iş öğretmeni yetiştirme ve üstün yetenekli olduğuna inandığı Türk gençlerinin güzel sanatlarda geliştirilmesi gerektiğine değinmektedir. (Etike,1991 : 244)

Cumhuriyetin ilk yıllarında hükümetin davetiyle Türkiye’ye gelen ünlü eğitimcilerden Amerika’lı John Dewey’e göre okulların mevcut durumu incelenmiş ve hazırlanan ayrıntılı rapora yerli eğitimcilerin de gayretleri ile sonuçlandırılarak Eğitim Bakanı Mustafa Necati döneminde yürürlüğe konulmuştur. Ona göre, 1926’da kurulan Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü bünyesinde 1932 yılında resim bölümü açılmıştır. Gerçekten bu bölümün açılışı ile Türkiye’de sanat eğitiminin temellerini oluşturmada önemli role sahip resim öğretmeni yetiştirme işinin kurumsallaştırılması sağlanmıştır. Böylece Cumhuriyetin yeni insanı geçmişin olumsuz etkilerinden arınıp, olumlu değerlerini sürdürürken çağdaş ve uygar

dünyanın verilerinden de yararlanacak biçimde eğitilmesi amaçlanmıştır (Etike,1991 : 244).

Dewey, Türkiye’ye eğitim sistemini ıslah etmek için gelmiştir. Dewey önce İstanbul Darülfünununda, liselerde, öğretmen okulunda, mesleki derneklere vs. incelemeler yapmış ve ne yapacağına dair bir mektup vermiştir. Dewey, hazır bir program ve metodlar, tatbik etmek niyetinde olmadığını belirterek; ne kendi fikirlerini, ne de başka bir ülkenin eğitim sistemini taklit etmenin tehlikeli olduğunu bildiriyordu. O, çeşitli ülkelerin eğitim sistemlerinin iyi yanlarını birleştirerek bir “Türk Sistemi” oluşturmayı teklif ediyordu. Dewey, Türk eğitimini iyice tanıdıktan sonra bilimsel bir şekilde sosyal ihtiyaçların, ferdi gelişmelerin genel ve evrensel prensiplerini bir program halinde ortaya koymak istiyordu. Eğitimin kalbi öğretmen olduğu için, ise bu noktadan başlanılmasını, çocuklara kendi kendilerine düşünme ve faaliyet güçlerinin kazandırılmasını istiyor, proje metodunu öneriyordu (Ergün, 1997).

Dewey’in raporunda resim öğretimi ve sanat eğitimi bölümü de vardır. Dewey, sanat etkinliklerinde; 4-16 yaş gruplarına yönelik kolektif atölye çalışmalarında “yaparak öğrenme” yi savunmuş, disiplinin yeri sorumluluk, ezberciliğin yerini yaratıcılığı hedefleyen “Türk eğitim sistemi- Türk maarifi” hakkında raporunu hazırlamıştır (Artut, 2002: 110).

John Dewey’in Milli Eğitim Bakanlığına sunduğu raporda sanat eğitime özel bir bölüm ayırmasının etkisiyle sanat eğitime önem verilmiş, 1925 yılından başlayarak örgün eğitimde resim el işi ve müzik derslerinin yer aldığı görülmüştür. Aynı şekilde öğretmen okullarında da sanat dersi öğretmeni yetiştirilmesi için özel dersler önerilmiş, ilkokullarda resim ve el işleri sınıflarında özel bölümler açılması öngörülmüştür (San, 2001: 26).

“1924-1927 yılları arasında orta okullarda resim dersi haftada 1 saat ve zorunlu olarak programlanmıştır. Ancak alan öğretmenliği yetersizliği nedeniyle ilkokul öğretmenlerine açılan kurslarla bu açık kapatılmaya çalışılmıştır.”

(Özsoy,2003) 1932’de Gazi Eğitim Enstitüsünde açılan Resim –iş bölümü ile kaliteli sanat eğitimcisi yetiştirilmeye başlanmıştır.

1938’de başlayan geleneksel disiplinlere dönüş eğilimi sonucu, resim ders saatleri azaltılmış ve programlarda ağırlık sosyal bilgilere verilmiştir. Resim dersinde yöntem açısından bu dönemde bir değişiklik görülmemektedir. 1949’a kadar orta okul programlarındaki bir saatlik resim dersi devam ederken Atölye, Elişi veya İş Bilgisi gibi derslerde yer almıştır. Yazı dersi ise Türkçe içinde verilmeye başlanmıştır. Ancak resim dersine ayrılan sürenin kısıtlanmasına, öğretmen sayısındaki yetersizlik de eklenince, istenene başarının elde edilemediği görülmüştür (Telli,1990).

13 Mart 1924 tarihli ortaöğretim öğretmenleri kanunu çıkıncaya kadar resim öğretmenleri seyyar öğretmen sayılmaktadır. Resim öğretmenlerinin seyyar öğretmen sayılması, ne öğretmenlerin şahsiyetine ve ne de resim eğitimine devletçe önem verilmediğinin göstergesidir. Orta öğretim öğretmenleri kanununu hazırlayan eğitimcilerimiz bu hatalı noktayı görmüşler ve bu kanun ile hatayı kısmen halletmişlerdi : Öğretmenler vazifece sabit ve mevkut (kalıcı ve geçici) olarak iki kısma ayrılmıştır. Mürettep sınıf derslerine derhude eden öğretmenler sabit kısımdandır. Bir okulda haftada 7 saatten fazla ders okutmak görevi olmayanlar geçici öğretmenler sınıfını teşkil ederler. Bu madde bütün öğretmen mekteplerindeki resim öğretmenlerine diğer dersleri okutan meslektaşlarının taşıdıkları şahsiyet ve haysiyeti taşımak imkanı vermiştir (Tonguç, 1932: 12).

1925-1929 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı yapan Mustafa Necati, sanat eğitiminin gelişmesine önemli katkıları olmuştur. Avrupa’ya giderek eğitim kurumlarında incelemelerde bulunarak gözlem ve deneyimlerini arttıran Mustafa Necati’nin döneminde; müdürlüğüne İsmail Hakkı Tonguç’u getirdiği Mektep Müzesi getirdiği, o dönemde çok ihtiyaç duyulan Sanayi-i Nefise Encümeni (Güzel Sanatlar Kurulu) uzman kurulunu örgütlemesi ve Alman Eğitimbilimci Frey, Stiehler öğretmenliğinde hizmet içi eğitim amaçlı olarak okullardaki resim ve el işi öğretmenlerinin katıldığı ‘‘iş prensiplerine Müstenit Tedrisat Kursu’nun açılması önemli uygulamalar olarak değerlendirilebilir. Bu süreçte Frey ; Mektep Müzesi ve

İş Okulu Akımı, Stiehler ise ; sanat eğitimi konularında rapor hazırlayarak Eğitim Bakanlığına sunmuşlardır. Telli (1990 : 14) , Stiehler'in raporunda şu önerilerin önemli olduğunu söylemektedir: ‘‘Resim ve el işlerinde öğrencinin, yaratıcı yetenekleri geliştirilecek ve sanat eserlerinin değerini anlayacak bir duruma getirilecektir. Bu , bizzat sanat değildir. Belki herkesi sanata doğru eğitmektir. Bizzat sanat, ancak bu alanda yaratma gücü olan kısıtlı kişilerce başarılabilir.’’(Alakuş, 2003 : 3)

1932'ye kadar Türkiye'de resim öğretmeni yetiştiren belli başlı bir kurum yoktur. Resim öğretmenleri değişik kaynaklardan gelmektedir. İlk resim öğretmenleri, kısıtlı olarak resim eğitimi yöntemleri verilen Sanayi-i Nefise Mektebi ve askeri okul kökenlidir. İstanbul Darulmualliminin Satı Bey'in müdürlüğü ve Baltacıoğlu'nun öğretmenliği sırasında sanat eğitimi açısından gösterdiği gelişme, bu alandaki gelişim üzerinde etkili olmuştur. GEE RİB'nün kurucuları olan Tonguç, Malik Aksel, Hayrullah Örs, İsmail Hakkı Uludağ ve Şinasi Barutçu da bu okulun yetiştirdiği öğretmenlerdir (Etike,1991 :241).

1932-1933 öğretim yılında Gazi Eğitim Enstitüsü çatısı altında Resim Şubesi ve İş Şubesi olarak iki ayrı bölüm açılmıştır. Bir yıl sonra ekonomik nedenlerle iki şube birleştirilerek Resim-iş Şubesi adını almıştır. 1932-1935 arasında bölüm başkanlığı yapan Tonguç'un görüşleri, GEE RİB programlarında etkili olmuştur (Etike, 1991 :246).

Bu dönemde sanat eğitimi ile ilgili önemli çalışmalardan biri de bazı öğretmen okullarında resim ve el işleri atölyelerinin kurulmasıdır. Ayrıca 1932'de kurulan Halk Evleri, yaygın bir sanat eğitimi hareketi başlatmıştır. (İlhan,1999 :278-279).1940'tan sonra Köy Enstitüleri sanat eğitimi ile donanmış eğitimciler ve sanatçılar yetişmesini sağlayan bir eğitim kurumu olmuştur.

Cumhuriyetin kuruluş yıllarında sanat eğitimi içinelverişli bir ortam oluşturan müzelerin açıldığı, resim ve heykel sergilerinin düzenlendiği, güzel sanatların tüm dallarının geliştirilmesi ve kurumlara kavuşturulması için çaba harcandığı

görülmektedir (Kavcar, 1983). Baltacıoğlu ve Tonguç'un sanat eğitimi düşüncelerinin ise günümüze değin uzanan etkileri olmuştur.

GEE-RİB'ünden resim-iş öğretmenlerinin yetişmeye başladığı yıllardan beri genellikle ilkokullarda resim derslerinin sınıf öğretmenlerince verilmekte olduğu bilinmektedir. Ülke genelinde uygulanan orta okul programlarında ise, durum biraz farklıdır. Etike'nin tespitlerine göre (1991 :152-154), 1930, 1938, 1949 orta okul programları resim dersleri önceleri oldukça yalın ve yüzeysel iken 1949'da en gelişmiş biçimine ulaşmıştır. Bu yıllarda resim derslerinin program bütünü içindeki yeri uzun yıllar %3'lük oranını koruduğu, ancak amaç, içerik, yöntem ve değerlendirme bakımından ise, 1950'ye doğru daha çok gelişmiştir. 1938 programında bilinçli olarak belirlenen hedeflerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor davranışlara dönüşmesi için somut çabaların programlara yansıdığı görülmektedir. Ayrıca '1938'de başlayan geleneksel disiplinlere dönüş eğilimi sonucu, resim ders saatleri azaltılmış ve programlarda ağırlık sosyal bilgilere verilmiştir'' (Özsoy,1996:116)

1949 programının çağdaş program geliştirme anlayışına uygun hazırlandığını ileri süren Serap Etike (1991:153), programda " Çocuk Gelişiminin Ana Çizgileri ve İlk Gençlik Çağı" adlı bir bölümün bulunmasına dikkat çekerken; Telli (1990 :18-28), resim ders saatlerindeki azalmanın başından beri 1949 programına kadar devam ettiğini, bu programda iş bilgisi dersinin konulmuş olmasından başka 1970 yılına kadar bir değişiklik olmadığını ve 1990'a kadar yapılan programlarda da bir değişiklik görülmediğini belirtmektedir (Alakuş, 2003 :4).

Atatürk eğitimle ilgili görüşlerinde bilimi temel alır. " Hayatta en hakiki mürşit ilimdir" sözüyle, gençlere tek ve gerçek yol göstericinin bilim olduğunu söyler. Uygulamaların bilime dayanmasını isterken geçmişi eleştirir ve ulaşılacak hedefi 15 Mart 1921'de Ankara'da toplanan Maarif Kongresinde şöyle açıklar :

Bugüne dek izlenen eğitim ve öğretim yöntemlerinin ulusumuzun gerileme tarihinde en önemli etken olduğu inancındayım. Onun için bir milli eğitim

programından söz ederken, geçmişin boş inançlarından ve yaradılışımızın nitelikleriyle hiç ilgisi olmayan yabancı düşüncelerden, Doğu'dan ve Batı'dan gelen tüm etkilerden büsbütün uzak , ulusal yaradılış ve tarihimize uygun bir kültür düşünüyorum. (Tekışık, 1978: 1)

Atatürk, Ağustos 1924'te, Öğretmenler Birliği Kongresi'nde yaptığı konuşmasını, Tevfik Fikret'in dizelerinden çıkardığı şu deyişle bitirir ; Hiçbir zaman aklınızdan çıkmasın ki Cumhuriyet sizden "fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür nesiller ister" Atatürk bu sözleriyle öğretmenlere hedefi göstermiştir. Hedef gelecekte özgür kuşaklar yetiştirmektir. Duyguda, düşüncede, anlayışta özgür kuşakların yetişmesi ile Cumhuriyet sonsuza dek yaşayacak varlığını sürdürecektir. Özgür kuşaklar ise ancak ve ancak eğitimde kullanılacak çağdaş yöntemlerle olabilecektir. Burada, temelleri özgür yaratıcılığa ve buluşa dayalı sanat eğitimi önem kazanır. Atatürk eğitimde kullanılan yöntemlere ve güzel sanatlar eğitimine dikkatleri çekerek bu konuya verdiği önemi göstermiştir (Etike, 2001:52).

Atatürk , 1 Mart 1923'te TBMM'de yapmış olduğu konuşmasında ;

Yaparak öğrenmeye dayanan ve yaygın bir eğitim öğretim için yurdun önemli merkezlerinde yeni kitaplıklar, konservatuarlar, çeşitli bitki ve hayvanları içine alan bahçeler, iş yerleri, müzeler, galeriler, sergi salonları kurmak gerekli olduğu gibi ilçe merkezlerine kadar bütün yurdun basımeleriyle donatılması gerekmektedir. (Balaban, 1973:3) açıklaması ile işlevsel, yaşama ve yarara dönük eğitim görüşünü savunmuş ve "Alman filozof ve eğitimcilerinden Herbart'ın her bilimden birer parça öğretmek yerine, çocuğu hayata hazırlamak usulü (pragmatizm) temel esas olarak kabul edilmiştir.

Atatürk, eğitimde pragmatizm'in kurucularından olan John Dewey'i çok önceden tanımakta ve onun eğitim bilim anlayışını benimsemektedir. John Dewey, 1924'te Türkiye'ye Eğitim Bakanlığı'nın daveti ile gelir, iki ay süre ile okullarımızda gözlem ve inceleme yaparak ayrıntılı bir rapor hazırlar. Bu rapor daha sonra Mustafa Necati döneminde uygulamaya konulacak ve yararlı sonuçlar alınacaktır (İnan, 1980:39).

1923'te Bursa'da Atatürk güzel sanatlar konusundaki düşüncelerini şu sözlerle dile getirmiştir :

“İnsanlar mütakamil olmak için bazı şeylere muhtaçtır. Bir millet ki resim yapmaz, bir millet ki heykel yapmaz, itiraf etmeli ki o milletin tarik-i terakkide yeri yoktur. Halbuki bizim milletimiz, evzaf-ı hakikiyesiyle mütemeddin ve müterakki olmaya layıktır ve olacaktır” (Ergün,1982).

Atatürk bu sözleri ile çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmada güzel sanatların önemine dikkatleri çeker. Resim ve Heykel yapmayan ulusların ilerleme yolunda yeri olmadığını, oysa bizim ulusumuzun gerçek nitelikleriyle uygar ve gelişmiş olmaya değer bir ulus olduğunu belirtir. O'na göre, resim ve heykel sanatında verilecek yapıtlar uygarlık için bir ölçüttür. Bu, o koşullarda bir halk önderi için çok önemli ve ileri düzeyde bir tavidir (Etiğe 2001, s. 55).

Atatürk ; “10. Yıl Nutku'nda güzel sanatları önemle ele alır ve ulusuna şöyle seslenir :

“Şunu da ehemmiyetle tebarüz ettirmeliyim ki, yüksek bir insan cemiyeti olan Türk milletinin tarihi bir vasfı da güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir. Bunun içindir ki, milletimizin yüksek karakterini, yorulmaz çalışkanlığını, fikri zekasını, ilme bağlılığını, güzel sanatlara sevgisini, milli birlik duygusunu mütemediyen ve her türlü vasıta ve tedbirle besleyerek inkişaf ettirmek, milli ülkümüzdür”.

Atatürk'ün her sözünde olduğu gibi bu sözlerinde de öncelikle Türk ulusunun yüce bir toplum olma düşüncesi vurgulanmış, geçmişten gelen bir özelliğinin de güzel sanatları sevmek ve onda yükselmek olduğu belirtilmiştir. Burada geçmişten gelen güzel sanatlar sevgisi anlatımında yılların birikimi ve sürekliliği ile yaratılan geleneksel Türk sanatlarımız işaret edilmektedir. Bu örnekten yola çıkarak çağdaş anlamda güzel sanatlarda, resimde, heykelde, mimarlıkta da Türk sanatçıların üstün sanat ürünleri yaratacakları anlatılmıştır. Bunun içinde ulusun güzel sanatlar sevgisi sürekli, her türlü araç ve yöntemlerle beslenerek geliştirilmelidir, denilmiş ve görüş,

‘ulusal ülkü’ gibi önemli bir deyimle nitelendirilerek belirtilmiştir. Dünya tarihinde bu güçlülükte güzel sanatlara inanan ve savunan lider pek azdır (Etike,2001 :56).

Atatürk, güzel sanatları uygarlaşma yolunda gerekli ve zorunlu bir çözüm gibi görmektedir. Geçmişin karanlığından uygarlığın aydınlığına geçmenin nedenlerini ekonomik, sosyal ve kültürel sorunların çözümünde gören ve çağdaş bir devlet anlayışıyla güzel sanatların önemine işaret eden tek öncü Atatürk olmuştur. (Epikman,1973:153)

Atatürk döneminde eğitimde, sanatta ve sanat eğitiminde önemli yenilikler gerçekleşir. Güzel sanatların her dalı desteklenir, geliştirilmeye çalışılır,devlet yardımı sağlanır, müzeler, kitaplıklar, belgelikler düzenlenir. Öğretmenlik mesleği onurlandırılır, saygın bir kimlik kazanır.

Cumhuriyet döneminde ilk defa olarak Güzel Sanatlar Akademisi bünyesinde 1927 yılında “Resim öğretmenliği kursu” düzenlenmiştir. Açılan bu kursa resim öğretmeni olmak isteyenler katılmışlar ve İsmail Hakkı Baltacıoğlu’nun verdiği “ resmin öğretim metodu” derslerini izlemekle yükümlü olmuşlardır. Bir sene süren bu dersler sonunda sınavı başarıyla tamamlayanlar öğretmen olmuşlardır.

Resim öğretmeni yetiştirecek ayrı bir bölümün kurulması 1925-1926 yıllarında yeni Hükümet’in davetiyle Türkiye’ye gelen ünlü eğitimcilerden John Dewey ve G.Stiekler’in raporları ve yerli eğitimcilerin çabalarıyla kararlaştırılmış, bu amaçla 1926 yılında kurulan Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü bünyesinde 1932 yılında resim bölümü açılmıştır(Özsoy,1996).

Batılı eğitimcilerle yapılan ortak çalışmalar sonucu hazırlanan prensipler doğrultusunda çıkarılan kanunlarla, resim öğretmenlerinin “gezici öğretmenlik” statüleri kaldırılmış , onlara da diğer meslektaşlarının hakları tanınmıştır. Yine bu dönemde bir Sanayi-i Nefise Talimatnamesi hazırlanmış ve bir encümen oluşturulmuştur. Bu komisyonun görevi, ülkedeki güzel sanatlar eğitiminin yerleştirilmesi ve geliştirilmesinin sağlanması olarak belirlenmiştir. 1926’da hazırlanan yeni müfredat programları çerçevesinde, resim ve el işleri derslerinin

kolaylıkla uygulanması için ilk ve ortaokul öğretmenlerine kurslar düzenlenmiştir (Tonguç, 1932: 11-12).

1924-1927 yılları arasında ortaöğretim kurumlarının ilk kısmı ortaokullarda resim dersi haftada bir saat ve zorunlu olarak programlanmıştır. Ancak branş öğretmenliği yetersizliği nedeniyle ilkokul öğretmenlerine açılan kurslarla bu açık kapatılmaya çalışılmıştır. Hidayet Telli Cumhuriyetin bu erken yıllarında Gazi Eğitim Enstitüsü'nden yetişen öğretmen adaylarının, gerek öğretmenlik yıllarında, gerekse öğretmenlik yapacakları okullarda öğrencilerin yaratıcı güçlerinin, ortaya çıkarılması için türlü gereçlerin ve tekniklerin uyarıcı olarak kullanılmasının amaçlandığını, ayrıca yoz ürünlerle özgün ürünleri ayırt edebilme yeteneklerinin geliştirilmesine çalışıldığını belirtmektedir. Telli öğretmen adaylarına teorik öğretim yöntemlerinin yanı sıra, derslerde neler yaptırabileceklerinin uygulamalarla gösterildiğini söylemektedir (Telli, 1993).

Türkiye nüfusu hızla artan ve yüzyılların ihmeline uğramış, Anadolu köy, kasaba ve kentlerinde okullara ve öğretmenlere duyulan ihtiyacı birkaç okulla; özellikle resim- iş öğretmenine duyulan ihtiyacı birkaç kurs ve tek bir resim-iş bölümü ile karşılamak mümkün olmamıştır. Atatürk çağını takip eden yıllarda sanat eğitiminde bir duraklama ve hatta gerileme olmuştur. Ne bu ders, ne de bu dersin öğretmenleri hak ettikleri konumu bulamamışlardır. Her ne kadar çok partili döneme girildiği yıllarda, okullaşmada atılımlar yapıldı ise de, sanat eğitime gereken önemin verildiği pek söylenemez. Dolayısıyla resim- iş öğretmeni açığı diğer branşlara göre 60'lı yıllara kadar üst düzeyde olmuştur. Bu nedenle çağdaş anlayışta bir sanat eğitiminin ülkeye yayılmasında geç kalmıştır. Güzel sanatlar raporunda bu böyle tespit edilmiştir(Özsoy, 2003: 77).

M.E.B. tarafından 1961 yılında oluşturulan "Güzel Sanatlar Komitesi'nde" hazırlanan raporda 1961 yılına kadar Türkiye'deki sanat eğitiminin durumu özetlenebilir. Raporun ilkokullarla ilgili bölümünde; resim derslerinin alanda yetkin olmayan sınıf öğretmenlerince verildiği, bu öğretmenlerin derse bakışlarına göre sınıflandırılarak analizlerin yapıldığı, dersin amaçları dışında bir yedek ders

mantığıyla kullanıldığı ve buna teftiş sisteminin de engel olamadığı, dersin işlenişinde estetik ve pedagojik kriterlere dikkat edilmediği ve derse gereken önemin verilmesinin sağlanmasında okul- aile işbirliğinde de diyalog ve bilgilendirme eksikleri bulunduğu belirtilmektedir (Alakuş, 2003: 4).

Ortaokullardaki duruma ilişkin raporda; ilkokullarda olduğu kadar bir kopyacılık olmamakla birlikte resim derslerinin çocuğu ya bir tarafa iten pratik ya da tamamen serbest yaklaşımlarıyla şaşırttığı, derse giren öğretmenler sayısınca sanat yaklaşımlarının varlığından ötürü anlayış birliğinin yokluğu, nadir de olsa bir çaba içerisinde olan öğretmenlerin ise gereken ilgiden yoksun bırakıldıkları, öğretim programlarının öğretiminde birliği sağlayabilecek düzeye sahip olmayışı ve “iş” derslerinin çocuklardan istediği teknik yeterlik ve el becerisinin öğrencileri bunalttığı ve bunun bir an önce terk edilmesinin gereği vurgulanmıştır (Alakuş, 2003: 4).

1950’li yılların sonlarından 1980 yılı başlarına kadar olan dönemde görsel sanatlar eğitimi gelişme gösterememiştir. Ülkenin içinde bulunduğu siyasi bunalımlar 1960 yılında ilk askeri ihtilali, 1971 yılında ikinci askeri ihtilali, 1980 yılında üçüncü askeri ihtilalini getirmiş bunun sonucunda Türk eğitim sistemi bu yıllarda ilerleme gösterememiştir.

1990’lı yıllar Türk yüksek öğretiminde hızlı gelişmelerin yaşandığı yıllar olmuştur. 80’li yıllar sonunda ülkedeki tüm üniversitelerden yüzlerce araştırma görevlisi yurt dışına yüksek lisans ve doktora yapmak üzere gönderilmiştir. 1990 ile 1997 yılları arasında ülkenin çeşitli yerlerinde yeni üniversiteler açılmaya başlanmış üniversite sayısı 80’lere ulaşmıştır. Üniversitelerde eğitim fakülteleri açılmış sayısı sadece 5 olan eğitim fakültesi resim-iş eğitim bölümlerinin sayısı 2000’lerde 20’ye ulaşmıştır. Bu hızlı artış problemleri de beraberinde getirmiştir. Bölümlerin nitelikli öğretim elemanı ihtiyacı, atölye, derslik gibi fiziki güçlüklerin yanı sıra araç, gereç donanım sağlamadaki zorluklar ortaya çıkmıştır. Ayrıca buralardan mezun olacak öğretmen adaylarının kalitesi ve istihdamı sorunları tam olarak çözülememiştir (Özsoy, 2003: 75).

1990'lı yıllarda ilk ve orta dereceli okullara yönelik MEB'da program geliştirme çalışmaları yapılmış, hazırlanan yeni programlar uygulamaya konmuştur. Görsel sanatlar eğitiminde İlköğretim Kurumları Resim-iş Dersi Öğretim Programı 1992 yılında hazırlanmış ve uygulamaya başlamıştır (MEB,1992). Liseler ve öğretmen liseleri içinde görsel sanatlar eğitimi programı hazırlanmıştır (Özsoy, 2003: 76).

2000'li yılların başında resim-iş eğitiminin haftalık ders süresi şöyledir: İlköğretim okulları : 1. sınıftan 2. sınıfa kadar haftada 80 dakika. 4. sınıftan 8. sınıfa kadar haftada 40 dakika. Liseler : Resim ve müzik dersi seçmeli olarak haftada 80 dakika. Öğretmen liseleri: Resim ve Müzik dersi seçmeli olarak üç yıl boyunca her yıl haftada 240 dakika verilmektedir. Bu da etkili bir sanat eğitimi için uygun ortam yaratmaktadır (Özsoy, 2003: 76).

Türkiye'de bugün sanat (resim-iş) eğitimi, farklı düzey ve niteliklerde de olsa örgün eğitim sisteminin her kademesinde uygulanmakta olduğu bilinmektedir. 1989-1990 öğretim yılında İstanbul'da, 1990-1991 öğretim yılında da Ankara, İzmir, Bursa, Eskişehir ve sonraki yıllarda başka illerde Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinin açılması, 1990 yılında güzel sanatlar eğitimini bütün yönleriyle inceleyerek değerlendirmek ve çağdaş anlamda bir sanat eğitimi uygulamak amacı ile "Türkiye'de Güzel Sanatlar Eğitimi Geliştirme Özel İhtisas Komisyonu'nun kurulması (Bayram, 1993: 18), sanat eğitimi bakımından somut geliştirme örneği olarak değerlendirilebilir. Günümüz Türkiye'sinde halen yürürlükte olup, 1992- 1993 öğretim yılından beri tüm ilköğretim kurumlarında uygulanmakta olan bir " İlköğretim Kurumları Resim- İş Dersi Öğretim Programı" bulunmaktadır. Bu program, MEB Talim ve Terbiye Başkanlığı'nda 1991 yılında kurulan Resim Dersleri Müfredat Programları Geliştirme Komisyonunun yaklaşık bir yıl süren çalışmaları sonucu hazırlanmıştır (Özsoy, 1993: 69). Programa ilişkin olarak İlhan (1997: 18), "Resim-iş dersi öğretim programının genel amaçları incelendiğinde, çağdaş bir yaklaşımla hazırlanmaya çalışıldığını görmekteyiz." Görüşünde iken, programın " çok ideal tanımlamalar ile hazırlanmış" olduğuna dair inancını belirten

Pekmezci (1997: 48), ancak bu programın uygulanabilmesi için gerekli sistem alt yapısı ve sanat eğitimcisi kapasitesinin yeterli olup olmadığının da sorgulanmasını istemektedir (Alakuş, 2003: 5).

Bilindiği üzere, genel öğretimde olduğu gibi sanat öğretiminde de kaliteyi etkileyen etmenlerden biri uygulanmak üzere hazırlanan program tasarılarıdır. “Eğitimde kaliteyi arttırıcı tedbirlerin alınabilmesi, bu tasarıların hedefler, davranışlar, içerik, öğretme öğrenme fırsatları ve değerlendirme elemanlarının belli kriterler çerçevesinde belirlenip düzenlenmesi gerekir” (Saylan, 1998: 53). Bu araştırmanın kavramsal çerçevesinin belirlenmesinde katkı sağlayacağı düşüncesiyle 1992 yılından beri yürürlükte olup, “... denenip geliştirilmek üzere” (MEB, 1992:3) kabul edilen “İlköğretim Kurumları Resim – İş Dersi Öğretim Programı” bulunmaktadır. Bu program M.E.B. Talim ve Terbiye Başkanlığı 1991 yılında konulan resim dersi müfredat programı geliştirme komisyonu tarafından hazırlanmıştır. Hazırlanan programda önce 17 madde halinde dersin genel amaçları ve ardından genel açıklamalar bölümü belirtilmiştir. Genel açıklamalarda resim-iş eğitiminin gerekliliği, ilkeleri, çocuk resimlerinin gelişim basamakları, eğitim durumları, çalışma ortamının önemi, uygulama ilkeleri, dersin işleniş ve değerlendirmeye ilişkin görüş ve öneriler bulunmaktadır. I. sınıftan VIII. sınıfa kadar ayrı ayrı olmak üzere amaçlar, konular ve sınıf programı başlığı altında amaç ve davranışların belirlendiği bir çerçeve oluşturulmuştur. Maddeler halinde sıralanan amaçlardan çok azının altında işleniş ve değerlendirme alt başlıkları konulmuştur (Alakuş, 2003: 5).

1992 yılından beri geçerli olan resim-iş dersi programı; 2006- 2007 öğretim yılına kadar aynı kalmış ve tüm ilköğretim kurumlarında uygulanmıştır. 2006- 2007 öğretim yılından itibaren resim-iş dersi adı değiştirilerek görsel sanatlar dersi olarak adlandırılmıştır. Geçmişte resim-iş adının getirdiği sorunlar ortadan kaldırılmıştır. Görsel sanatlar eğitimi programı günümüz eğitim kuramlarından yapılandırmacılık (öğrenci merkezli) anlayışa göre düzenlenmiş, öğrencinin merkezde olduğu, öğretmenin yalnızca rehberlik ettiği program günümüz çağdaş öğretim anlayışının bir göstergesi durumundadır.

1.1.2.2.1. Milli Eğitim Şuralarında Görsel Sanatlar Eğitimi

Eğitim sistemimiz içinde milli eğitim şuralarının önemi büyüktür. Şuralarda alınan kararlar eğitim öğretim sistemimize etkisi büyüktür. Milli eğitim şuralarında görsel sanatlar eğitimi (resim –iş) ile ilgili alınan kararların ilköğretim resim –iş programlarına etkisinin olması nedeniyle tezimizde konuyla ilgili milli eğitim şuralarına yer verilmiştir.

İkinci Milli Eğitim Şurası (15- 21 Şubat 1943)

İkinci Milli Eğitim Şurasının gündemi, Ortaokullarda ahlak terbiyesinin geliştirilmesi, bütün öğretim kurumlarında anadili çalışmaları veriminin artırılması, Türklük eğitiminde tarih öğretiminin metot ve vasıtalar bakımından incelenmesi konularını kapsamıştır (Milli Eğitim Şurası 2).

Şurada alınan kararlar; Bütün eğitim kurumlarında anadili çalışmalarında verimin artırılması, mesleki ve teknik okullar için ayrı kitap yazılması, kitaplara tarihi okuma parçaları eklenmesi, milli tarihe ağırlık verilmesi kararları alınmıştır (Milli Eğitim Şurası 2).

Şurada sanat eğitimi ile ilgili Liselere sanat tarihi derse konulması önerilmiş, bu teklif şuraca uygun görülmüştür (Milli Eğitim Şurası 2).

Beşinci Milli Eğitim Şurası (4 – 14 Şubat 1953)

Beşinci Milli Eğitim Şurasının gündemi, okulöncesi öğretim programı ve yönetmeliğinin incelenmesi, ilkokullarda sağlık sorunları, özel eğitime ve korunmaya gereksinimi olan çocuklar için hazırlanan raporun ve yasanın görüşülmesi, ilköğretim yasasının incelenmesi, ilkokul programının gözden geçirilmesi, ilkokullara öğretmen yetiştirilmesi ve ilköğretim sorunları konularını kapsamıştır (MEB TTK Başkanlığı Şura Genel Sekreterliği,1995 :31).

Şurada alınan kararlar, ilkokul programının amaç ve ilkeleriyle içeriği arasında uyum sağlanması; toplu öğretim anlayışının iki devrede de etkin olması; programların yaygınlaştırılmadan önce denenmesidir (MEB TTK Başkanlığı Şura Genel Sekreterliği,1995 :33).

Beşinci Şuraya Gazi Eğitim Enstitüsü adına, Viyana'dan yeni dönmüş olan Telli katılmıştır. Şurada yeşil tahtalı, tek kişilik sıraları, tepegöz gibi araçları olan çağdaş bir sınıf modeli oluşturulmuş ve bir ilkokulda resim sergisi açılmıştır (Kurtuluş 2000: 33).

Yedinci Milli Eğitim Şurası (5-15 Şubat 1962)

Yedinci Milli Eğitim Şurasının gündemi; milli eğitimin temel ilkeleri, genel ve mesleki öğretim, öğretmen yetiştirme ve öğretmenlik mesleğini cazip hale getirme, kültür işleri ve güzel sanatlar, merkez örgütü ve halk eğitimi konularını kapsamıştır .

Yedinci Milli Eğitim Şurası'nda eğitim ve sanat sorunları geniş biçimde incelenmiştir. Şurada sunulan raporda güzel sanatların eğitim hayatımız ve ulusal kalkınmamız açısından taşıdığı değer vurgulanmış, sanatın çağımızda günlük yaşamın, sanayinin ticaretin içine nasıl yayıldığı ve etkisi açıklanmış, milli birliği sağlamadaki rolü ülkemizin temsilinde ve tanıtılmasındaki hizmeti belirtilmiştir. Bu nedenlerle üniversite ve her derecedeki okullarda güzel sanatlar eğitimine en geniş biçimde yer verilmesi, devletin gerçek bir sanat politikasına sahip olması istenmiş, bu yoldaki çalışmaların:

a) Halk sanat eğitimi,

b) Okullarda sanat eğitimi,

c) Sanatçıların yetiştirilmesi yolunda yürütülmesinin karara bağlandığı belirtilmiştir (San,1982 : 222).

1962 Milli Eğitim Şurasında bir dilek olarak belirtilmiş olan ‘‘devletin gerçek bir sanat politikasına sahip olması’’ istemi hala geçerliliğini sürdürmektedir. Bir kültür siyasasına sahip olma isteği ile bugüne ulaşmış bulunuyoruz. Sanat eğitimi politikası ise, kültür politikamız saptanmadıkça belirlenemez. Her iki siyasada da uzun bir dönem için geçerli, sürekliliğini koruyacak temel ilke ve amaçların yer alması ve bu temel ilke ve amaçların kolay değiştirilemeyecek denli sağlam olması, uzun vadede tutarlı bir uygulamayı birlikte getirir (San, 1984: 144). Sanat eğitimi politikaların sağlam, geçerli ve günümüz şartlarına uygun olması sanat eğitiminin daha iyi yapılmasına katkı sağlar ve sanat eğitiminde önemli bir adım atılmış olur.

1961 yılında yapılan VII. Milli Eğitim şurası’nda Güzel Sanatlar Komisyonu (GSK) raporunda Genel Öğretim Kurumlarında resim eğitiminin durumu şöyle açıklanmıştır. ‘‘Bugün çeşitli kademelerdeki bütün okullarımızda bir resim öğretiminin varlığı nasıl kabul görüyorsa, bu öğretimin istenilen düzeyde olmadığı da bir gerçektir. Bu da göstermektedir ki modern resim öğretimi gerçek anlamda ele alınamamış ve resim derslerinin öğretimdeki yeri yeterince anlayamamıştır. Bu nedenle resim öğretiminin varlığı sevindirici olmasına rağmen, içeriği çocuğa karşı ve zararlı yoldadır. Çocuğun yaratarak öğrendiği gerçeğinin anlaşıldığı ve bu anlayışın kabul gördüğü yaratmanın en çok sanat yolu ile sağlanacağı eğitimciler tarafından da bilinmektedir. Bu nedenle okullardaki resim-iş derslerini, sanat eğitimi açısından ele alarak programda geniş bir biçimde yer verilmelidir.

Raporda; ‘‘Milli Eğitimin en önemli görevi yeni nesilleri yapıcı, yaratıcı, girişimci, kişilik sahibi olarak yetiştirmektir. Bunun için eğitim sistemini bir bütün olarak gözden geçirmek ve günün gereksinimleri doğrultusunda düzenlemeler yapmak zorunludur.’’ denilmektedir. Rapor şu şekilde devam etmektedir. ‘‘Bugün çok şey bilme devri geçmiş, doymak bilmez bir öğrenme gereksinimi başlamıştır. Bu nedenle çocuğa her şeyi öğretmek yerine, gerekenleri istediği zaman öğrenip elde etme yeteneği kazandırmak öğretimin tek amacı olmuştur. Bütün fizik kanunlarını ezberlemiş olduğu halde bir elektrik ampulünü takamayan insan tipi yerine bozulan radyosunu tamir etmeye teşebbüs edecek ve bu iş için gerekli kaynakları kestirecek

ve ondan faydalanmasını bilecek insan tipinin yaratılması yolu da budur. İleri milletler seviyesine ulaşmamız ve onlara ayak uydurmamız da ancak bu yolla olanaklıdır, resim öğretiminin bugünkü durumu gözden geçirilirse bütün bu gerçeklere uyulmadığı kolayca görülebilir.” denilmektedir.

Ortaokul, öğrencilerin yaş özelliklerine uygun genel eğitim veren, çevrenin ekonomik özellikleri göz önünde bulundurularak, öğrencilerin ilgi ve eğilimlerini ortaya çıkaran; öğrencileri daha sonraki eğitim ve öğretim kademelerine ve hayata atılmak isteyenlerin tutacakları işlere hazırlanmaları için çalışmakla görevli bir kurum olarak tanımlanmış ve ortaokul öğretim programının bu tanıma uygun olarak düzenlenmesi benimsenmiştir.

Şurada lise, ortaokula dayalı ve akademik öğrenime başlangıç olmak ve kaynaklık yapmakla görevli, genel kültür veren ve bu amaçlara göre organize edilmiş bir kurum olarak tanımlanmıştır (Kurtuluş, 2000: 70).

Kültür işleri ve Güzel Sanatlar Komisyonu raporunda, “devletin bir sanat politikasına sahip olmasının gereği” açıklanmış ve bu doğrultuda yaygın ve örgün sanat eğitimi ile sanatçı eğitimi etkinlikleri gösterilmesi istenmiştir (Kurtuluş, 2000: 71).

Milli Eğitim Şurasında oluşturulan Koordinasyon Komitesi tarafından, Güzel Sanatlar Komitesi Raporu hemen hemen değiştirilmeden kabul edilmiştir. İlk ve orta derece okullarda güzel sanatlar eğitimine ilişkin önerilere ek olarak ; 1) Sanat eğitimi çalışmalarının Güzel Sanatlar Danışma Kurulu tarafından planlanması, 2) Resim-iş ve Müzik öğretiminin ilk ve ortaokullarda gerektiği gibi ele alınması, bu öğretime yeteri kadar yer ayrılması, 3) her çeşit lisede sanat tarihinin zorunlu ders olarak programlara girmesi benimsenmiştir. Böylece şuradan sanat eğitimi konusunda önemli kararlar çıkmıştır. Ancak liselerde sanat eğitiminin kapsamı sanat tarihi dersi ile sınırlandırılmıştır (Kurtuluş, 2000: 71).

Sekizinci Milli Eğitim Şurası (28 Eylül- 3 Ekim 1970)

Sekizinci Milli Eğitim Şurasının gündeminde, ortaöğretim sistemi ve yükseköğretime geçiş konularına yer verilmiştir (MEB, 1971).

Şurada, eğitim sisteminin üç öğretim derecesinden (ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim) oluştuğu benimsenerek bunlara ilişkin kararlar alınmıştır. Görevi, öğrencilere ortak bir genel kültür kazandırmak ve iş alanlarına ve yükseköğretime hazırlamak olarak belirlenen ortaöğretimin, birinci ve ikinci devrelerden oluştuğu açıklanmıştır (MEB, 1971: 20).

Ortaöğretim programlarının; 1) Yalnızca yükseköğretime hazırlayan programlar, 2) Hem mesleğe, hem de yüksek öğretime hazırlayan programlar, 3) Yalnız hayata ve yükseköğretime hazırlayan programlar şeklinde düzenlenmesi ve öğrencileri bu programlara yöneltebilmek için ikinci devre orta öğretim birinci sınıfının, ortak nitelikleri olan yöneltme sınıfı olarak düzenlenmesi öngörülmüştür (Kurtuluş,2000: 72).

Yüksek öğretime hazırlayan çeşitli programların, öğrencilerin ilgi ve yetenek farklılıklarına ve yönelinecek alanlara elverişli hale getirilmesi için; 1) Ortak zorunlu dersler, 2) Programlara ait özel dersler, 3) Seçmeli derslerden oluşturulacağı kabul edilmiştir (MEB, 1971: 135).

Dokuzuncu Milli Eğitim Şurası (24 Haziran- 4 Temmuz 1974)

Dokuzuncu Milli Eğitim Şurasının gündemi, Milli Eğitim sisteminin bütünlüğü içinde programlar ve öğrenci akışını düzenleyen kurallar konularını kapsamıştır(MEB, 1975).

Şurada, Milli Eğitim Temel Kanunu doğrultusunda açıklamalar yer almıştır. Türk milli eğitiminin genel amacı kanunun 2. maddesiyle, özel amaçları 4. maddesiyle açıklanmıştır. Türk Milli Eğitiminin ilkeleri de kanunun 4-17 maddeleriyle ifade edilmiştir (MEB, 1975 :68).

Dokuzuncu Milli Eğitim Şurasında “ Temel Eğitim” , 7-14 yaşlarındaki çocukların eğitimi olarak tanımlanmıştır. Temel eğitim kurumlarının, beş yıllık birinci kademe ile üç yıllık ikinci kademedan meydana geldiği ve bu iki kademenin çevre koşullarına göre bağımsız okullar halinde ya da birlikte kurulabileceği belirtilmiştir. Ortaokullar temel eğitim kapsamına alınmıştır (MEB, 1975:74).

Şurada, ortaokul programlarına geniş yer verilmiştir. Ortaokulun amaçları; 1) Öğrencilere, gelişim düzeylerine ve günlük yaşantılarına uygun bir eğitim verilmesi, 2) öğrencilerin ilgi ve yeteneklerinin ortaya çıkarılıp geliştirilmesi, 3) Öğrencilerin ortaöğretim programlarına hazırlanması, 4) Öğrencilere işe yönelme ve meslek seçiminde yardımcı olunması olarak amaçlar sıralanmıştır (MEB, 1975: 75).

Ortaokul programının; 1) Genel kültür kazandıran ortak dersler, 2) Öğrencilerin gereksinimlerine ve çevrenin özelliklerine uygun seçmeli dersler, 3) Öğrencilerin gelişimine yardımcı olan rehberlik çalışmaları ve eğitsel çalışmalardan oluştuğu açıklamasına yer verilmektedir. Seçmeli dersler için, haftalık ders dağıtım çizelgesinde 8 ders saati ayrılmış olup, gerekli koşullar oluşturuluncaya kadar en az 4 saat olarak uygulanması öngörülmüştür. Okullarda uygulanacak seçmeli dersler, bu derslerin süreleri ve programları ile ilgili karar verme yetkisi öğretmenler kuruluna tanınmış, seçmeli derslerin sayıları arttırılmış, yol gösterici bir seçmeli dersler listesi hazırlanmıştır (MEB,1975 :75).

Milli Eğitim şurasında ortaöğretim programına geniş yer verilmiştir. Ortaöğretimin amaçları, Milli Eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak; 1) Öğrencilere ortak bir genel kültür vermek, 2) Yükseköğretime ve hayata hazırlamak olarak belirlenmiştir. Bu, programların; ortak dersler, yüksek öğretime hazırlayan özel dersler ve seçmeli derslerden oluşması benimsenmiştir. Ortaöğretim kurumlarında seçmeli derslerin amacı; öğrencilerin iş alanlarını tanımalarına, iş alanlarına geçiş için gerekli beceri kazanmalarına, yüksek öğretime daha iyi hazırlanmalarına, boş zamanlarını iyi kullanma alışkanlığı edinmelerine yardım etmektir. Okullarda öğretmenler kurulu, seçmeli derslerden hangilerinin açılacağına karar vermekle yetkilendirilmiştir. Bu kararda başta öğrencilerin istekleri olmak üzere öğretmen durumu, çevre şartları, ders araç ve gereç durumu göz önünde

bulundurulacaktır. Seçmeli dersin açılabilmesi için dersi 15 öğrencinin seçmiş olması zorunludur. Seçmeli dersler listesinde “ Sanat Tarihi, El sanatları, Resim çalışmaları” da yer verilmektedir (MEB, 1975:83).

Onikinci Milli Eğitim Şurası (18-22 Haziran 1988)

Milli Eğitim şurasının gündeminde, Türk eğitim sistemi, öğretmen yetiştirme, yükseköğretim, eğitimde yeni teknolojiler, Türkçe ve Yabancı dil eğitim ve öğretimi, öğretim programları konularına yer verilmiştir (MEB, 1989).

Onikinci Milli Eğitim Şurasında, liselere bağlı ya da bağımsız olan orta okulların ilköğretime aktarılması kararı alınmıştır (MEB, 1989: 193). Öğrenci başarısının değerlendirilmesinde sınıf geçme sisteminden ders geçme sistemine geçilmesi benimsenmiştir (MEB, 1989: 199).

Şurada; eğitim yüksek okullarının dört yıla çıkarılması; eğitim yüksekokullarında temel eğitimin ikinci kademesine ve ortaokullara branş öğretmeni yetiştiren bölümlerin açılması; sınıf öğretmenliği anabilim dalına girişte öğretmen lisesi mezunlarına kontenjan ayrılması benimsenmiştir (MEB, 1989: 364).

Öğretim programlarına ilişkin görüşmelerde, sanat tarihi, resim ve müzik dersleri programlarının, Türk ve İslam sanatları bilgisini de içine alacak ve sanat kültürü kazandıracak şekilde yeniden geliştirilmesi kararlaştırılmıştır (MEB, 1989: 537).

Onüçüncü Milli Eğitim Şurası (15-19 Ocak 1990)

Şuranın gündemi, yaygın eğitimde kavram, kapsam ve eğilimler; yaygın eğitimde organizasyon ve işbirliği; yaygın eğitimde yatırım ve finansman; yaygın eğitimde personel konularından oluşmuştur (MEB, 1990).

Onüçüncü Milli Eğitim Şurasında alınan kararlar arasında, “Sosyal, kültürel kurs programları içinde sanat eğitimine ağırlık verilmelidir” (MEB, 1990: 130) ifadesinden başka eğitime ve sanat eğitimine ilişkin bir konuya rastlanmamaktadır.

Ondördüncü Milli Eğitim Şurası (27-29 Eylül 1993)

Şuranın gündeminde, eğitim yönetimi ve eğitim yöneticiliği ile okul öncesi eğitim konularını kapsamıştır. Sanat eğitimine ilişkin bir konu yer almamaktadır.

Onbeşinci Milli Eğitim Şurası (13-17 Mayıs 1996)

Şuranın gündemi; ilköğretim ve yönlendirme, ortaöğretimde yeniden yapılanma, yükseköğretime geçişin yeniden düzenlenmesi, toplumun eğitim ihtiyacının sürekli karşılanması, eğitim sisteminin finansmanı konularından oluşmuştur (Onbeşinci Milli Eğitim Şurası- Raporlar, Görüşmeler , Kararlar, 1996: 52).

İlköğretimin kesintisiz 8 yıllık zorunlu eğitim olarak uygulanması; programların bütünlük ilkesine uygun olarak yeniden düzenlenmesi, haftalık ders programlarının çocukların buldukları gelişim basamaklarına elverişli şekilde düzenlenmesi kararları alınmıştır. Çocukların yaratıcılıkları ve ifade becerilerinin geliştirilmesi ile spor ve sanat eğitimine önem verilmesi ve bu eğitime ders dışı etkinliklerle ağırlık kazandırılması da benimsenmiştir (Onbeşinci Milli Eğitim Şurası- Raporlar, Görüşmeler , Kararlar, 1996: 198-199).

Milli Eğitim temel kanunundaki amaç ve ilkelere göre, yetiştirilecek öğrenci tipinin yeniden tanımlanması, sanata yönelmiş, hareketli, atılımcı insan tipinin meydana getirilmesi ve yaratıcı düşüncüyü geliştirme, öğrenmeyi öğrenme, bilgi arama, geleceği hesaplama gibi yöntemlerinin kullanılması ve Avrupa Birliği ülkeleri ortalaması ile eğitimde aynı düzeye ulaşabilmek için mevcut öğretim programlarının geliştirilmesi ve yenilenmesi öngörülmüş. Günümüz şartlarına uygun program hazırlanması amaç edinmiştir (Onbeşinci Milli Eğitim Şurası- Raporlar, Görüşmeler , Kararlar, 1996: 261).

Onbeşinci Milli Eğitim şurasında ortaöğretimde çalışan öğretmenlerin yüksek lisans ve doktora yöneltilmesi ve öğretmenlikle ilgili araştırma ve gelişmeleri destekleyebilmesi için Milli Eğitim Akademisinin hayata geçirilmesi kararı alınmıştır (Onbeşinci Milli Eğitim Şurası- Raporlar, Görüşmeler , Kararlar, 1996: 263).

Onaltıncı Milli Eğitim Şurası (22-26 Şubat 1998)

Onaltıncı Milli Eğitim Şurasının gündemi, mesleki teknik eğitime ayrılmıştır.

Şurada sanat eğitimi konusu ele alınmamıştır. Sadece, ortaöğretimin yapılanmasında, hedefler arasında “sanat ve estetik duyarlılığı olan” bireyler yetiştirilmesi ve sanat eğitimini daha etkin hale getirmek amaç edinilmiştir (Onaltıncı Milli Eğitim Şurası).

Onyedinci Milli Eğitim Şurası (13-17 Kasım 2006)

Onyedinci Milli Eğitim Şurasının gündemini Özel eğitim, Okulöncesi eğitim, İlköğretim, Orta öğretimde kademeler arasında geçiş, yönlendirme ve sınav sistemi, Küreselleşme ve Avrupa Birliği sürecinde Türk Eğitim Sistemi, Yaşam boyu öğrenme, Eğitimde Hareketlilik, Eğitimde Nitelik konuları oluşturmaktadır (Onyedinci Milli Eğitim Şurası).

Şurada ilköğretim ile ilgili 8. sınıf sonunda OKS kaldırılmalı; bunun yerine öğrenci başarısının, zihinsel ve sosyal gelişimlerinin izlenmesine yönelik rehberlik hizmetlerine, öğretmen kurulu ve ailelerin kararına dayalı bir yöneltmeye ağırlık verilmelidir. Ölçme ve değerlendirme; öğrencilerin öğrenme eksiklerinin geliştirilmesi amacıyla kullanılmalıdır (Onyedinci Milli Eğitim Şurası).

Sınıf öğretmenliği 1,2,3. sınıflara kadar olmalı, 4 ve 5. sınıflarda dersler branş öğretmenleri tarafından verilmelidir.

İlköğretimde seçmeli ders sayısı arttırılmalıdır. Seçmeli beceri dersleri dışındaki dersler notla değerlendirilmelidir.

Onyedinci Milli Eğitim Şurasında sanat eğitimine ilişkin konulara yer verilmemiştir.

1.1.2.2. Türkiye’deki Sanat Eğitiminde Etkisi Bulunan Eğitimciler

Türkiye’de sanat eğitimine pek çok eğitimcimizin katkısı bulunmaktadır. Tez konumuza katkı sağlayacağı düşüncesi ile İsmail Hakkı Baltacıoğlu ve İsmail Hakkı Tonguç’un sanat eğitimine katkıları üzerine değinilecektir.

İsmail Hakkı Baltacıoğlu (1886-1978)

Türk eğitim tarihinde çok önemli yeri olan Baltacıoğlu, 1886 yılında İstanbul’da doğmuş, 1978 yılında Ankara’da ölmüştür. 92 yıllık ömrünün her anını eğitim ve kültür adına değerdendirmiş, Türk literatürüne sayısız kitaplar ve makaleler kazandırmıştır. Ayrıca ‘‘Yeni Adam’’ adıyla yıllarca yayınladığı dergi, döneminin kültür yaşamında etkin ve eğitici olmuştur (Etike,2001:23)

İsmail Hakkı Baltacıoğlu, İstanbul Darülfünunu, Ulumu Tabiiye Şubesi’ni (Tabiat Bilgileri) bitirmiştir. ‘‘Resmi olarak ilk hocalığı, 1908’de Darümuallamin-i İptidaiye’ye Hat hocası olmasıyla başlar. Daha sonra bu okulun ‘‘öğretim metodu öğretmenliğine ‘‘atanır. 1910’da Milli Eğitim Bakanlığı tarafından pedagoji ve elişleri öğretimi konularında incelemeler yapmak üzere Avrupa’ya gönderilir. Birçok Avrupa ülkesini dolaşır. Okulları, programlarını, eğitim yöntemlerini inceler. 1912’de yurda döner ve getirdiği yenilikleri ülke çapında yaymak üzere konferanslar verir, kitap ve makaleler yazar ve sergiler açar (Aytaç,1978 :4).

Baltacıoğlu Avrupa’daki incelemeleri ve kişisel deneyimleri ile oluşturduğu görüşleri doğrultusunda, dönemindeki resim, elişleri ve yazı derslerine yeni bir yaklaşım geliştirmiştir. 1915’te Tedrisat’ı İptidaiye Müfredat Programında (İlköğretim içerik ve uygulama programında) Resim ve elişleri bölümlerini Baltacıoğlu hazırlamıştır. Baltacıoğlu, Sanayi-i Nefise Mektebi’nde1922-1932 yılları arasında verdiği ‘‘Resim Pedagojisi’’ dersleri ile eski resim dersi geleneğinin kaldırılmasına katkıda bulunmuştur (Kurtuluş,2000.23).

Baltacıoğlu'nun kısa bir süre GEE Müdürlüğünü yaptığı dönemde RİB henüz açılmamış olmasına rağmen, enstitünün 1931 yılı öğretim programının hazırlanmasında çok etkili olmuş ve resim ve el işi derslerinin bütün bölümlerde okutulmasını sağlamıştır. Uygulamaya konulan programın önemli sonuçlarından biri, resim-iş bölümünün açılması için bir aşama olmasıdır. Hazırlanan programlarda hedeflenen amaç, öğrencinin yeteneklerinin sanatsal işe dönüşecek biçimde geliştirilerek sağlam ve yaratıcı bir kişilik sahibi olmalarını sağlamak olmuştur. 1932 yılında RİB kuruluşunda görev alanlarla (Bunlar 1927 yılında Almanya'ya resim-iş öğrenimi için gönderilenlerdir) birlikte ilk programın hazırlanmasında, Tonguç'un el işleri rehberi adlı kitabında sanata yaklaşımının etkileri görülmektedir. 1941, 1944, 1946, ve 1947 programlarında iş ve işe yönelik derslerin ağır bastığı, genel kültür ve kuramsal sanat derslerinin azaldığı, resim ve öğretmenlik meslek derslerinin oranlarının korunmuş olduğu belirtilmektedir. Etike'nin belirttiğine göre (1991 :151), kuruluştan 1950'ye kadar GEE-RİB programları incelendiğinde çok büyük değişiklikler görülmemektedir (Alakuş, 2003 :4).

Baltacıoğlu, körü körüne ezber anlayışını yıkan bir öğretimin "sezgici (intuitif) " olması ilkesini benimsemiştir. Baltacıoğlu'nun resim dersi için geliştirdiği amaç, çocuğun özgürlüğünü yaşaması ve yaratıcılığını geliştirmesidir. Bu düşünce içinde doğa, resim derslerinin konusu olmuştur. Öğrencilerin tekniği öğrenirken bir modeli kopya etmesi yerine, kendi gözlemlerini yorumlayarak özgün sonuçlara ulaşması istenmektedir. Kopyanın eğitsel değeri yoktur. Çünkü kopya yaptırıldığında, çocuğun gözü ile doğa arasına başka bir araç girmektedir. Baltacıoğlu, el işi derslerinde de yaşama dönük yaralı işler üretilmesini istemektedir. O, taklitçilikten kurtarılmış, yaratıcı modelaj çalışmaları gibi güzel sanatlar eğitiminin içinde yer alan konuları da el işleri kapsamında düşünmektedir (Baltacıoğlu, 1932 :257-259).

" Sanat kültürünü yaymaz ve kökleştirmezsek, milli ve insani kültürümüz gelişemeyecektir" diyen Baltacıoğlu, resim öğretiminin ilkelerini şöyle açıklamaktadır. "1- Çocuğun çocuk olarak gelişmesi, 2- Çocuğun toplumun bir bireyi olarak gelişmesi, 3- Plastik mesleklere alıştırmak , 4- Her türlü

mekaniksellikten kaçınmak, 5- Ölü eğitim gelenekleriyle savaşmak'' (Baltacıoğlu, 1998:162), (Kurtuluş,2000 :24).

1932'de Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü kurulurken, Akademi'deki "Resim Pedagojisi" derslerine son verilen Baltacıoğlu, bu gelişmeyi şöyle açıklamaktadır: "Eğitim Bakanlığı resim pedagojisi dersini Akademiden niçin çıkarmıştı? Çünkü şu üç kanaati taşıyordu: 1) Akademi yalnız ressam yetiştirir. 2) Resim öğretmeni ancak öğretmen okullarında yetişebilir. 3) Resim öğretmeni olmak için ressam olmak gerekli değildir; biraz resim bilmek ve pedagoji bilmek bu işi sağlar. İşte bu inancın etkisiyledir ki Akademiden dışarı çıkardığı resim öğretmeni teşkilatının Gazi Terbiye Enstitüsü'nün Resim –iş Bölümü'ne koydu. Fakat sonuç sönüktür!" (Baltacıoğlu, 1932:170). Türkiye'de resim öğretmeni eğitimi konusunda, birisi Tonguç'un gerçekleştirdiği Eğitim Enstitüsü RİB'nde ve diğeri Akademi'de resim eğitim bilimi dersleri verilmesi şeklinde iki ayrı yolun düşünülmüş olduğu görülmektedir (Kurtuluş,2000 :24).

2.4.2.2. İsmail Hakkı Tonguç (1897-1960)

İ. H. Tonguç, Köy Enstitüleri gibi GEE Resim-iş bölümünün de kurucusudur. Tonguç'un Mektep Müzesi Müdürü ve Gazi Orta Muallim Mektebi iş dersleri öğretmeni iken hazırladığı "Resim-Elişleri ve Sanat Terbiyesi" kitabı, Talim Terbiye Kurulu'nca öğretmen okullarının ilk üç sınıfı için resim ve elişleri ders kitabı kabul edilerek yayımlanmıştır (Kurtuluş, 2000: 25).

İ.H.Tonguç, öğrenimini sürdürmek için Almanya'ya gönderilir. Ancak gerek 1. Dünya Savaşı'nın etkileri, gerekse Türk Kurtuluş Savaşı'nın sürüyor olması, öğrenimini sık sık kesintiye uğratar. Bu nedenle klasik bir eğitimbilim öğrenimi yapamaz. Resim- Elişleri, Beden Eğitimi ve İş Eğitimi konusunda kısa süreli seminer ve kurslara katılır. Almanya dönüşü Kurtuluş Savaşı yıllarında ve savaştan sonra çeşitli illerdeki öğretmen okullarında Resim- Elişleri ve Beden öğretmenliği yapar. 1926'dan sonra Maarif Vekaleti Levazım ve Alatu Dersiyeye Müzesi Müdürlüğü görevinde bulunur. Bu görevi yürütürken 1932 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-

iş bölümünü kurar ve 1935'te İlköğretim Genel Müdürü oluncaya dek bu görevini sürdürür. 1935-1946 yılları arasında İlköğretim Genel Müdürü, 1946-1949 arasında Talim Terbiye Kurulu üyesidir. 1949'dan sonra Ankara Atatürk Lisesi'nde Resim Öğretmenliği yapar (Etike,2001:78-79).

Cumhuriyetin kuruluş yıllarında hem genel hem de sanat eğitimi politikalarında etkili olan İsmail Hakkı Tonguç'unda sanat eğitimine katkıları göz ardı edilemez. Tonguç'un sanat eğitimi anlayışını anlattığı resim-el işleri ve sanat terbiyesi, resim eğitimi tarihi ile iş ve meslek eğitimi kitapları bu bakımdan önemlidir. Tonguç'un sanata bakışında; öğrencinin resmi bir anlatım aracı olarak görmesi, resimle tasarım becerisini ve yaratıcılığını geliştirmesi, sanat eserlerini tanıma ve değerlendirme deneyimini kazanması, resmin doğadaki güzellikleri duyumsatması, çocuğu ve genci sanata dost kılması gibi düşünceleri bulmak mümkündür. İlköğretim Genel Müdürlüğü yapmış olması, Gazi Orta Muallim Mektebi resim-iş bölümünün ve köy enstitülerinin kuruculuğunu üstlenmiş olması, sanat eğitiminin yaygınlaşmasına büyük katkı sağlamıştır (Alakuş, 2003 :3).

Türk güzel sanatlar eğitiminde önemli katkıları olan İsmail Hakkı Tonguç ;1926-1935 arasında M.E.B.Levazım ve Ders Araçları Müzesi Müdürlüğü (Mektep Müzesi Md.) sırasında iş ve sanat eğitiminin geliştirilmesinde, 1932'de GEE. Resim-iş bölümünün kurulması ve programının hazırlanmasında, Mustafa Necati'nin Milli Eğitim Bakanlığı döneminde sanat eğitimi ile ilgili önemli atılımların yapılması ve etkinliklerin gerçekleştirilmesinde (Sanayi-i Nefise Encümeni, Sanayi-i Nefise sergileri, Okullarda ELİŞİ Atölyelerinin kurulması gibi), İlköğretim Genel Müdürlüğü döneminde Köy Enstitüleri kurarken, eğitim yoluyla yapıcı- yaratıcı- üretici tipte insan yetiştirme modelinin gerçekleştirilmesinde, ülke düzeyinde Resim ve Elişleri derslerinin yaygınlaştırılması ve önemsenmesinde etkili olmuştur (Etike, 2001: 79).

Tonguç'un Sanat Eğitimi ile ilgili olarak, 1927'de Elişleri Rehberi, 1932'de Resim-Elişleri ve Sanat Terbiyesi, 1933'te İş ve Meslek Eğitimi kitapları yayınlanmıştır (Etike, 2001:80).

Tonguç, sanat eğitiminin alanları ve araçlarını; okul binalarının ve dersliklerinin güzelleştirilmesi, güzel sanatlara ait eserlerin incelenmesi, ana dili ve yabancı dil ğretiminde öğrencilerin zevklerinin geliştirilmesi, resim dersinde çocuklara şekil ve renk zevkinin aşılanması, müzikten yararlanarak öğrencilerin sanat duygularının geliştirilmesi, beden eğitimi çalışmalarının öğrencilerin estetik zevkini geliştirecek şekle sokulması, elişi derslerinde öğrencilere güzellik ve iş zevkinin aşılanması, ocuk temsillerinin sanat eğitimi bakımından değerlendirilmesi olarak tanımlamakta ve böylece sanat eğitimi bütüncü bir kapsamda ele almaktadır(Kurtuluş,2000:25).

Tonguç, sanat eğitimi tarihimizde etkili olan sanat eğitimi anlayışını açıklarken, çocuğun santı gibi davranabilecek etkinliğe kavuşturulmasını ve sanat eserleriyle temasta bulundurulmasını vurgulamaktadır. Böyle bir etkinlik için, okulda sanat havası yaratılmasını, öğrencilerin sanat eserleriyle etkileēeđi bir evre içinde tutulmasını öngörmekte ve bu doğrultudaki çabaların eğitsel değerlerinin büyük olduğunu düşünmektedir (Kurtuluş,2000:25).

Tonguç'a göre güzel sanatlar, öğrenciyi mutlu eder ve kişiliğini geliştirir (Tonguç,1997:29). Eğitimin yaşamla bağlarının kurulduğu, niteliğini çocuğun gelişim özelliklerinden alan, sanat eğitiminin etkili bir yöntem olarak grldği bu anlayış, "sanat yoluyla eğitim" nitelikleri taşımaktadır (Kurtuluş,2000 :26).

1.2. Eğitimde Program ve Program Geliştirme

Eğitim programı kavramının kullanılmasının, M.Ö. birinci yüzyıla kadar uzandığı belirtilmektedir. Julies Ceaser ve askerleri, Roma’da yarış arabalarının üzerinde yarıştığı oval biçimdeki koşu pistini, Latince curriculum (koşu yolu) olarak kullanmışlar ve bu kavram, koşu pisti olarak bilinen somut bir kavramdan, bugün ders programı anlamında kullanılan soyut bir kavrama doğru geçişi sağlamıştır (Oliva,1988: 4). Bu nedenle, kelimenin etimolojik yapısından hareket eden kimi eğitimci yazar ve düşünürler “izlence” sözcüğünü kullanmayı yeğlemektedir. Eğitim programı için kimi düşünürler de bu kavram için yetiştirmekten yola çıkarak yetişek sözcüğünü kullanmayı benimsemiş, ama daha çok eğitim programı kavramı günümüze kadar kullanılagelmiştir. Ancak eğitimde program kavramı, pek çok düşünür ve eğitim bilimcisi tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır (Demirel, 2005: 1-2).

“Eğitim programı, istendik hedef ve davranışların kazanılması için stratejilerin belirlendiği yazılı doküman yada eylem planı olarak tanımlanır” görüşünü daha çok Taba ve Tyler benimserken, bugün de, pek çok davranışçı ekole ve sistem yaklaşımına eğilim gösteren eğitimciler aynı görüşü paylaşmaktadır. Sözelimi Saylor, Alexander ve Lewis eğitim programının, eğitilecek bireylere öğrenme yaşantılarını kazandırıcı bir plan olduğunu belirtmektedirler (Demirel, 2005: 3).

Caswel ve Campbell , eğitim programını konular listesi olarak değil, daha çok öğrencilerin, öğretmenin rehberliği altında kazandıkları yaşantıların tümü olarak görmektedir .Taba’ya göre bütün eğitim programları nasıl tanımlanırsa tanımlansın, belli öğelerden oluşur. Bunlar, hedefler ve hedef davranışlar, içeriğin seçimi ve örgütlenmesi, öğrenme öğretme süreci ve son olarak da hedeflerin değerlendirilmesidir (Demirel, 2005: 2).

Ronald C. Doll. (1986: 8) ise, eğitim programını, okul sorumluluğunda öğrencilerin değerlerini, tutumlarını, tavırlarını değiştiren, becerilerini geliştiren,

bilgi ve anlayış kazanmalarını sağlayan hem süreç hem de içerik olarak tanımlamış ve okulun kontrolünde öğrencilerin tüm yaşantıları düzeni olarak görmüştür (Demirel, 2005: 2). Kopman ise; “Eğitim programı bir kültür ölçüsüdür” demekle, okul- çevre-birey antitelerinin tümelliğine işaret etmiştir (Varış, 1994:17).

Türkiye’de program geliştirme çalışmalarının öncülerinden Varış (1994:18), eğitim programını, “bir eğitim kurumunun, çocuklar, gençler, yetişkinler için sağladığı, milli eğitim ve kurumun amaçlarının gerçekleştirilmesine dönük tüm faaliyetleri kapsar” şeklinde tanımlamaktadır.

Ertürk (1982: 95), eğitim programını “yetişek” olarak nitilemekte ve “geçerli öğrenme yaşantıları düzeni” olarak tanımlamaktadır. Ona göre yetişek, öğrenci açısından bir öğrenme yaşantıları düzeni, eğitimci açısından ise bir eğitim durumları düzenidir.

Doğan (1975: 36), eğitim programını “ öğrencilerde beklenen öğrenmeyi meydana getirebilmek için planlanmış faaliyetlerin tamamı” olarak tanımlamaktadır.

Demirel (2005:4)’ e göre eğitim programı “öğrenene, okulda ve okul dışında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneği” olarak tanımlanabilir.

Eğitimde niteliğin geliştirilmesi, eğitim kurumlarının en önemli uğraşlarından biri olmuştur. Örgün ve yaygın eğitim kurumlarında tüm eğitim faaliyetleri önceden hazırlanan bir program çerçevesinde yürütülür. Kurumda bireye hangi davranışların nasıl kazandırılacağı eğitim programlarında yer alır. Bu nedenle eğitimin niteliği büyük ölçüde uygulanan programa bağlıdır. Uygulanan programların aksaklık ve eksiklikleri giderildikçe, toplumdaki ve bilim alanlarındaki gelişmelere göre yeniden düzenlendikçe, diğer bir deyişle, programlar geliştirildikçe eğitimin niteliğinin de artması beklenir. Eğitim programları gelişi güzel geliştirilemez. Programları daha etkili hale getirecek doğru kararların alınabilmesi, bu kararların dayanaklarının

bilimsel çalışmalarla araştırılmasına ve uygulamaların değerlendirilmesine bağlıdır (Erden, 1998:2).

Eğitim toplumsal bir kurumdur. Eğitim kurumlarının, dolayısıyla programların temel işlevlerinden birisi bireyi topluma kazandırmanın ötesinde, bireyi topluma katkı sağlayacak düşünce ve davranış düzeyine getirmektir. Programlar böyle bir misyonu yerine getirebilmek için toplumsal analiz, konu alanı analizi, bireyin analizi, açıklamalar, genel ve özel hedefler, kapsam, eğitim durumları ve değerlendirme süreçlerinde bilimsel araştırmalarla desteklenmiş bir bütünü içermelidir (Ünver, 2002: 44).

Program geliştirme en genel anlamıyla eğitim programlarının tasarlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve değerlendirme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda yeniden düzenlenmesi sürecidir. Tanımdan da anlaşılacağı gibi, program geliştirme süreklilik isteyen bir çalışmadır (Erden, 1998:4).

Program geliştirme, gerek okul içinde ve gerekse okul dışında, Milli Eğitimin ve okulun amaçlarını etkinlikle geliştirmek ve gerçekleştirmek üzere düzenlenen muhteva ve faaliyetlerin, uygun yöntem, teknik, araç ve gereçlerle geliştirilmesine yönelik koordine çabalarının tümüdür (Varış, 1994: 21).

Program geliştirme, öğretim bilgisinin tüm ayrıntılarını kapsar. Epistemolojiyi (bilgi teorisini), öğrenme teorilerini, metodolojiyi, öğretmenin faaliyetlerini, bu faaliyetlerin etkinliğinin değerlendirilmesini, varılan sonuçlara göre daha uygun faaliyetlere yönelmeyi içine alır (Varış, 1994: 21).

Demirel (2005: 5) e göre program geliştirme “eğitim programının hedef, içerik, öğrenme- öğretme süreci ve değerlendirme öğeleri arasındaki dinamik ilişkiler bütünü” olarak tanımlamak uygun görülmektedir.

Program geliştirmeye yönelik yaklaşımları iki temel grupta toplamak mümkündür. Fidan (1986) bu yaklaşımları ürüne ve sürece ağırlık veren modeller

olarak ele almıştır. Ornstein ve Hunkins (1988) ise bu yaklaşımları teknik- bilimsel, teknik – bilimsel olmayan olmak üzere iki grupta toplamıştır (Erden, 1998:4).

Yaklaşımın adı ne olursa olsun, birinci yaklaşımı benimseyen eğitimciler, eğitim programlarını bir sistem olarak ele almakta ve programı ortak bir amaca hizmet etmek için organize olmuş öğelerin karmaşık bir bütünü olarak tanımlamaktadırlar (Ornstein ve Hunkins, 1988). Bu yaklaşıma göre program geliştirme, objektif, evrensel ve mantıklı olmalıdır. Bu görüşü savunanların temel sayıtlısı ise, eğitimin amaçlarının önceden belirlenip, açıklıkla ortaya konabileceğidir. Amaçların belirlenmesinde konu alanı, toplum ve öğrenci özellikleri önemli rol oynar. Bu üç unsurla ilgili bilgiler ve amaçların belirlenmesi sırasında alınacak kararların uzman görüşüne ve araştırmalara dayalı olması gerekir. Amaçlar belirlendikten sonra, amaçlara ulaşılmasına yardım edecek içerik, yöntem ve öğrenme ortamı belirlenir. Değerlendirme faaliyeti ile de amaçlara ulaşma derecesi tayin edilir. Değerlendirme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda hedefler, içerik ve yöntemler yeniden gözden geçirilebilir (Erden, 1998:4).

Ertürk (1978), program geliştirmecilerin, program geliştirme sürecinde şu sorulara yanıt araması gerektiğini belirtmektedir. Bunlar;

- 1- Eğitim hedefleri neler olmalı?
- 2- Öğrenciler hedeflenen davranışları kazanmaları için hangi yaşantılardan geçirilmelidir?
- 3- Öğrenme yaşantıları (eğitim durumları) nasıl örgütlenirse öğrenci davranışları daha verimli değiştirilebilir?
- 4- Hedeflerin yerindeliği ve eğitim durumlarının etkililik derecesi nedir?
- 5- Mevcut programda ne gibi değişiklikler gereklidir? (Erden, 1998:5)

İkinci yaklaşımda ise üründen çok öğrenci ve süreç önem taşır. Bu görüşe göre, eğitimin tüm sonuçları ve süreçleri önceden bilinemez. Çünkü süreç amaca, amaç öğrencilerin ihtiyaç ve eylemlerine göre belirlenir. Diğer bir deyişle amaç ve süreç öğretimin yapıldığı duruma, koşullara göre uygulama sırasında sürekli değişebilir. Bu nedenle bu görüşü savunanlar esnek, problem ve öğrenci

faaliyetlerinin merkezde olduğu programları önermektedir. Böyle bir program geliştirme yaklaşımında, uzman görüşünden çok öğrenci ve öğretmen görüşleri, onların duygu ve düşünceleri, kişisel tercihleri, kendileri ile ilgili algıları, programa ilişkin alınacak kararlara esas teşkil eder (Erden, 1998:5).

İlk ve orta öğretim kurumlarımızın programları Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye dairesinin kararı ile kesinleşir. Programcılık tekniği açısından bu programlar kusursuz gibidir. Örneğin orta okul programında milli eğitimin genel amaçları, orta okulun eğitim öğretim ilkeleri ve ayrıca, her dersin amaçları uzun ve ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Ancak öğrenci özgürlüğünü koruyacak ve geliştirecek deneyci, araştırmacı bir eğitim uygulamasının eğitimciye uygulama ve değerlendirmede büyük bir özgürlük ve yetki tanınması unutulmuş gibidir. Saptanan programlarda amaç anlatılırken hedefler, ölçüsü önceden belli olacak şekilde tanımlanmış ve eğitim yolu bu hedeflere göre çizilmiştir. Bu nedenle eğitimci her öğrenciyi bir gelişme ve değer yaratma kaynağı olarak ele almamaktadır. Bireyin kişiliğinde toplanan gerçekleri göz ardı eden programlar, genç insanı yürüyen bant üzerinde ilerleyen bir insan parçası olarak görmekte ve eğitimciler bu parçaya yeni parçalar ekledikçe iyi bir yurttaşın oluşacağı varsayımına dayanmaktadır. Oldukça ayrıntılı amaçlar arasında bile bireyin özgür yetenek kaynağının geliştirilmesi gerektiğini vurgulayan düşünceler görülmemektedir. Sanat dalları birer ders olarak programda yer almakta, bir yaratıcılık eğitim aracı değil de, yürüyen banttaki küçük insanın belki boyanması düzeyinde bir gereksinmeye yanıt olacağı düşünülmektedir (Ashier, 1979: 41).

Sanat eğitiminde program oluşturma, geliştirme sürecinde belirli evreleri olduğu ve her evresinde cevaplandırılması gereken problem ve yapılması gereken pek çok iş bulunduğu ve bütün bunların üstesinden gelebilmek için belirli niteliklerde elemanlardan oluşan ve sürekli çalışan yeterli büyüklükte bir program geliştirme kuruluna ve bu kurulun bağlı olduğu belirli bir birikime gerek olduğu halde her nedense böyle bir düzenlemeye gidilmemektedir. Sanat eğitimi programlarının geliştirilmesinde hazırlama- deneme- değerlendirme- düzeltme evrelerinden oluşan çağdaş program geliştirme yaklaşım izlenmelidir. Sanat eğitim öğretim programlarını

oluşturma- geliştirme sũrecinin değişik evrelerinde yapılması gereken çok yũnlũ ve kapsamlı işlerin hakkı ile ũstesinden gelinebilmesi için belirli niteliklerde elemanlardan oluşan ve sũrekli çalışan yeterli bũyũklũkte bir gũzel sanatlar eğitimi program geliştirme kurulu ve buna bağlı alt kurullar işlerliğe kavuşturulmalıdır (Pasin, 1992: 536).

1. 3. Problem Durumu

Ülkemizde sanat eğitimi ve buna bağlı olarak resim-iş eğitimi çağdaş sanat eğitimi ilkeleriyle uyumlu biçimde yürütülememektedir. Eğitim politikamızın sürekli değişmesi, sorunlara kısa süreli ve tek yanlı çözümler aranması resim-iş dersini, diğer dersler yanında boş zamanı değerlendiren bir ders konumuna getirmiştir. Öncelikle yaratıcılığı amaç edinmesi gereken resim-iş dersleri geçmişte bu amaçla uygulanmamış ve kazandırılacak davranışlar ortadan kaldırılmıştır.

Günümüzde giderek önem kazanmaya başlayan sanat eğitimi bireye çağdaş yaşama katılma ve özgür düşünme fırsatı kazandırır. Toplum için birbirini anlayan, eleştiren ve saygı duyan insanların yetiştirilmesine olanak sağlar. Bu açıdan, görsel sanatlar eğitimi, eğitimin her basamağında herkes için gereklidir.

Sanatın ve sanat eğitiminin gerekliliği doğrultusunda, bugüne kadar bir çok program yapılmış ve bu programlar birbirinin devamı niteliğinde olmuştur. Her yapılan program bir önceki programın eksik yönlerini gidermek ve o günün şartları içinde modern sayılabilecek hale getirilmeye çalışılmıştır. 1948 programının uygulamaya koyulmasındaki temel nedenlerden biri de, o yıla kadar öğretim programlarından köy ve şehir ayrımının olmasıdır. Böylece 1948 programıyla, bu farklılık ortadan kaldırılmış ve program 1948 -1949 öğretim yılında uygulamaya koyulmuştur. 1948 programı 1968 ilkokul programına kadar yürürlükte kalmıştır. 1948 programının geliştirilmesi ve eksiklerinin giderilmesi amacıyla 1968 yılında yeni program oluşturulmuştur. Eğitim öğretimde olan gelişmeler ve modernleşme sonucunda 1992 yılında yeni program günün şartlarına daha uygun hale getirilmiş ve bu program önceki programlardan daha düzenli ve sistemli olarak hazırlanmıştır. Bu programda ilk defa, daha önceki programlarda eksik olan değerlendirme bölümü konmuştur. 1992 programı 2006 yılına kadar uygulanmış ve 2006 yılında Resim- İş dersinin adının Görsel Sanatlar olarak değiştirilmesiyle birlikte, yeni bir öğretim programı hazırlanmış ve uygulamaya koyulmuştur. Halen uygulanmakta olan bu programın, yapılandırmacı kurama göre hazırlanmıştır.

Program geliştirme, artan ihtiyaçlar ve meydana gelen yeni gelişmeler nedeniyle bir zorunluluktur. Bugüne kadar bu zorunluluk nedeniyle birçok öğretim programı geliştirilmiş ve uygulamaya koyulmuştur. İlköğretimde yer alan görsel sanatlar (resim-iş) dersi öğretim programları da bu çerçevede değerlendirilmelidir. 1948'den 2006 yılına kadar geliştirilen görsel sanatlar (resim-iş) öğretim programlarının en sonuncusu, yukarıda sözünü ettiğimiz 2006 yılında uygulamaya koyulan görsel sanatlar uygulama programıdır. Yapılandırmacı kuram anlayışı doğrultusunda, ilköğretimdeki tüm derslerin öğretim programları değiştirilmiş ve 2006 yılında uygulamaya koyulmuş olmasına karşın, 2008 yılında programlar yeniden gözden geçirilmiştir. 21-23 Mayıs 2008 yılında Ankara'da MEB tarafından gerçekleştirilen "İlköğretim Programları ve Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi ve Değerlendirme Sonuçlarının Ortaöğretim ile Paylaşılması Çalıştayı" kapsamında program değerlendirilmesi yapılmıştır. Tüm bu çerçevede, görsel sanatlar (resim-iş) öğretim programlarının, program değerlendirme ölçütlerinden "amaçlar" ve "içerik" öğelerine göre incelenmesi; süreçte meydana gelen değişikliklerin düzeyi, niteliği ve uygulamaya yansıyan yönleri, araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır.

Problem durumundan hareketle tezin konusu, Türkiye'de İlköğretim okullarında uygulamaya konulan resim-iş öğretim programlarının hedefleri/amaçları ve içeriğinin incelenmesi, öğretim programlarının gelişimi ve değişiminin süreç içinde (1948- 2007 yılları arası) değerlendirilmesidir. Başka bir ifadeyle Türkiye'de resim - iş eğitiminin tarihi gelişimi incelenmiştir.

1. 4. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı "İlköğretimde Görsel Sanatlar Eğitimi (Resim – İş Eğitimi) Programlarının tarihsel gelişim içinde değerlendirmektir.

Belirlenen bu temel amaca uygun olarak aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1948 – 2007 tarihleri arasında uygulamada yer alan resim (görsel sanatlar) öğretim programları:

1 – Süreç içinde ne tür değişimler göstermiştir?

2 – Amaçlar / Hedefler ögesinin nitelikleri nasıldır?

3 – İçerik ögesinin nitelikleri nasıldır?

1. 5. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma; köy ve şehir ilkokulları programlarının birleştirildiği 1948'den günümüze kadar uygulamada yer alan Görsel Sanatlar (Resim-iş) öğretim programlarının süreç içindeki değişimi, uygulamaya yansımaları ve ihtiyacı karşılamaları bakımından geçirdiği gelişimlerin izlenebilmesi açısından önemlidir.

1. 6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma;

1 – İlköğretim okulları Görsel Sanatlar (Resim) dersi öğretim programlarıyla (1948- 2007 yılları arası) sınırlıdır.

2 – Programların hedef ve içerik öğeleriyle sınırlıdır.

3- 1948 yılından itibaren köy ve şehir İlkokul programlarının birleştirilmesi ve tüm ilköğretim okullarında ortak program uygulanmaya başlanması araştırmamızın başlangıç tarihini 1948 yılı olarak almamıza neden olmuştur.

BÖLÜM II

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın modeli, yoğun kaynak taramaya yönelik olan Survey yöntemidir (Karasar, 2004). İlköğretim Görsel Sanatlar (Resim/ Resim- İş) eğitimi dersi öğretim programlarının amaçlar ve içerik öğeleriyle değerlendirilebilmesi amacıyla, öğretim programlarının dayandığı veya öğretim programı kapsamına giren olguların, teorilerin, kanun , yönetmelik ve yönergelerin incelenmesi için literatür taraması yapılmıştır.

Araştırmanın temel amacı doğrultusunda 1948 – 2007 yılları arasında sanat eğitimi tarihi, sanat eğitimi programları, sanat eğitimi kuramları, sanat eğitimi politikaları ile ilgili kaynaklar taranmıştır.

2.2.Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin toplanmasında YÖK dokümantasyon dairesi, MEB yayınları, Çanakkale, İstanbul, Ankara'daki kütüphaneler taranmıştır. Elde edilen veriler, program öğelerinin değerlendirilmesi kapsamında analiz edilmiştir.

BÖLÜM III

BULGULAR VE YORUM

Cumhuriyet'ten günümüze ilköğretimde aralarında taslak niteliğinde olanlar dışında, 1926, 1936, 1948, 1968, 1992, 2006 olmak üzere altı program uygulamaya konmuştur. 1948 programından önce Türkiye'de ilkokullarda iki tip program uygulanıyordu. 1948 yılındaki programda şehir ve köy ilkokullarındaki uygulanan programların birleştirilmesi ve öğretmenlere uygulanan anketlerin değerlendirilmesi sonucu tek tip program oluşturulmuştur. Araştırmamızı bu yüzden 1948 – 2007 tarihleri arasında oluşturmaktayız. Aşağıda, sözünü ettiğimiz bu programlar, amaçlar ve içerik öğeleriyle değerlendirilmektedir.

3.1. Görsel Sanatlar (Resim/ Resim-iş) Programları

İlköğretimde Resim- iş (görsel sanatlar) programları 1948 – 2007 yılları arasında değerlendirilmeye çalışılacaktır. Bu çalışmada 1948, 1968, 1992, 2006 programları, geçmişten günümüze doğru gelişmeleri ve değişimleri incelenmiştir. 1992 yılına kadar ilkokul ve ortaokullar ayrı yapılmış; 1992 yılından itibaren ise ilköğretim adı altında okullar birleştirilmiştir.

3.1.1. 1948 Resim - iş Programı

1948 ilkokul programı 1936 ilkokul programının kaldırılmasıyla 1948 – 1949 yılında yürürlüğe girmiştir (Cicioğlu: 1985: 99). 1948 programından önce köy ilkokul programları ile şehir ilkokul programları farklı olmuştur. Öğretimde bu ikiliği kaldırmak maksadıyla hazırlanan 1948 programı; ilkokul öğretmenlerine uygulanan anket sonuçlarının bir komisyon tarafından incelenmesi sonucunda hazırlanan program taslağının bir sonucudur (Binbaşıoğlu, 1999: 158).

3.1.1.1. Programın Amaçları / Hedefleri

1948 ilkokul resim-iş programı 1968'e kadar değişmeksizin yürürlükte kalmıştır. 1948 ilkokul programında, Resim-iş dersinin amaçları, öğrencilerin kendini ifade etme becerilerinin ve estetik duygularının geliştirilmesi; öğrencilere işin sevdirmesi ve sanat değeri olan eşyayı tanıma yetisi kazandırılması; öğrencilerin bağımsız, yapıcı ve yaratıcı kişilik geliştirmelerine yardım edilmesi; öğrencilere planlı çalışma, yardımlaşma ve dayanışma alışkanlıklarının kazandırılması; yaşadığı çevreyi güzelleştirme isteğinin uyandırılması ve topluma yararlı olma ülküsünün aşılması olarak belirtilmiştir. Amaçların tamamı dikkate alındığında ağırlıklı olarak psiko-motor davranışları hedef aldığı görülmektedir. (İlkokul Programı 1948:218-219).

3.1.1.2. Programın İçeriği

1948 Temel Eğitim Birinci Kademe programına göre, ilkokulların haftalık ders çizelgesinde Resim –iş dersinin yeri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. 1948 İlkokul Haftalık Ders Çizelgesinde Resim-İş Dersinin Yeri

DERSLER	Birinci Devre			İkinci Devre	
	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf	5.Sınıf
Resim - İş	4	4	4	2	2
Ders Saatleri Toplamı	26	26	26	26	26

Binbaşoğlu 1999 :167

Tablo 1'den de anlaşıldığı üzere; 1948 programındaki haftalık ders saati toplamı 26'dır. Resim-İş dersinin haftalık ders saatleri içindeki sayısı ise birinci devrede 4, ikinci devrede 2 saattir. Buna göre Resim iş dersinin toplam ders saati içindeki ağırlıklı oranı % 12,3 'tür.

1948 programının baş tarafında Atatürk'ün şu cümlelerine yer verilmiştir: “Hükümetin en feyizli ve en mühim vazifesi milli eğitim işleridir. Bunda muaffak olabilmek için öyle bir program takip etmeye mecburuz ki, o program milletimizin bugünkü haliyle içtimai, hayati ihtiyacı ile, muhiti şartlarıyla ve asrın icaplarıyla tamamen mütenasip ve mütevafık olsun. Bunun için muazzam ve fakat hayli, muğlak mütahalardan tecerrüt ederek hakikate nafiz nazarlarla ve el işi temas etmek lazımdır”. Atatürk'ün bu direktifleri milletimizin o günkü haline, toplumsal ve hayati ihtiyaçlarına, çevre şartlarına ve yaşanan yüzyılın isteklerine uygun, hakiki ve somut bir milli eğitim programı istediği açıkça anlaşılmaktadır.

1948 programının geneli için Arslan (2000: 46)' ın yaptığı eleştirilere göre program;

- 1- Öğrenmenin duyuşsal ve devinişsel boyutlarını ihmal etmiştir.
- 2- Amaçlarla içerik arasında çelişki oluşturmaktadır.
- 3- Esnekliğe yer vermemiştir.
- 4- İkinci devrede, dersler arasında kaynaşma, bağlılaşma ve bütünleşme olmadığından; çocuk psikolojisine aykırı bir yol gütmüştür.

1948 İlkokul Programı, ilkokul öğretmenlerine uygulanan anket sonuçlarının bir komisyon tarafından incelenmesi sonucunda hazırlanan program taslağının sonucudur (Binbaşoğlu, 1999 :158). 1948 yılında köy ilkokul programları ile şehir ilkokul programları birleştirilmiştir (Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı ,1983:18).

1948 programının eğitim ve öğretim ilkeleri arasında, ilkokulun çocuğa geniş ölçüde etkinlik, iş ve yaratma imkanları sağlayan canlı bir çevre olmasına; pratik bilgi ve beceriler kazandırılmasına; okullarda çalışma yerleri ve araçları bulunmasına; çocukların özelliklerinin göz önünde bulundurulmasına; düşünce ve duyguların ifade edilmesine olanak verilmesine; çocukların eleştirel düşünceye yöneltilmesine; çocuklara boş zamanlarını iyi şekilde kullanma alışkanlığı kazandırılmasına; birinci dönemde “ toplu öğretim” ilkesine uyulmasına yer verilmiştir (Binbaşoğlu, 1999:150-154).

Programın “Açıklamalar” bölümünde hedefler ve içerik gösterilmiştir. Programda hedefler ve içerik aynı başlık altında verilmiştir. Oysa ki hedefler ve içeriğin ayrı olması, anlatımın daha iyi anlaşılması için gereklidir. Nitekim 1968 resim –iş programında bu ayırım yapılmış ve hedefler ve içerik ayrı ayrı verilmiştir.

Resim-iş dersinin, Resim ve İş olarak iki ayrı içeriğinin olduğu ve uygulamada bunlardan birinin yok sayılmayacağı açıklanmıştır. Resim-iş dersinin “Türkçe ve Müzik gibi” bir ifade dersi ve ayrıca düşünce ve duygu işi olduğu belirtilmiştir. Öğretmenlerin çocuk resimlerini düzeltmemesi, yalnızca konular üzerinde konuşarak çocuklara yardımcı olması istenmiştir.

Önce de belirtildiği gibi, 1948 resim – iş öğretim programında program içeriği, programın “Açıklamalar” başlığı altında ele alınmıştır. Buna göre programda resim konuları 3 bölümde yer almıştır. Bunlardan “ezber resim” ve “hayali resim” birinci ve ikinci devrede en uygun konular olarak belirlenmiştir. “ Tabiattan resim” ise erişilecek bir hedef değil, araçtır ve ikinci devrenin ileri aşamasında yaptırılabilir.” Diğer taraftan, önemle “ resme bakarak kopya etmek” yoluna asla gidilmeyeceği vurgulanmaktadır.

İş çalışmaları başlığı altında ise “kum- kil işleri, ağaç- tahta işleri, maden işleri, baskı işleri, örgü işleri, bahçe işleri” gösterilmiştir. Çevre koşulları içinde malzeme seçimi yapılması ve halk sanatlarından yararlanılması istenmiştir (ilkokul programı, 1948: 219).

İş dersleri için her okulda işlik kurulacağı belirtilmektedir. İş derslerinde öğrencilerin plan yapmaları, araç gereçleri tanımaları, taklitten kaçınmaları ve güzel sanatlarla ilgili eserleri incelemeleri istenmektedir. İş dersinin bütün derslerin temeli olduğu ve amacının çocukları, iş alışkanlığı kazanmış, yapıcı ve yaratıcı insan olarak yetiştirmek olduğu açıklanmıştır.

1948 ilkokul programının resim-iş dersi bölümü, çerçeve program özelliği taşımaktadır. Öğretmenlerin yerel koşullara uygun planlar yaparak programı

uygulaması istenmektedir. Hedefler, geçmişin taklitçi konularından arınmak ve bireysel farklılıkları yok saymadan yaratıcı ve üretici insanın eğitimidir. İş dersi, işi öğretmeyi ve sevdirmeyi hedeflemektedir (Kurtuluş, 2000: 36).

Programın amaçları, kendini ifade etme becerisi kazandırma ile iş eğitimi kapsamaktadır. 1948 ilkokul programında 2 ayrı hedef iç içedir. Resim çalışmalarının duygu düşünce işi olduğu vurgulanarak çocuğun kendini ifade etmesi yanında estetik duyarlılık kazanması amaçlanmakta, bunun yanında iş derslerinde çocuğun psikomotor becerilerinin geliştirmesi ve çocuğun işi severek yapmasının sağlanması vurgulanmıştır. Programdaki iş ilkeleri yapıcılık ve yaratıcılıktır. Programda geleneksel iş konularına yer verilmiştir. Tekniğin öğretilmesine yönelik içerik, halk sanatlarının öğretilmesinden daha önemli tutulmuştur.

Bireysel farklılıklara dayanan özgün anlatım olanağının oluşturulması, beğeni düzeyinin yükseltilmesi gibi amaçlar taşıyan program, hem sanat yoluyla eğitim anlayışını ve hemde tekniğin öğretilmesi şeklinde beceri eğitimi barındırmaktadır (Kurtuluş, 2000 : 37).

Kurtuluş (2000: 37)' a göre programda Tonguç'un, insanın yaşadığı çevreyi güzelleştirmesi, bağımsız, yapıcı ve yaratıcı bir kişilik geliştirmesi gibi görüşlerinin izleri görülmektedir. Bölgesel farklılıkları gözetken çerçeve program özelliği, öğretmen eğitimine duyulan güvenin de belirtisidir. Öğrencilerin cins ayrımına uygun iş eğitimi programı hazırlanmış olması da dönemin bir diğer özelliği olarak görülmektedir. Resim dersinin diğer derslerin yardımcısı olarak görülmesi ise, uygulamada sakıncalara yol açan önemli bir problemdir.

3.1.2. 1949 Ortaokul Resim-iş Eğitimi Programı

3.1.2.1. Programın Amaçları / Hedefleri

1949 Ortaokul programında Resim dersi amaçları, 1938 programına göre öğrencide daha fazla estetik davranışlar kazandırma düşüncesini taşır. Resim dersinin amaçları ; öğrencilere, gözlem, izlenim, duygu, tasarım ve imgelemlerini resim yoluyla anlatma ve canlandırabilme yetisi kazandırmak, öğrencilere çevrede, doğada ve sanat yapıtlarındaki güzelliği görmeğe, bulmaya ve bunların değerlerini anlamaya güdüleyerek onların estetik duygularını geliştirmek, öğrencilerin sanat eserlerinin değerlerini ayırt edebilme yetisi elde etmelerine çalışmak, öğrencilere resmin gerektirdiği yöntem, teknik, beceri ve bilgileri kazandırmak, diğer derslerin öğreniminde resmi önemli bir anlatım aracı olarak kullanmalarını sağlamak ve resmi öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirecekleri bir uğraş haline getirmek olarak belirlemiştir (Ortaokul Programı 1949 :267). Programın amaçları incelendiğinde ağırlıklı olarak duyuşsal ve bilişsel hedef davranışlara ilişkin amaçların yer aldığı görülmektedir. Amaçlarda yaratıcılığa yer verilmemiştir. Oysa ki yaratıcılığa yer verilmeliydi.

1949 Orta okul programında, Orta okulun Eğitim ve Öğretim ilkeleri :

- 1) Ortaokul milli bir eğitim kurumudur. 2) Okul gerçek bir topluluktur. 3) Okul, öğrenciye geniş ölçüde etkinlik, iş ve yaratma imkanları sağlayan canlı bir çevre olmalıdır. 4) Okulda pratik bilgilere ve becerilere önem verilmelidir. 5) Okulun bütün çalışmalarında tutum, milli kaynakları koruma ve ulusal ekonomiyi kavrayış ve duyusu önemli bir yer tutmalıdır. 6) Okul, öğrencilere yöntemli ve verimli çalışma yollarını öğretecek ; onları eleştirici düşünmeye yöneltecek ; günlük hayatlarında davranışlarını düşünerek ve usa vurarak düzenlemeyi onlarda bir alışkanlık haline getirecektir. 7) Okul ve aile arasında sıkı bir iş birliği sağlanmalıdır. 8) Okul öğrencilere fikirlerini ve duygularını türlü yollarda anlatma olanaklarını vermelidir. 9) Ahlak eğitiminde başarı sağlamak için öğrencilere soyut ahlak kuralları belletmekten çok onların yaşayışlarının ahlaklı olmasını sağlamaya çalışmalıdır. 10) Okul, öğrencilerde güzel şeylere karşı sevgi ve bağlılık uyandırmalı ; onlara kendi

yaşlarına göre her şeyde ve her yerde güzeli, iyiyi , doğruyu arayıp bulma ve değerlendirme alışkanlık ve gücünü kazandırmalıdır. 11) Okul, öğrencilere boş zamanlarını iyi bir şekilde kullanma alışkanlığı kazandırmalıdır. 12) Okul hayata sıkı sıkıya bağlanmalıdır. 13) Öğrenim konuları değişik dallar ve parça parça bilgiler halinde değil, birbiriyle sıkı ilgisi ve hayatla yakın ilişkileri bulunan birimler halinde işlenmelidir. 14) Okul her öğrenciyi kendi yetenekleri sınırı içinde en yüksek başarıya götürecektir kılavuzluğu yapmalıdır (Ortaokul Programı, 1951).

3.1.2.2. Programın İçeriği

Tablo-2: 1940 – 1970 yılları arasında Ortaokullarda haftalık ders çizelgesinde Resim-iş Dersi

1940 - 1970	SINIF			TOPLAM YÜZDE	
Dersler	1.sınıf	2. sınıf	3.sınıf		
Resim - İş	1	1	1	3	3,13
Ders Saatleri Toplamı	32	32	32	96	100

Kaynak : Etike,2001:123

1940 – 1970 yılları arasında Ortaokullarda haftalık ders çizelgesinde daha önce 31 olan ders saatleri toplamı 32'ye çıkarılmıştır. Resim-iş ders saatleri 1-2-3. sınıflarda 1 saat olarak uygulanmaktadır. Resim-iş dersinin haftalık ders saatindeki oranı % 3,22 'den % 3,13 ' düşürülmüştür.

1949'da ortaokul programlarına İş Bilgisi dersi konmuştur. 1970'e kadar başka bir değişiklik yapılmamıştır (Telli, 1990:19).

1949 ortaokul programı, önceki programlara oranla çok daha kapsamlı ve eğitimsel bir anlayışla düzenlenmiştir. Yaklaşık 300 sayfadan oluşan program kitabında Milli Eğitimin Amaçları ile Orta Okulun Eğitim ve Öğretim ilkelerine otuz bir sayfa ayrılmıştır (Etike, 2001 : 128).

Bu programda resim dersi her sınıfta 1 saat olmak üzere üç yılda toplam 3 saattir. 1949 programı, önceki programlara oranla çok daha kapsamlı ve eğitimsel bir anlayışla düzenlenmiştir. Yaklaşık üç yüz sayfadan oluşan program kitabında milli eğitimin amaçları ile orta okulun eğitim ve öğretim ilkelerine otuz bir sayfa ayrılmıştır. Milli eğitimin amaçlarında; yetişecek çocuğa kazandırılacak davranışlar; Toplumsal bakımdan, Kişisel bakımdan, İnsanlık münasebetleri bakımından ve Ekonomik hayat bakımından olmak üzere dört alt bölümde belirtilmiştir (Etike, 2001: 128).

1949 ortaokul programında, okulun öğrencilere düşünce ve duyguları türlü yollarla anlatma olanağı vereceği de belirtilmiştir. Bu anlatım yolları arasında Resim de vardır. Öğrencilere okudukları, gördükleri veya kendilerine anlatılan bir şeyin bir olayın resimleri veya türlü maddelerden modelleri yaptırılır (Etike, 2001: 130).

Resim dersinin amaçları, öğrencilere tasarım ve imgelemlerini ifade yetisi kazandırmak; öğrencilerde sanat eserleri konusunda duyarlılık ve estetik duygular geliştirmek ve öğrencileri bilgilendirmek; öğrencilere resim tekniklerini öğretmek, resim dersinin diğer derslerin öğrenilmesini desteklemesini sağlamak, öğrencilerin yararlı bir boş zaman uğraşısı edinmelerini sağlamak olarak belirlenmiştir (Kurtuluş, 2000: 40).

Sanat eğitimi açısından önemli olan bir ilke de öğrencilerin bir konuya karşı ilgisini çekmek için onların eğilimlerinden yararlanılacağıdır. Öğrencide hangi etkinliğe karşı eğilim varsa o yöne doğru ilgileri çekilmeli, sonra da etkinlikler çeşitlendirilmeye çalışılmalıdır. Bu çeşitlendirme kapsamında resim yoluyla anlatımda bulunmaktadır (Etike, 2001: 130).

“Okul, öğrenciye boş zamanlarını iyi bir şekilde kullanma alışkanlığı kazandırmalıdır” ilkesinin açıklamaları arasında resim yapmak da vardır. Öğrenciler bu konuda güdülenecek, gerekirse öğrenciyi tanıma ve rehberlik açısından velilerden bilgi alınacak, sergiler düzenlenecek ve bu yolla öğrenci iyi alışkanlıklar kazanarak okulda ve ailede iyi ilişkiler geliştirecektir (Etike, 2001: 130). Burada yalnızca

öğrencinin resim yapması değil çevreye uyumlu birey olarak yetişmesi, yaparak yaşayarak öğrenmesi sağlanmak istenmektedir.

Programda, sanat eserlerini inceleme gezileri düzenlemek, yerli ve yabancı sanatçılara ait röprodüksiyonları incelemek, her sınıfta öğrenci düzeyine uygun olarak perspektif ve renk bilgisi vermek, resim kavramlarını öğretmek, konu ve tekniklere dengeli zaman ayırmak gibi öğretim yöntemleriyle ilgili açıklamalar da bulunmaktadır (Kurtuluş, 2000: 41).

Etike'nin 1949 ortaokul programı için geliştirdiği çocuğun duyuşsal, bilişsel ve psiko-motor gelişimi gözetilerek hazırlanmış gelişkin bir program yargısı söz konusudur (Etike, 1991: 140). 1951 ortaokul programında da bu yargı doğrulanmaktadır. 1992-1993 öğretim yılına kadar yürürlükte kalan bu programda, resim derslerinde öğrencilerin bilgilendirilmesi amacının yanında duyarlılık eğitimi yoluyla estetik duyguların geliştirilmesi, düşünce ve duyguların anlatımına olanak verilmesi hedeflenmektedir. Programın temelinde "sanat yoluyla eğitim" anlayışı baskındır (Kurtuluş, 2000: 42).

1949 Ortaokul Programında Resim dersleri her sınıfta 1 saat olmak üzere üç yılda toplam 3 saat olmuştur. Bunun dışında Çarşamba günleri öğleden sonra ders yapılmayacak, öğrenciler içinde resim çalışmalarının da bulunduğu etkinliklere yöneltileceklerdir.

Resim dersi programı verilirken her sınıf ayrı ayrı belirtilmemiş, amaçlar ve açıklamalar başlıkları altında tüm açıklamalar ortak yapılmıştır.

Resim dersi amaçlarından sonra, dersle ilgili tüm bilgiler, "açıklamalar" başlığı altında verilmiştir. Bu açıklamalar arasında resim derslerinin, belirtilen amaçların ışığı altında yürütülmesi, yalnızca göz ve el becerisi kazandırmak değil, öğrencilerin düşünce ve duygularını anlatabilmelerine de olanak sağlanması, ortaokul öğrencisinin yaşına özgü psikoloji ve davranışlarının bilinmesi ve buna göre sert eleştiri ve zorlamalarda bulunulmaması, resim yoluyla öğrencilerin ruhsal

sağlıklarının korunması, coşkularının yapıcı, yaratıcı çalışmalara yönltilmesi, iç dünyalarını tanıma, kişilik eğitimi, ders dışında da resim çalışmalarına ortam hazırlanması ve öğrencinin güdülenmesi bulunmaktadır (Ortaokul Programı 1949 :268).

1949 Ortaokul programında Resim dersi konuları, tabiattan resimler ve hayali resimler olmak üzere iki başlıkta toplanmıştır. Tabiattan resim, natürmort, peyzaj, figür, portre, alçı model konularını kapsamaktadır. Canlı modelin hareketli ve hareketsiz pozisyonlarda çalışılacağı, peyzaj için çevreden yararlanılacağı, çocuğun bu çalışmalarda modele bağlı kalacağı, ancak bir objektif bağlılık beklenmeyeceği, yalnızca modelin oranlarını görmesinin sağlanacağı belirtilmektedir. Tabiat bilgisinde işlenen bitki, böcek ve hayvanlarında olası olduğunca ayrıntılı etütleri yaptırılacaktır. Hayali resim, yaşanan çevreden düğün, pazar yeri, ulusal bayramlar, istasyon gibi konuları, ayrıca rüya, masal, öykü, güzel kuş anlatımlarını ; yapılan bir gezi- gözlem sonucunun (postane, müze, fabrika gibi) resimlendirilmesini kapsamaktadır. Bunların dışında dekoratif resimler, grafik çalışmaları, şematik resim ve iş resimleri de resim dersinde yaptırılacak önemli konular arasındadır. Okulun gösterileri için dekor hazırlamak, davetiye, afiş düzenlemeleri yapmak gibi etkinliklerde resim derslerinin kapsamı içindedir (Etike 2001:132-133).

Resim derslerinde kağıdı biçim ve renk öğeleriyle uyumlu düzenlenmesi (kompozisyon) öğretilecek, çok çeşitli teknikler kullanılacaktır. (Ortaokul Programı 1949 :269). Bu teknikler; kurşun ve kömür kalem, kuru boya, pastel, mürekkep, sulu boya, guvaj, kağıt yapııştırma, şablon, kağıtla vitray, basit baskılar, linol oyma işleri gibi tekniklerdir.

Resim derslerinde öğretmen, öğrencilerin kağıdında düzeltme yapmayacaktır. “Öğretmen, öğrencinin konu hakkındaki bilgi ve görüşünü kuvvetlendirmeli, konunun yaptığı işi, etkisi altında kaldığı tabiat kanunlarını ona buldurmaya çalışmalıdır (Ortaokul Programı 1949 :270). Programda güzel sanatlarla ilgili yerlere geziler düzenlemek, yerli ve yabancı büyük sanatçıların tablolarını incelemek, gerekirse kopya ettirmek, her sınıfta öğrenci düzeyine uygun olarak perspektif ve

renk bilgisi vermek, resim kavramlarını öğretmek, konu ve tekniklere dengeli zaman ayırmak gibi öğretmeye yönelik açıklamalarda bulunmaktadır (Etike 2001:133).

1949 Orta okul programının, çağdaş program geliştirme anlayışına uygun olarak hazırlandığı görülmektedir. Her programda bulunması gereken amaç, içerik, yöntem ve değerlendirme öğeleri yeterli düzeyde hazırlanmış, bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişim açısından amaçlar yeterli düzeyde saptanmıştır.

3.1.3. İlkokul Resim-iş Programı (1968)

3.1.3.1. Programın Amaçları / Hedefleri

1968 İlkokul Programında Resim – İş Eğitimi Amaçları şöyle sıralanmıştır:

1) Öğrencilerin çevre ile ilgili gözlemlerini, duygularını, izlenimlerini, düşüncelerini, hayallerini resim-iş dersinde resim çalışmalarlarıyla ifade ederler. 2) Öğrencilerin çevrelerindeki eserleri ve tabii güzellikleri görmeyi ve korumayı öğrenirler. 3) Öğrencilerin kendi kendilerini tanıyarak gizli güç ve yeteneklerini keşfetmeye çalışırlar. 4) Çevrelerindeki maddeleri günlük hayatta kullanılan faydalı eşyalar yapımında, değerlendirmeyi öğrenirler. 5) Metotlu ve planlı çalışma, sorumluluk yüklenme, başkaları ile işbirliği yapma, yardımlaşma ve dayanışma özelliği kazanırlar. 6) El işi çalışmalarıyla yapıcılık, yaratıcılık yönlerini geliştirirler. 7) Bir iş yapma ve bir eser meydana getirme yönünden gelişirken rastladıkları zorlukları irade ve güçleri ile yenmeyi, nefse güveni öğrenir, kişiliklerini kazanırlar. 8) İçinde yaşadıkları çevrenin ihtiyaç ve imkânlarını inceleyerek, burasını daha güzel hale getirme isteği ve mutluluğunu duyarlar. 9) İş sever, işin lüzumuna ve önemine inanır, türlü işlerde çalışan insanların çevrelerinin refahı ve saadetine nasıl hizmet etmekte olduklarını kavrayarak onlara karşı sevgi ve saygı duymayı öğrenirler. 10) Zamanlarını iyi kullanma, enerjiden, malzemedden yararlanma ve devamlı çalışma, verimi artırma alışkanlıklarını; kendi eşyalarını, okul eşyasını ve memleket malını iyi kullanma anlayışını, ailesine, yurduna, milletine hizmet ülküsünü kazanırlar (İlkokul Resim – İş Programı 1968).

Programın 10 maddeden oluşan amaçlarında 1948 programında kullanılan dilin yenilenmesi dışında bir yenilik yoktur. Amaçlarda el işi çalışmalarıyla yaratıcılık yönlerini geliştirebilirler ifadesi yalnızca iş eğitimi dersini kapsamamalı, resim dersini de kapsayacak biçimde genişletilmelidir. 1968 İlkokul Resim-İş programında da görülmektedir ki yaratıcılık kavramı henüz amaçlar arasında değildir. Programın amaçları genellikle iş eğitimi dersi ile ilgilidir. Oysaki programın amaçlarının resim dersi ile ilgili de olması gerekmektedir. Amaçlar ağırlıklı olarak bilişsel davranışlar şeklinde yazılmıştır.

3.1.3.2. Programın İçeriği

Tablo-3: 1968 İlkokul haftalık ders çizelgesinde resim-iş dersinin yeri :

DERSLER	Birinci Devre			İkinci Devre	
	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf	5.Sınıf
Resim - İş	4	4	4	2	2
Ders Saatleri Toplamı	26	26	26	26	26

Haftalık ders programında 26 saat ders toplamının birinci devrede 4 saati, ikinci devrede 2 saati Resim-iş dersidir. Resim-iş dersinin 1948 İlkokul programındaki yeri korunmuştur.

1968 İlkokul programında, 1948 İlkokul programının eğitim ve öğretim ilkeleri aynen yer almıştır. 1968 İlkokul programının getirdiği başlıca yenilikler, ilköğretimin amaçlarına, yöntem ve teknikler ile plan ve uygulamaya yer verilmiştir (Binbaşıoğlu, 1999:154).

Programın öğretim yöntem ve teknikleriyle ilgili açıklamaları arasında “yaratıcı sanat çalışmaları” olarak, çocuklara çeşitli gereçlerle resim ve el işleri yaptırılmasına ilişkin örnekler verilmiştir (İlkokul programı 1968: 23).

Programın “Açıklamalar” bölümündeki hedefler ve içerikte pek az değişiklik görülmektedir. Bu bölüme, öğrencilerin konu seçiminde serbest bırakılmasının uygun olmadığı açıklaması eklenmiştir. Önemli bir değişiklik Resim-iş dersinin diğer

derslerin yardımcısı olması açıklamasının, “Resim-iş çalışmalarından yararlanma şeklinde değiştirilmiş olmasıdır (Kurtuluş, 2000:83).

Açıklamalar bölümünün 3. maddesinde konuların günlük olaylardan, öğrencilerin kendi hayatlarından alınabileceği vurgulanmıştır. Resim dersinde öğrenciye teknikler öğretmek, beceri kazandırmak, okulun çiçek bahçesini hazırlamak, sınıfta ve evde kullanılacak ufak tefek eşyalar yapmak, yaşanmış bazı küçük olayları ifade etmek gibi bağımsız çalışmalara da yer verilmelidir.

Açıklamalar bölümünün 4. maddesinde öğrencileri, “İstedığınız resmi yapınız” diye büsbütün serbest bırakmakta doğru değildir. Çocukları tanımak için okula geldikleri ilk günlerde böyle resim yaptırılabilmesi vurgulanmıştır. Serbest resmin anlamı resim-iş dersi konuları her öğrenci tarafından başka türlü algılanmış ve her çocuk kendi yaşayışına ve ilgilerine göre konuyu geliştirerek, yahut konunun yalnız kendisini ilgilendiren bir parçasını işlemekte serbest olacaktır.

1968 ilköğretim resim-iş programında resim ile iş dersi birbirinden ayrılmamış, hatta resim dersi iş olarak ele alınmıştır. Resim-iş eğitimi dersi sanat eğitimi yerine özellikle hayat bilgisi gibi diğer derslerin tamamlayıcısı olarak görülmektedir. Bu nedenle resim-iş eğitimi sadece boş zamanların iyi değerlendirilmesi gibi süsleyici bir görevi olan, etkinlik olarak değerlendirilmiştir (Yılmaz, 1994: 125).

Çocukların okula farklı yeteneklerle geldiği, bunları geliştirecek, besleyecek olan öğretmendir. Çocukların bir kısmı okula gelinceye kadar pek az resim veya iş yapmışlardır. Çocukların bu ilk yaptıkları resim ve işlerle ve sonraki çalışmalarlarıyla tanınmanın mümkün olabileceği vurgulanmış öğretmenlerin öğrencileri iyi gözlemesi gerektiği açıklanmıştır.

1968 resim programının 9. maddesinde çocuklar duygu ve düşüncelerini eğilimlerine göre farklı yollarla ve maddelerle ifade etmek isterler (kil, ağaç, plastik maddeler, mukavva, kağıt, fırça, boya). Bunun için her sınıfta öğrencilerin çok çeşitli teknikler ve gereçlerle iş görmelerine imkan verilmelidir. Bununla farklı yetenekleri olan çocuklar daha rahat gelişir ve yaratıcılıkları önemli düzeyde ilerler.

Bazı çocukların çeşitli konuları, istekle ve beceri ile yaptıkları görülür (hayvan, insan, çiçek). Bunlara göre ele alınacak konuları çeşitlendirmek, her çocuğun özelliğine ve isteğine göre resim konuları bulmaya özen göstermek gerekmektedir. Bir çocuğun daima bir konu üzerine resim yapması uygun değildir. Önemli olan çocuğun farklı konularda resimler yaparak yaratıcılığını geliştirmek ve özgün eserler vermesini sağlamaktır.

Açıklamalar bölümünün 13-14. maddelerinde Resim-iş derslerinde çocuklara yapılacak yardım, eski anlamda bir düzeltme olmayacaktır. Çocukların çoğu bilgilerine dayanarak resim yaptıkları için öğretmenin tahtaya veya kağıda resim yapması ve öğrencilerin yaptıkları resmi düzeltmesi faydalı değildir. Ancak öğretmen, çocuğun konu hakkındaki bilgi ve görüşünü kuvvetlendirecek, yaptığı işi destekleyecek konular hakkında açıklayıcı bilgi vermelidir. Öğretmenin çocuklara yapacağı yardımlardan biri de verdiği konular üzerinde konuşmasıdır. Okula mektup getiren postacının resmi yapılacak diyelim; Postacı zayıf mı, şişman mı, uzun veya kısa boylu mu? Gibi özellikler verilmelidir.

1968 programının 16. maddesinde süsleme resme ağırlık verildiği, 17. maddesinde ise çocuğun diğer derslerde kullanılacak araç gereçlerle ilgili beceri kazanmasının amaçlanmış olduğu görülmektedir. 1968 programında çocuklarda davranış geliştirmek yerine verilen konuyu yapmaları düşünülmüş ve o konu amaç olarak ele alınmıştır.

1968 programı, ülkemizin bütününün gerçekleri göz önüne alınmadan, sanat eğitiminin temel amaçları çerçevesinde, genel eğitim içinde etkin bir işlev verilmeden hazırlanmıştır. Bu programda resim-iş dersi daha çok diğer derslere yardımcı ders olarak verilmekte, az oranda da ortaöğretimden mezun olan öğrencilerin resimle ifade kabiliyetlerinin artmasını amaçlayan bir görünüm içermektedir. Ayrıca bu programda, resim-iş dersinin diğer derslerle ilgisi ve bu derslerin uygulanışı teknik bir düzeyde ele alınarak, diğer derslerle kaynaştırılmasında görsel açıdan bir eğitim amaçlanmamaktadır (Yılmaz, 1994: 126).

Resim-iş derslerinde çevrenin özelliği ve imkânları kullanılmalıdır. Yapılacak işlerde çevrede bulunan malzeme, teknik ve motiflerden faydalanılabilir (Yün işlerinin fazlaca yapıldığı çevrelerde elle, aletle ve tezgahlarla yapılan yün işleri, söğüt dallarından çeşitli örgüler vb).

Öğrencilere okulda kullanacakları basit ders araçları yaptırılmalı ve okulda kullanılan ders araçlarının bakımı ve iyi şekilde kullanılması öğretilmelidir. İkinci devre öğrencileri öteki sınıflar için çalışma gereçleri ve ders araçları da hazırlamalıdır. Bununla beraber elinden iş gelen yetenekli öğrencilere lüzumundan fazla yüklenerek onları bıktırmamalıdır. Elinden iş gelmeyenlerde de aşağılık duygusu doğmasına sebebiyet verilmemelidir. Burada iş eğitimi dersinde yapılan çalışmaların yararlı bir amaca hizmet etmesi amaçlanarak tüm öğrencilerin çalışmalara katılması ve yararlı bir iş yapmalarının mutluluğunu yaşamaları sağlanmalıdır.

Açıklamalar bölümünün 28. maddesinde İş dersi için her okulda bir işlik yapılmalıdır. İşlik sağlanmayan yerlerde, dershanenin işlik şeklinde kullanılması yolları aranmalıdır. Günümüzde çoğu okulda iş eğitimi atölyeleri bulunmakla beraber içindeki çalışma araç gereçlerinin eksikliği çalışmaları zorlaştırmaktadır. Okullarda resim atölyelerinin bulunmaması resim dersinin işlenişini zorlaştırmakta, öğrencilerin özgür bir şekilde resim yapmasını engellemektedir.

Açıklamalar bölümünün 32. maddesinde çevrede bulunan sanat değeri taşıyan eski eserlerle, zaman zaman açılan resim, heykel ve başka güzel sanat eserleri sergileri, resim galerileri öğrencilerle birlikte gezi düzenlemek gerekmektedir. Günümüzde sanat eğitiminin etkili bir şekilde yapılmasında müze eğitimi önemli bir yer tutmaktadır. Öğrenciler sanat eserleri ile yüz yüze gelerek sanatı ve sanatçıları daha iyi anlamaları sağlanmalıdır. Öğrencilerin yaptığı resimler ve işler okulun uygun bir yerinde sergilenmeli öğrenciler cesaretlendirilmelidir.

İlkokullarda iş, bütün öteki derslerin belkemiğini teşkil edecektir. İş sevgisi ve eğitimi, bir yandan bu derslerin gerçekleştirmeye çalıştığı amaçlara, ana ilkelere öğrencilerin yaparak, deneyerek ve yaşayarak varmalarına imkanlar sağlamalı; bir

yandan da ileride ödevler yüklenecekleri topluluk hayatına gerekli iş alışkanlıklarını kazanmış, yapıcılığa ve yaratıcılığa yönelmiş insan olmaya yardımcı olmalıdır.

1968 İlkokul programındaki resim- iş dersi hedefleri “ Program Uygulanırken Göz önünde Tutulması gereken hususlar” başlığı altında açıklanmaktadır. Bu bölümde, resim çalışmalarını için malzeme seçimi, sergileme, röprodüksiyon kullanımı gibi uygulama bilgileri aktarılmıştır. Renkli çalışmalarla ilgili yöntem bilgilerine yer verilmiştir. Kopyadan kaçınılması uyarısına tekrar yer ayrılmıştır. Öğrencilerin yaş özellikleri, büyüklerin yaptığı resimlere özenilmemesi şeklinde hatırlatılmamıştır(İlkokul Programı, 1968:230).

İş derslerinde, öğrencilerin basit aletlerin kullanım ve bakımını öğrenmeleri ve ikinci devre öğrencilerinin öteki sınıflar için ders araçları hazırlamaları istenirken, öğrencilere fazla yüklenilerek bıkkınlık yaratılmaması istenmektedir. Bazı konuların köy okullarına yönelik olduğu ve öğretmenin çevre koşulları ve özelliklerine uygun olarak bazı konuları çıkarabileceği ya da yenilerini ekleyebileceği uyarısında bulunulmuştur (İlkokul Programı, 1968: 231).

Resim derslerinde çocuğun beğenisinin gelişmesi, kendini ifade etmesi gibi sanat yoluyla eğitim anlayışı görülmektedir. Tonguç’un “yaratıcı iş “ ilkesinin yansması olarak görülebilecek önemli bir nokta, yaratıcılığın geliştirilmesi amacının, el işi çalışmalarınıyla bağlantılı olarak yer almış olmasıdır. Program hedefleri, çevre koşullarının gereksindiği yaratıcı ve üretici insan eğitimi olarak ifade edilmiştir. Ancak seçilen iş konuları, yaratıcı bir iş eğitimi anlayışından uzak ve beceri eğitimi içerikli görülmektedir. Özellikle köy- kent farklılığı taşıdığı işaret edilen değişik çevre koşulları, sanat eğitiminden çok teknik eğitim hedeflendiği için önem kazanmıştır (Kurtuluş, 2000: 85).

1968 İlkokul programı resim ve iş derslerinde yenilik getirmemiş 1948 programını hem sanat yoluyla eğitim anlayışı ve hem de tekniğin öğretilmesi şeklinde beceri eğitimi yaklaşımı korunmaktadır. 1968 programının 1948 programından ayrılan yanları, resim dersinin diğer derslere yardımcı olması ifadesinin yumuşatılmış olması ve ders aracı yaptırılan çocukların biktirilmemesinin

istenmesidir.1968 İlkokul Öğretim Programında, Resim dersi gibi yaratıcılığı geliştirmeye yönelik sanat eğitimi ile iş dersi gibi yarara, hazır bilgilerin kullanımına ve tekrara yönelik teknik-iş eğitimi birbirine karıştırılmıştır (Kurtuluş, 2000:85).

3.1.4. İlköğretim Resim-iş Programı (1992)

1992 İlköğretim Resim-İş programı İlkokul ve Ortaokulun birleşmesinden sonra hazırlanan ilk program olmakla birlikte programda değerlendirme bölümünün olması da bugüne kadar yapılan diğer programlarda olmayan bir farklılıktır. 1992 İlköğretim okulları resim-iş programı aynı zamanda diğer derslerden ayrı bir kitapçık şeklinde çıkarılmıştır.

3.1.4.1. Programın Amaçları / Hedefleri

1992 – 1993 öğretim yılında uygulamaya konan İlköğretim Kurumları Resim-iş dersi öğretim programının genel amaçları; Türk Milli Eğitiminin amaçları doğrultusunda güzel sanatlar bilgisi kazandırmak, sanatın görsel bir iletişim formu olarak kullanılmasını ve değerlendirilmesini sağlamak, yaratıcılığı geliştirmek, kendini ifade yollarını ve sanatsal ifade beceri ve tekniklerini öğretmek, estetik duyguları geliştirmek ve estetik kişilik kazandırmaktır.Özgün düşünme kapasitelerini genişletmek, sorumluluk ve işbirliği duygularını geliştirmek, tasarım yetilerini ortaya çıkarmak, sanat yoluyla ifade imkanı vererek ruh sağlığına yardımcı olabilmek, bireysel ve grup çalışmalarında sorumluluk ve işbirliği alabilmek,sanatın özgünlük olduğunu ve hayata olan katkısını kavrayabilmektir.Tarihi ören yerlerini, anıtları, müzeleri, sanat galerilerini, atölyelerini tanıyarak, kültür ve tabiat varlıklarına sahip çıkabilmektir.Öğrencilerin sanatı üreten ve bilinçli olarak tüketen bireyler olarak içinde yaşadıkları kültüre katkılarını, kültür ve tabiat varlıklarına sahip çıkmalarını sağlamaktır (İlköğretim Kurumları Resim-iş Öğretim Programı, 1992 :5).

1992 Program amaçlarında ilk defa yaratıcılık kavramından söz edilmektedir. Ayrıca bireylerin estetik duygularını geliştirmek ve estetik kişilik kazandırmak önceki programlarda (1948- 1968) olmayan farklılıklardandır. 1992 programının en

1992-1993 öğretim yılında sadece ders saati toplamları yeniden düzenlenmiştir. Resim-iş ders saatlerinde herhangi bir değişiklik olmamıştır. Resim-iş dersinin haftalık ders saatlerindeki oranı %5,2'dir.

Programda Resim-iş eğitiminin ilkeleri arasında; çocuğun yaratıcılığı, farklı çocuk tipleri ve yaş özellikleri üzerinde durulmuştur. Resim dersinin diğer derslerin araç ve gereçlerin yapım ve onarımı gibi etkinliklere ayrılamayacağı açıklanmıştır. 1968 İlkokul programında dozu düşürülen yardımcı görevi, 1992 Programında reddedilmekte ve resim-iş dersinin önemine dikkat çekilmiştir (Kurtuluş,2000: 210).Ülkemizde Baltacıoğlu'nun sanat eğitimi programları üzerinde yaptığı araştırmaların önemli yeri vardır. Baltacıoğlu, ezberci bir eğitimin yerini sezgici bir eğitimin almasını benimsemiştir. Bu anlayış, 6-9 yaş arasındaki çocuğun dönem özelliklerine de uygunluk göstermektedir. Bilgilerin sezdirilerek verilmesi ve kuramsal çalışmaların ertelenmesi benimsenmektedir.

Programın uygulama ilkelerinde, öğrencilerin mümkün olduğunca özgün ve bağımsız olarak çalışabilmesi, öğretmen düzeltmeleri çizerek göstermemeli, örnekten bakarak çizdirme yaptırılmamalıdır. Çünkü bunlar yaratıcılığı öldürür. Çocuğun özgün ve bağımsız çalışması kopyadan uzak durması, öğrencinin çekingenlikten kurtarılmasına yardımcı olunmalıdır. Öğrencilere "Bir resim yapın" biçiminde konular verilmemelidir. Araç-gereç kullanımında çeşitliliğe önem verilmelidir. Tasarım çalışmalarının dışında cetvel ve pergel gibi araçların kullanılmasına izin verilmemelidir. Küçük sınıflardaki öğrencilere büyük kağıtlar ve gereçler verilerek rahat çalışmaları sağlanmalıdır (İlköğretim Kurumları Resim-iş Öğretim Programı, 1992).

Açıklamalar bölümünde Resim-iş eğitiminin gerekliliği insanın yaratıcı güçlerinin ortaya çıkarılması ve estetik eğitiminin uygulama alanlarından biri de Resim-iş dersidir. Resim-iş eğitimi genel eğitimin bütünü içerisinde düşünülmeyle beraber, kendine özgü eğitim yasaları ve yöntemleri olan bir alandır. Öğrenciler bu derste algılama, düşünme ve bedensel eylemlerinde katıldığı süreç içerisinde kendilerini ifade ederler. Bu nedenle Resim-iş eğitimi sadece boş zamanların iyi değerlendirilmesi gibi süsleyici bir işlevi olan etkinlik değildir. Resim -iş dersleri

sadece sanat eğitimi vermekle kalmaz, onların tüm gelişimlerine yardımcı olur. Sanat yoluyla insanlar kişisel bütünlüğe kavuşurlar.

1992 Programında çağdaş program tekniği kullanılmıştır. 1968 Programında amaç ve konularla yetinilmişken, 1992 Programında öğrenciye kazandırılacak davranışlar amaç olmuştur. 1968 ilköğretim programında resim-iş öğretiminin, iş eğitimi olmasına karşın, 1992 ilköğretim resim-iş dersi sanat eğitimi kapsamındadır. İş çalışmalarında; becerinin yerini üç boyutlu çalışmalar yoluyla tasarım yetisi almıştır. Resim dersi diğer derslerin yardımcısı olmaktan çıkarılarak, kendi başına bir ders konumuna getirilmiştir (Kurtuluş, 2000: 211). Resim-iş eğitimine verilen önem artmıştır.

1992 programında bilişsel alana ilişkin çalışmalara yer verilmiştir. Öğrenciler sanatı üreten ve tüketen bireyler olarak nitelenmiştir. Program amaçlarında, yaratıcılığı geliştirmenin ve kendini ifade yollarını öğrenmenin yanında özgün düşünme kapasitelerini genişletmek de yer almaktadır. Programda sanat yoluyla eğitim anlayışı belirgindir (Kurtuluş, 2000: 212).

Programda, her sınıf düzeyinde amaçlar ve konular sıralanmış; program, amaç ve davranışlardan oluşmuştur. Sınıf konu listelerinde; “grup çalışmaları” gibi yöntemlerin konu olarak,” artık malzeme ile çalışma” gibi ilkelerin malzeme / araç gereç olarak yer aldığı ve böylece terimlerin karıştırıldığı görülmektedir. 1. sınıfta yedi, 2-5. sınıfta altışar, 6-8. sınıflarda ikişer konu “işleniş” ve “değerlendirme” ile örneklendirilmiştir. (İlköğretim Kurumları Resim-iş Öğretim Programı, 1992). İlköğretim Resim-iş dersi Öğretim Programında örneklenen konulara birinci kademedeki çokça yer verilmesi, sınıf öğretmenlerine yol gösterilmesine gerek duyulması gibi bir uygulama sorununu düşündürmektedir (Kurtuluş, 2000: 211). Sınıf öğretmenliği bölümlerinde resim-iş derslerine daha çok önem verilmesi gerektiğini göstermektedir.

1992 Resim – iş programında resim-iş eğitiminin ilkeleri şöyle sıralanmıştır:

- 1) Her çocuğun yaratıcı olduğu unutulmamalıdır.

2) Uygulamada bireysel farklar göz önünde tutulmalıdır.Söz gelimi; çocukların gelişim basamakları açısından “izlenimci” , “yapıcı” ve “karışık” olmak üzere üç değişik grupta olabileceklerine dikkat edilmelidir.

3) Grup özelliği gösteren bireylerden oluşan bir sınıfta iki ve üç boyutlu çalışmalar dengeli bir şekilde yaptırıldığında, öğrencilerin yatkınlıklarına göre imkan tanınmış olur. Ayrıca çocuğun yapısına uygun gereci ve alanı belirlemek için onların çeşitli gereçleri denemelerine fırsat verilir.

4) Seçilen konular çocuğun yaşına, ilgisine, hayal gücüne, coşku dolu evrenine uygun olmalı, çevresinde gelişen olayın güncelliğinden de yararlanılmalıdır. Dersler ilginç duruma getirilmelidir. Konuyu verirken “ Şunu yada bunu yapın” yerine, olayı ilginç bir dille anlatarak veya oyunlaştırarak öğrenciye yaşatılmalı ve konuyla öğrenci arasındaki duygusal iletişim kurulmalıdır. Öğrenci konuyu yaşamalı ve konuya kendinden bir şeyler katmalıdır.

5) Resim-iş eğitimi çocuğa göre olmalıdır : Kendini evrenin merkezi olarak gören çocuk, bütün olayları kendi şiir dolu evreninde yaşayarak duyar, biçimlendirerek dile getirir. Çocuk yetişkin insanın küçültülmüş örneği olarak görülmemelidir. Çocuğun yaptıklarını, görülen ya da yaşanan gerçeklerle karşılaştırmaktan özellikle kaçınılmalıdır.

6) Teorik bilgiler çalışmalar sırasında verilmelidir : Derslerde, kuru bilgiler vermekten kaçınılmalı, dersler sıkıcı olmaktan kurtarılmalıdır. Gerekli teorik bilgiler tanımlamalar biçiminde değil, yeri geldikçe uygulamalar sırasında sezdirilmelidir.

7) Resim – iş dersi diğer derslerin sürekli uygulama alanı olarak düşünülmemelidir. Resim-iş dersi “Bir ifade dersidir” sözünden “çocuğun kendini dışa vurması” anlamı çıkarılması gerekirken, bu genellikle “ Çocuğun başka derslerde öğrendiklerini resim dersinde çizgi ve renkle ya da üç boyutlu biçimlerle anlatması” olarak değerlendirilmektedir. Bu yüzden resim dersinin diğer derslerle ilgili araç ve gereçlerin yapımı, onarımı gibi etkinlikler için ayrılmış zaman olarak düşünülmemelidir.

Değerlendirmede, gelişme süreci göz önünde tutulmalı, çalışmaların sergilenmesine önem verilmelidir. Her çocuk yaptığı çalışmayı sergilenmiş görmekten haz duyar. Çocuk resimlerinin değerlendirilmesinde kırıncı, eleştirici ve otoriter tutumdan kaçınılmalıdır. Yapıcı ve sevecen yaklaşım esirgenmemelidir. Resimlerin gerçeğe uygunluğu aranmamalıdır. Çocuklar her zaman yaratıcılık ve estetik yönden aynı gelişimi göstermezler. Resim-iş dersi bu yüzden öğrencilerle tek tek meşgul olmayı gerektirir (İlköğretim Kurumları Resim-iş Öğretim Programı,1992).

3. 1. 5. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı 2006

Programın Felsefesi

Görsel Sanatlar Dersi Programı, öğrencilerin buldukları yaş düzeyinden başlayarak bütün yaşamları boyunca temel bir kazanım olarak kendilerini ifade etme yollarını keşfetmeleri ve bunları kullanarak duygusal, bilişsel, kültürel ve toplumsal yönlerden donanımlı hale gelmeleri; böylece sağlıklı, dengeli kimlik oluşturmaları ve nitelikli alışkanlıklar edinmeleri için hazırlanmıştır.

Geleceğin aydın kuşaklarını yetiştirmeyi hedefleyen bu programla;

- Toplumların bugününü ve geleceğini oluşturan yaşam anlayışını benimsemiş,
- Bir duyarlılık eğitimi olarak, yaşamın bütün dinamiklerine karşı duyarlılık kazanmış,
- Dünyayı algılama ve yorumlama yeteneği gelişmiş,
- Toplumdaki gelişmelere, doğaya duyarlılıkla yaklaşan,
- Günümüzde iletişim ve etkileşim ortamının ve imkanlarının, hızla değişerek bireyin ve toplumun yaşam dinamiklerine kattığı yeni etkiler ve açılımlara cevap veren,
- Sorgulama bilincine sahip,

- Bilimsel ve teknolojik değişim ve dönüşümlerin toplumlarda sebep olduğu olumsuzluklara karşı yeni çözümler üretebilen,
- Olumlu niteliklerle donanarak kendini ifade edebilen,
- Sanatın bireylere ve toplumlara onur kazandıran bir değer olduğunun farkında olabilen,

bireyler ve bu bireylerden oluşan bir toplum amaçlanmaktadır (Görsel Sanatlar Programı, 2006).

Programın İçeriği

Tablo-5: 2007 yılı İlköğretim okulu haftalık ders çizelgesinde resim-iş eğitimi

Dersler	1.sınıf	2. sınıf	3.sınıf	4. sınıf	5. sınıf	6. sınıf	7.sınıf	8. sınıf
Resim - İş	2	2	2	1	1	1	1	1
Ders Saatleri Toplamı	30	30	30	30	30	30	30	30
Kaynak: İlköğretim Okulları Haftalık Ders Çizelgesi - 2007								

2007 yılında 4 ve 5. sınıfların resim ders saatleri 2'den 1'e düşürülmüştür. Resim-iş dersinin haftalık ders saatleri toplamındaki oranı giderek düşerek % 4,5 olmuştur.

Görsel sanatlar eğitimi programı çağımızın yenilikçi yöntem ve aşamaları izlenerek, veliler ve öğrencilerin beklentileri göz önünde bulundurularak sanat ve eğitim alanında tecrübesi olan eğitimci akademisyen, uzman ve öğretmenlerle geliştirilen öğretim programının özellikleri şöyle sıralanmıştır:

- Görsel sanatlar alanında yapılan bütün uygulamalarda (kendini ifade etmede, bu ifade yolu ile iletişim kurmada, yaratıcı düşünmede, problem çözümede, bilgi ve malzeme seçiminde) niteliğe önem veren bir anlayış esas alınmıştır. Burada yapılandırmacılık anlayışının temel özelliği vurgulanmaktadır.

- Sanat eğitimi alanındaki çağdaş gelişmeler ve yaklaşımlar sonucunda öğrenciye güzellik kavramının kazandırılması, algı birikimi, el, göz ve zihin birlikteliğinin sağlanması, bu amaçla çeşitli tekniklerin bilinçli bir rehberlikle uygulatılması ve öğrencinin yaratıcılığını geliştirecek ürünler vermesini ve kendisini sanatsal yönden gerçekleştirmesinin sağlanması vurgulanmalıdır.

- Programın 3. maddesinde eğitim ortamları sınıf içi ve sınıf dışı olmak üzere 2 bölümde sınıflanmıştır. Sınıf dışı park, okul bahçesi, sergi salonu, müze, sanatçı atölyeleri, sanat ve kültür merkezleri olarak tanımlanarak görsel sanatlar dersinde eğitim ortamının daha geniş olması amaçlanmış, sınıf ortamının öğrencinin sanatsal yönden gelişimine yetmeyeceği, onun gerçek sanatçı ve sanat eserleri ile karşılaşması amaçlanmaktadır.

- 4. maddesinde sanatın bir bütün olduğu, onunda sanat tarihi, estetik, uygulamalı çalışmalar, sanat eleştirisinden oluştuğundan bahsedilmiştir. Sanatın yalnızca uygulamalı çalışmalardan oluşmadığı onun yanında geçmişten günümüze meydana gelmiş sanat eserlerini anlama, sanat eleştirisi onları görsel olarak okuyabilme, estetik onlardan haz alma birikiminin kazandırılması amaçlanmaktadır. 1982 yılında Amerika’da kabul edilen çok alanlı görsel sanatlar eğitimi anlayışı programın temel anlayışını oluşturmaktadır.

- Programın 5. maddesinde programın esnek olması gerektiği, her öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarının farklı olacağı bunların karşılanması gerektiği, program yapılandırmacılık kuramına göre oluşturulmuş, öğretmenin öğrenciye rehberlik etmesi istenmektedir. Bu açıklamadan da hareketle 2006 Görsel Sanatlar programının esnek olduğu söylenebilir. Programın esnek olması, programın her yörede uygulanmasını sağlamaktadır.

- 6. maddesinde öğrencinin derse ilgisini çekmek ve özendirmek için ilgi çekici etkinlikler, sergiler, yarışmalar, gösteriler öğrenme öğretme sürecinde

kullanılmaktadır. Her öğrencinin görsel sanatlar dersinden farklı beklentileri olduğu ve bunun karşılanması gerektiği anlatılmaktadır.

- 7. maddesinde görsel sanatlar eğitimi dersinde tekniğin amaç olmadığına bir anlatım aracı olduğunun ve farklı tekniklerle öğretimin çeşitlendirilmesi ve ilgi çekici hale getirilmesi vurgulanmaktadır.

Öğrencinin ilgisini çekmek, motivasyonunu artırmak ve onu özendirmek için her sınıf düzeyine uygun sınıf içi ve sınıf dışı sergi, gösteri, etkinlikler öğrenme ve öğretme sürecinde kullanılmıştır (Görsel Sanatlar Programı, 2006).

Görsel sanatlar eğitiminde tekniğin amaç olmadığına bir anlatım aracı olduğunun bilinciyle her yaşın gelişim düzeyine uygun değişik teknikler ve uygulamalar önerilmiş öğretim çeşitlenmiştir (Görsel Sanatlar Programı, 2006).

Günümüzde yaratıcı, girişimci, sorun çözücü, bilgiyi yapılandırıcı ve dönüştürücü bireylere ihtiyaç duyulmaktadır. Ülkemizde “yapılandırıcılık” olarak tanımlanan “öğrenci merkezli” yeni bir eğitim uygulama modelinin hayata geçirildiği gözlenmekte, bu modelin çağın ve günün gereklerine daha uygun olduğu düşünülmektedir. Bu yüzden Görsel Sanatlar programı yapılandırıcılığa göre (öğrenci merkezli) olarak hazırlanmıştır. (Görsel Sanatlar Programı, 2006).

Öğrenci merkezli eğitim modelinde en önemli öğe öğrencinin kendisidir. Onun ilgileri, ihtiyaçları ve beklentileri, yapılandırmacı modele uygun olarak hazırlanacak programların temel ilkelerini oluşturmaktadır. Programın her aşamasında öğrencilerin ilgi, istek, ihtiyaç ve beklentileri göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Bunların yanında öğretmene de esneklik sağlayan bir yaklaşıma sahiptir. Öğrenme sürecinde öğrencinin merkezde olduğu ve öğrencinin etkin katılımını sağlayan, öğretmenin ise öğrenciye rehberlik etmesini sağlayacak bir şekilde program düzenlenmiştir (Görsel Sanatlar Programı, 2006).

Programın öğrencinin kendi eğilimlerini, becerilerini keşfetmesine ortam hazırladığı ve aynı zamanda duygu ve düşüncelerini sanat yoluyla daha etkili bir

şekilde ifade edebilme gücü kazandırmayı amaçladığı ifade edilmiştir. İlköğretimde sanat eğitiminin amacının sanatçı yetiştirmek olmadığı bireyin gerçek anlamda mutlu olması için kendisini gerçekleştirmesine ve özgürleşmesine imkan verdiği ve çocuğun yaratıcılığını geliştirmesinin amaçlandığı belirtilmektedir (Görsel Sanatlar Programı, 2006).

Sanat ve sanat eğitimi gerekliliği sonucunda bugüne kadar 1948, 1968 yıllarında İlkokul, 1951, 1962, 1971 yıllarında Ortaokul ve 1992 yılında İlköğretim programları hazırlanmıştır. Günümüz şartlarında yeniden yapılandırılan eğitim sistemimizin öğretim programları kapsamında 2006 yılında Görsel Sanatlar dersi öğretim programı yapılandırıcılık (öğrenci merkezli) anlayışa göre hazırlanmıştır. Programın sistemli ve ayrıntılı bir şekilde hazırlanması öğretmenlere büyük kolaylık sağlamaktadır. Program günümüze uygun olarak hazırlanmıştır. Görsel sanatlar dersi içerik olarak; “Görsel Sanat Kültürü” , “Müze Bilinci” , “Görsel Sanatlarda Biçimlendirme” olmak üzere üç öğrenme alanı belirlenmiştir. Program esnek olarak hazırlanmıştır. Programın hedefi sanattan zevk alan, sanatı içselleştiren, bilinçli, estetik zevke sahip, eleştirel düşünebilen, kendini gerçekleştiren bireylerin yetiştirilmesi hedeflenmektedir (2006 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı).

Görsel Sanatlar Dersinin Genel Amaçları

2006 görsel sanatlar dersi öğretim programında dersin amaçları bireysel ve toplumsal, algısal, estetik ve teknik amaçlar olarak gruplandırılmıştır. Daha önceki programlarda (1992 , 1968,1948) amaçlar tek bir başlık altında toplanmıştır. 2006 programındaki amaçlar daha özel bir şekilde ele alınarak amaçlar ayrıntılı ve açık bir şekilde ele alınmıştır.

a) Bireysel ve Toplumsal Amaçlar

Bireysel ve toplumsal amaçlarda öğrenciye çevresini gözleme yeteneği kazandırarak öğrencinin kendisine güven duyması, yeteneğini fark etmesine fırsat verilmesi ve kendini gerçekleştirmesi, öğrencinin her alanda kullanabileceği yaratıcı

davranışları geliştirerek bilgiyi yaşama aktarmak amaçlanmıştır. Öğrencinin analiz ve sentez yeteneğini geliştirerek, ona eleştirel bakış açısı vererek topluma eleştirel bakması amaçlanmıştır. Öğrencinin işbirliği yapması, paylaşması ve sorumluluk almasını öğretmek topluma uyumlu birey olmasını sağlamak amaçlanmıştır. Öğrencinin öncelikle kendi işine sonra da başkalarının işine saygı duyması ve topluma duyarlı olması amaçlanmaktadır. Öğrencilerin ulusal ve evrensel sanat eserlerini ve sanatçıları tanıyarak sanat tarihini öğrenmesi ve günümüz sanatı hakkında fikir sahibi olması amaçlanmaktadır. Öğrencinin kendini ifade ederken görsel biçimlendirme yollarını doğru bir şekilde kullanması sağlamak, kişiye geçmişten günümüze miras kalan sanat eserlerinden haz alma, gurur duyma ve onları koruma, onları geleceğe miras bırakma hassasiyeti kazandırmak amaçlanmaktadır (2006 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı).

Bireysel ve Toplumsal amaçlarda Bilişsel ve Duyuşsal hedef davranışlara ağırlıklı olarak yer verilmiştir. Bu amaçlarda öğrencinin çevresini gözlemesi ve yeteneğini fark etmesi ve kendini gerçekleştirmesini sağlamak, sanat tarihinin önemini ve değerini anlaması ve sanat tarihine sahip çıkması sağlamak olarak amaçlar hazırlanmıştır.

b) Algısal Amaçlar

Algısal amaçlarda öğrencinin algı birikimini ve hayal gücünü geliştirerek, öğrencinin görsel algı birikimini sanatsal anlatım gücüyle anlatmasına imkan tanımak, yaratıcı olmasını sağlayarak sorunlar karşısında özgün çözüm önerileri getirmelerinin sağlanması amaçlanmaktadır. Öğrencinin sanatsal birikimlerini başka alanlarda da kullanma becerisi kazandırılarak başka alanlarla görsel sanatlar eğitimini birleştirmek amaçlanmaktadır (2006 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı).

Algısal amaçlarda daha çok duyuşsal ve bilişsel alanla ilgili davranışlar amaçları oluşturmuştur. Algısal amaçlarda öğrencinin algı birikimini geliştirmek, yaratıcı olmasını sağlamak, sanatsal birikimini başka alanlara aktarmasını sağlamak amaçlanmaktadır.

c) Estetik Amaçlar

1. Öğrencinin, sanatın ve sanat eserlerinin önemli bir değer olduğunu kavramasını sağlamak,
2. Öğrenciye kendini ifade ederken estetik değerlerden yararlanma özelliği kazandırmak,
3. Öğrenciye görsel sanat sevgisi ve bu sevgiyi hayatının her alanına yansıtabilme ve bunu davranış haline getirerek kalıcılığını sağlamak,
4. Öğrenciye geçmişten günümüze miras kalan sanat eserlerinden ve doğadan haz alma ve onları koruma bilinci kazandırmak ve onlarla gurur duymasını sağlamak,
5. Öğrenciye, doğadan seçtiği veya insan eli ile üretilen nesnelere estetik birikimini kullanarak değerlendirme bilinci kazandırmaktır (2006 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı).

Öğrencinin insan eli ile üretilen bir nesneye kendi sanatsal birikimini katması onu geliştirmesi istenmektedir. Öğrencinin estetik yönden gelişmesini sağlamak ve sanatı sanat eserlerinin önemini kavraması ve sanat tarihinin önemini farkına varması, öğrencinin kendini sanatsal olarak ifade etmesine yardımcı olmak amaçlanmaktadır. Estetik amaçlarda duyuşsal alana ilişkin hedef davranışlar ağırlıklı olarak yer almış diğer alanlara ilişkin davranışlara yer verilmemiştir.

ç) Teknik Amaçlar

Teknik amaçlarda öğrenciye farklı teknikleri sezdirmek, farklı tekniklerin getirdiği anlatım zenginliğini görmelerini ve hissetmelerini sağlamak, öğrencinin kendi amacına uygun malzemeyi seçebilmesi ve malzemedan anlam çıkarabilmesi, öğrencinin malzemeyi kullanırken karşılaşılan sorunlara yaratıcı çözüm bulabilmesi, öğrencinin malzemeyi kullanırken özgür olması ve değişik anlatımlar denemesi ve

bunlardan kendine göre sonuç çıkarması ve bir yargıya varabilmesi amaçlanmıştır. Öğrencilere sadece bir iki teknik değil bütün teknikleri öğrenmesinin sağlanması ve kendine uygun olanı seçerek çalışmalarda kullanması ve yaratıcı özgün çalışmalar yapmasının sağlanması, öğrencinin özgür denemeler yaparak birkaç tekniği karıştırarak kendine özgü özgün çalışmalar yapması ve kendini tanıyarak gerçekleştirilmesinin sağlanması amaçlanmaktadır (2006 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı).

Teknik amaçlarda genellikle psikomotor hedef davranışlara yer verilmiş bunun yanında duyuşsal alana ve bilişsel alana ilişkin davranışlarda yazılmıştır. Öğrenciye farklı teknikleri sezdirerek onun içinde olan sanatsal birikişimi aktaracak, kendine uygun tekniği kendi seçmesi sağlanarak öğrencinin yaratıcı olması istenmektedir.

Görsel Sanatlar Eğitiminin İlkeleri

İlköğretimde görsel sanatlar dersinin amaçlarına ulaşabilmek için bazı temel ilkelerin göz önünde bulundurulması gerekir. Bunlar:

1. Her çocuk yaratıcıdır.
2. Her çocuk farklı algı, bilgi, sezgi, duygu dünyası ve geçmiş hayat tecrübesine sahiptir. Uygulamalarda bireysel farklılıklar göz önünde bulundurulur.
3. Görsel sanatlar dersi, diğer disiplinlerle birlikte eğitim amaçlarındaki bütünlüğü kurmaya veya bireyin kendini kendini gerçekleştirmesine katkıda bulunur.
4. Uygulamalarda, görsel sanat alanlarına yönelik iki ve üç boyutlu çalışmalar ile çoklu (beraber) ortam çalışmalarına yer verilir.

5. Dersin daha verimli olması için dersin işlenişi ilgi çekici hale getirilmek için farklı öğrenme ve öğretme yöntem teknikleri uygulanır.
6. Görsel sanatlar dersi çocuğu temel alır yani öğrenci merkezli (yapısalcılık) işlenir. Öğrenme öğretme süreci çocuğun gelişim basamaklarına göre düzenlenir.
7. Görsel sanatlar dersini değerlendirmede öğretmen, her çocuğun gelişim sürecini, bireysel farklılıklarını, öğrenme- öğretme sürecine katılımını ve sınıf içi performansını göz önünde bulundurur (2006 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı).

2006 Görsel Sanatlar Eğitimi ders programı ilkeleri 1992 programındaki ilkelerin özet şeklini oluşturmaktadır. Daha ayrıntısız bir şekilde ele alınmışlardır. 1992 programında olan “*Resim-İş dersi diğer derslerin sürekli uygulama alanı olarak düşünülmemelidir. Resim-İş dersi “Bir ifade dersi” sözünden “Çocuğun kendini dışa vurması” anlamı çıkarılması gerekirken, bu genellikle, “Çocuğun başka derslerde öğrendiklerini resim dersinde çizgi ve renkle ya da üç boyutlu biçimlerle anlatması” olarak değerlendirilmektedir. Bu yüzden resim dersinin diğer derslerle ilgili araç ve gereçlerin yapımı, onarımı gibi etkinlikler için ayrılmış zaman olarak düşünülmemesi gerekir.*” maddesi 2006 Görsel Sanatlar programında “*Görsel Sanatlar dersi, diğer disiplinlerle birlikte eğitim amaçlarındaki bütünlüğü kurmaya veya bireyin kendini gerçekleştirmesine katkıda bulunur*” şeklinde yer almıştır. 2006 Görsel Sanatlar programında öğrenci merkezli anlayışa geçilerek öğrencinin ön plana çıktığı öğretmenin rehberlik ettiği bir anlayış uygulanmaya başlanmış ve çocuğun kendini gerçekleştirme cümlesi kullanılmaktadır. Bu yeni anlayış çocuğun özgüveninin yüksek olması, yaratıcı olması, kendini ifade etme gücünün artması, eleştirel düşünmesini, araştırmasını, sanat aracılığı ile iletişim kurmasını, estetik bilinç kazanmasını, kişisel ve sosyal değerlere önem vermesini kazandırmaya çalışmaktadır.

Program felsefesi bölümünde yaratıcılık kavramının kullanılmamıştır. Görsel sanat dersinin öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirmek ve dünyayı farklı

algılamalarını sağlamak olduğu yer almamış sanki görsel sanatlar dersi sıradan bir insan yetiştirmek ve hayatında ona yardımcı olacak temel becerileri kazandırmak olduğu sanılmış oysaki bunun tam tersi olması gerekmektedir. Program felsefesinde eğitim kuramlarından yapılandırıcılık kuramından bahsedilmeli, öğrencinin bilgiyi kendisinin yapılandırması ve öğrencinin kendini gerçekleştirme bunu yaparken de yaratıcılığını geliştirmesi ve özgün eserler oluşturma çabası içerisinde olması gerekmektedir. Bu program felsefesinde ifade edilen insan tipinin yaratıcılığı gelişmiş olması gerekmektedir.

Geleceğin aydın kuşaklarını yetiştirmeyi amaç edinen bu programın kişinin kendini gerçekleştirme ve bu yolda ona rehberlik edilmesi, kişinin sanat ile iç içe olması ve öyle yetişmesi, yaratıcılığını geliştirmesi ve topluma yol gösterecek eserler vermesinden söz edilmemektedir. Böyle sanat dersinin (görsel sanatlar) program felsefesinin genel ifadelerle hazırlanmış olması, sanat ve yaratıcılıktan söz etmemesi program felsefesinin hazırlanış yönteminin anlaşılmasını zorlaştırmaktadır.

Görsel sanatlar eğitimi programı 305 sayfadan oluşmaktadır. Program 4 bölümden oluşmaktadır. Programın 1. bölümünde giriş, 2. bölümünde kazanımlar, 3. bölümünde programla ilgili açıklamalar, 4. bölümünde ekler yer almaktadır. Programın giriş bölümü 40 sayfadan oluşmaktadır. Giriş bölümünde programın vizyonu, görsel sanatlar eğitimi programının özellikleri, programın temel yaklaşımı, programın yapısı, öğrenme ve öğretim süreci, görsel sanatlar dersinde ölçme ve değerlendirme ile ilgili açıklamalar bulunmaktadır. Programın 2. bölümünü 52 sayfadan oluşmaktadır. Kazanımlar başlığı altında 1- 8 . sınıf kazanımları, Atatürkçülük ile ilgili kazanımlar bulunmaktadır. 3. bölüm 118 sayfadan oluşmaktadır. Programla ilgili açıklamalar başlığı altında programın uygulanmasında öğretmenin rolü, öğrencilerin sanatsal yönelimleri, etkinlik örnekleri, görsel sanatlarda yöntem ve teknikler, öğrenme öğretim süreci ile ilgili açıklamalar, ders planı örnekleri, çalışmaların sergilenmesi, sağlık ve güvenlik önlemleri yer almaktadır. Programın 4. bölümü 85 sayfadan oluşmaktadır. Ekler başlığı altında eser örnekleri müzelerin internet adresleri, sözlük, kaynakça yer almaktadır.

Görsel sanatlar eğitimi programı çağımızın çağdaş yöntem ve teknikleri izlenerek, sanat ve eğitim alanında tecrübesi olan eğitimci ve akademisyen, uzman ve öğretmenlerle geliştirilen görsel sanatlar programı, veli ve öğrencilerin beklentileri göz ardı edilmeden oluşturulmuştur.

Görsel sanatlar dersi öğretim programı (yapılandırmacılık) öğrenci merkezli anlayışa uygun olarak oluşturulmuştur. Öğrencilerin etkin olduğu, öğretmenin rehberlik ettiği bir program oluşturulmuştur. Görsel sanatlar dersi öğretim programı üç öğrenme alanı altında yapılandırılmıştır. Program çok alanlı görsel sanatlar disiplinleriyle oluşturulmuştur. Bunlar:

- 1- Görsel sanatlarda biçimlendirme (uygulama)
- 2- Görsel sanat kültürü (estetik, sanat eleştirisi, sanat tarihi)
- 3- Müze bilinci

1- Görsel Sanatlarda Biçimlendirme

Çizgi, biçim, doku, renk gibi görsel sanat öğeleri ile denge, ahenk, değişiklik, ritim, oran- orantı gibi sanatsal düzenleme ilkelerinin seçilen etkinlik, önerilen yöntem ve teknikler eşliğinde duyuşsal ve devinimsel kazanımlara yönelik uygulamalar içerisinde sezdirildiği, hissettirildiği bir öğrenme alanıdır.

Sanatsal yaratmada görsel sanat öğeleri ve sanatsal düzenleme ilkeleri amaç değil, araç olarak işlev görmektedir. Bunlar olmadan insanın duygu ve düşüncesini dışarı vurma imkansız görünmektedir. Bu nedenle görsel sanatlarda biçimlendirme öğrenme alanı diğer öğrenme alanları ile birlikte dersin temelini oluşturmaktadır (2006 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı).

2-Görsel Sanat Kültürü

Görsel sanat kültürü öğrenme alanında, öğrencilerin ulaşması beklenen kazanımlar estetik, sanat eleştirisi, sanat tarihi gibi disiplinler birbiri içine geçirilerek

sarmal olarak verilmesiyle oluşturulmuştur. Öğrencilerin sadece sanatsal uygulamalar yapan ve sanat yapmaktan zevk alan bireyler olarak yetişmeleri değil, sanat eserlerini çözümleyebilen, sanat eserlerini değerlendirebilen sanatçı ve zanaatçı farkını algılayabilen çağdaş bir nesil yetiştirmeyi amaç edinmiştir (2006 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı).

3- Müze bilinci

Pek çok gelişmiş ülkede müzelerden eğitim ortamı içerisinde yararlanılmaktadır. Müzeler çocukların yaparak, yaşayarak, duyuşsal, devinimsel, zihinsel, bilişsel ve sosyal gelişimine büyük katkılar sağlamaktadır. Müzeler, çeşitli kültürel varlıkları tanıtarak çocuklara o toplumun bir parçası olduklarını hissettirerek kişiliklerini ve özgüvenlerini oluşturmalarına yardımcı olur (2006 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı).

2006 görsel sanatlar dersi öğretim programı 4 sanat disiplini (uygulama, sanat tarihi, sanat eleştirisi, estetik) temel alınarak 3 öğrenme alanında yapılandırılmıştır. Bu program oluşturulurken öğrencilerin sadece uygulamalı çalışmalar yapması yanında, bir sanat eserini çözümleyebilen, sanat eserini değerlendirebilen, sanatçı ve sanatçı olmayı birbirinden ayırt edebilen çağdaş nesiller yetiştirmeyi amaç edinmiştir. 2006 görsel sanatlar eğitimi öğretim programı bu anlayışı ile daha önceki programlardan farklı olmuş ve onlardan ayrılmıştır.

2006 görsel sanatlar dersinde ölçme ve değerlendirme bölümünde çağdaş ölçme araçları kullanılmaktadır. Öz değerlendirme, grup değerlendirme, proje ödevleri, ürün dosyası görsel sanatlar dersinde ölçme ve değerlendirme amacı ile kullanılabilir yöntemlerdendir. 2006 programında ölçme ve değerlendirmeye ayrılan yer 23 sayfadır. Bu bölümde ölçme ve değerlendirme yapacak öğretmene yardımcı olmak amacı ile tüm yöntem ve teknikler ayrıntılı bir şekilde ele alınmış ve değerlendirmede nesnel ölçütlere yer verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Görsel sanatlar dersinde ölçme ve değerlendirmede hata oranını azaltmak amaç edinilmiş ve öğrencide ölçme ve değerlendirme sürecine katılarak ölçme ve değerlendirmede etkin olmuştur.

Programda yer alan öğrenme alanları/ temaları/ konularının program içerisinde önerilen dağılımlarının süre açısından uygun olduğu düşünülmektedir.

Programda önerilen ölçme araçlarının amaca hizmet etme durumuna bakıldığında amaca hizmet ettiği görülmektedir. Yapılandırıcılık (öğrenci merkezli) anlayışına göre hazırlanan 2006 görsel sanatlar dersi öğretim programı çağdaş ölçme araçlarıyla ölçülmek istenmektedir. Bunlar öz değerlendirme, grup değerlendirme, proje ödevleri, öğrenci ürün dosyası gibi ölçme değerlendirme yöntem ve teknikleridir. Bu tekniklerle öğrencinin ölçme değerlendirmenin nasıl yapıldığını görmesi ve nesnel bir değerlendirmenin yapılması amaç edinilmiştir.

2006 görsel sanatlar programının öğrencilerin ilgi, ihtiyaç, kabiliyet ve beklentileri göz önüne alınarak hazırlandığı görülmektedir. Programın en önemli sınırlılığı 1 saat olan ders süresinin programın uygulanmasında yetmediği ve belirlenen hedef/ davranışların hepsine ulaşmanın çok zor olması, hatta ulaşılamamasıdır. Görsel sanatlar ders süresinin 2 saat olması programın daha etkin ve daha kapsamlı uygulanmasını sağlayacağı düşünülmektedir.

Program görsel dizayn olarak sade ve anlaşılırdır. Programdaki resimler yerli yerindedir. Programdaki resim örneklerinin renk kalitesi biraz düşüktür. Renkler olduğundan biraz mattır.

2006 görsel sanatlar programının genel amaçlarına bakıldığında amaçların dört ayrı bölümde oluşturulduğu görülmektedir. Bunlar: bireysel ve toplumsal, algısal, estetik, teknik amaçlardır. 1992, 1968, 1948 görsel sanatlar (resim- iş) programlarına bakıldığında amaçların tek bir başlık altında toplandığı ve ayrımın yapılmadığı apaçiktir. 2006 görsel sanatlar dersi öğretim programında amaçların dört bölümde verilmesi, amaçlara ulaşma derecesini kolaylaştırdığı düşünülmektedir.

BÖLÜM IV

SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Sonuç

Görsel Sanatlar dersinin öneminin anlaşılması için haftalık ders dağıtım çizelgesindeki yerine bakmak ve görsel sanatlar dersinin yetersiz olan ders saatinin yükseltilmesi gerekmektedir. Bu ders saatiyle görsel sanatlar dersinin hedef davranışlarına ulaşılması çok zor görünmektedir. Aşağıda Görsel Sanatlar dersinin 1926 yılından 2006 yılına kadar olan ders saatleri görülmektedir. Geçmişten günümüze gelindikçe Görsel Sanatlar dersinin eğitimdeki yeri azaldıkça azalmıştır. Bu azalmanın nedeni anlaşılmamaktadır. Bunun tam tersinin olması gerekmektedir.

İlköğretim Okullarında Resim – İş Dersinin Haftalık Ders Dağıtımındaki Yeri

Tablo-6: 1926 – 1947 yılları arasında İlkokullarda haftalık ders çizelgesinde Resim-iş Dersi

1926 - 1947	SINIF				
Dersler	1.sınıf	2. sınıf	3.sınıf	4. sınıf	5. sınıf
Resim - İş	4	4	4	2	2
Ders Saatleri Toplamı	26	26	26	26	26

1926 yılından itibaren İlkokullarda Resim-iş dersi birinci devrede 4'er saat, ikinci devrede ise 2'şer saat uygulanmaktadır. Genel ders saatleri 26 saattir. Resim-iş dersinin genel ders toplamı içindeki yeri % 12,3'dür.

Tablo-7: 1948 – 1949 yılları arasında İlkokullarda haftalık ders çizelgesinde Resim-iş Dersi

1948 - 1949	SINIF				
Dersler	1.sınıf	2. sınıf	3.sınıf	4. sınıf	5. sınıf
Resim - İş	4	4	4	2	2
Ders Saatleri Toplamı	26	26	26	26	26

Kaynak : Binbaşıoğlu, 1999:167

1948 yılındaki Resim-iş programında da resim dersinin haftalık ders saatleri içindeki yeri aynen kalmıştır. Resim-iş dersinin genel ders toplamı içindeki yeri % 12,3'dür.

Tablo-8: 1927 – 1930 yılları arasında Ortaokullarda haftalık ders çizelgesinde Resim-iş Dersi

1927 - 1930	SINIF			TOPLAM	YÜZDE
Dersler	1.sınıf	2. sınıf	3.sınıf		
Resim - İş	2	2	1	5	4,90
Ders Saatleri Toplamı	34	34	34	102	100

Kaynak : Etike,2001:123

1927- 1930 yılları arasında Ortaokullarda 34 saat olan genel ders toplamı içinde Resim- iş Eğitiminin yeri 1 ve 2. sınıfta 2'şer saat olmakla birlikte 2. sınıfta 1 saattir. Resim –iş dersinin haftalık ders saatlerindeki yerine yüzde olarak bakacak olursak % 4,90'dır.

Tablo-9: 1937 – 1938 yılları arasında Ortaokullarda haftalık ders çizelgesinde Resim-iş Dersi

1937 - 1938	SINIF			TOPLAM	YÜZDE
Dersler	1.sınıf	2. sınıf	3.sınıf		
Resim - İş	1	1	1	3	3,22
Ders Saatleri Toplamı	31	31	31	93	100

Kaynak : Etike,2001:123

1937- 1938 öğretim yılında Ortaokullarda haftalık ders çizelgesinde daha önce 34 saat olan haftalık ders toplamı 31 saate azaltılırken, Resim-iş dersi 1 ve 2.

sınıfta 2’şer saatken 1 saate düşürülmüş, 3. sınıfta 1 saat olarak korunmuştur. Resim-iş dersinin haftalık toplam ders saatindeki oranı % 3,22’dir. Buradan hareketle Resim-iş dersinin ders saatlerinin azaldığı söylenebilir.

Tablo-10: 1940 – 1970 yılları arasında Ortaokullarda haftalık ders çizelgesinde Resim-iş Dersi

1940 - 1970	SINIF			TOPLAM YÜZDE	
Dersler	1.sınıf	2. sınıf	3.sınıf		
Resim - İş	1	1	1	3	3,13
Ders Saatleri Toplamı	32	32	32	96	100

Kaynak : Etike,2001:123

1940 – 1970 yılları arasında Ortaokullarda haftalık ders çizelgesinde daha önce 31 olan ders saatleri toplamı 32’ye çıkarılmıştır. Resim-iş ders saatleri 1-2-3. sınıflarda 1 saat olarak uygulanmaktadır. Resim-iş dersinin haftalık ders saatindeki oranı % 3,22 ‘den % 3,13 ‘ düşürülmüştür.

Tablo-11: 1968 – 1969 yıllarında İlkokullarda haftalık ders çizelgesinde Resim-iş Dersi

1968 - 1969	SINIF				
Dersler	1.sınıf	2. sınıf	3.sınıf	4. sınıf	5. sınıf
Resim - İş	4	4	4	2	2
Ders Saatleri Toplamı	26	26	26	26	26

Kaynak: 1968 ilkokul haftalık ders çizelgesi

1968 yılı daha önceki gibi İlkokullarda Resim-iş dersi birinci devrede 4’er saat, ikinci devrede ise 2’şer saat uygulanmaktadır. Genel ders saatleri 26 saattir. Resim-iş dersinin genel ders toplamı içindeki yeri % 12,3’dür.

Tablo-12: 1974 – 1975 yıllarında İlkokullarda haftalık ders çizelgesinde Resim-iş Dersi

1974 - 1975	SINIF				
Dersler	1.sınıf	2. sınıf	3.sınıf	4. sınıf	5. sınıf
Resim - İş	3	3	3	2	2
Ders Saatleri Toplamı	35	35	35	35	35

1974- 1975 öğretim yılında haftalık ders çizelgesinde daha önce 26 saat olan ders saatleri toplamı 35 saate çıkarılmıştır. Birinci kademede daha önce 4'er saat olan Resim-iş dersi bu öğretim yılından itibaren 3 'er saate düşürülmüştür.İkinci kademede resim-iş dersi 2 saat olarak kalmıştır. Resim-iş dersinin haftalık ders saatleri içindeki oranı % 7,4'e gerilemiştir.

Tablo-13: 1975 – 1976 yıllarında İlkokullarda haftalık ders çizelgesinde Resim-iş Dersi

1975 - 1976	SINIF				
Dersler	1.sınıf	2. sınıf	3.sınıf	4. sınıf	5. sınıf
Resim - İş	1	1	1	2	2
Ders Saatleri Toplamı	25	25	25	25	25
Kaynak: Kurtuluş, 2002:154					

1975 – 1976 öğretim yılında daha önce 35 saat olan haftalık ders saatleri toplamı bu öğretim yılından itibaren 25 saate düşürülmüştür.Resim-iş dersi birinci kademede 3 saat iken 1 saate düşürülmüş, ikinci kademede ise 2 saat olarak kalmıştır. Resim-iş dersinin haftalık ders saatlerindeki içindeki oranı % 5,6'dır.

Tablo-14: 1986-1987 İlköğretim okulu haftalık ders çizelgesinde resim-iş eğitimi

Dersler	1.sınıf	2. sınıf	3.sınıf	4. sınıf	5. sınıf	6. sınıf	7.sınıf	8. sınıf
Resim - İş	2	2	2	2	2	1	1	1
Ders Saatleri Toplamı	30	30	30	30	30	36	36	36
Kaynak: İlköğretim Okulları Haftalık Ders Çizelgesi - 1986								

1986-1987 öğretim yılında haftalık ders çizelgesinde resim-iş eğitiminin oranı % 5 'tir. Resim-iş eğitiminin yıllar ilerledikçe öğretimdeki yeri azalmıştır.

Tablo-15: 1992-1993 İlköğretim okulu haftalık ders çizelgesinde resim-iş eğitimi

Dersler	1.sınıf	2. sınıf	3.sınıf	4. sınıf	5. sınıf	6. sınıf	7.sınıf	8. sınıf
Resim - İş	2	2	2	2	2	1	1	1
Ders Saatleri Toplamı	30	30	30	30	30	33	33	33
Kaynak: İlköğretim Okulları Haftalık Ders Çizelgesi - 1992								

1992-1993 öğretim yılında sadece ders saati toplamları yeniden düzenlenmiştir. Resim-iş ders saatlerinde herhangi bir değişiklik olmamıştır. Resim-iş dersinin haftalık ders saatlerindeki oranı %5,2'dir.

Tablo-16: 1994-1995 İlköğretim okulu haftalık ders çizelgesinde resim-iş eğitimi

Dersler	1.sınıf	2. sınıf	3.sınıf	4. sınıf	5. sınıf	6. sınıf	7.sınıf	8. sınıf
Resim - İş	2	2	2	2	2	1	1	1
Ders Saatleri Toplamı	30	30	30	30	30	30	30	30
Kaynak: İlköğretim Okulları Haftalık Ders Çizelgesi - 1994								

1994-1995 öğretim yılında ders saatleri toplam sayıları yeniden düzenlenerek tüm sınıflarda 30 olmuştur. Resim-iş ders saatlerinde değişme yoktur. Resim-iş dersinin haftalık ders saatlerine oranı % 5,4'tür.

Tablo-17: 2007 yılı İlköğretim okulu haftalık ders çizelgesinde resim-iş eğitimi

Dersler	1.sınıf	2. sınıf	3.sınıf	4. sınıf	5. sınıf	6. sınıf	7.sınıf	8. sınıf
Resim - İş	2	2	2	1	1	1	1	1
Ders Saatleri Toplamı	30	30	30	30	30	30	30	30
Kaynak: İlköğretim Okulları Haftalık Ders Çizelgesi - 2007								

2007 yılında 4 ve 5. sınıfların resim ders saatleri 2'den 1'e düşürülmüştür. Resim-iş dersinin haftalık ders saatleri toplamındaki oranı giderek düşerek % 4,5 olmuştur.

1968 Programının 10 maddeden oluşan amaçlarında 1948 programında kullanılan dilin yenilenmesi dışında yenilik yoktur. Aradan geçen 20 yılda resim- iş eğitiminin amaçlarının değişmemesi resim – iş eğitiminde hiçbir ilerleme olmadığına göstergesi midir ? sorusuna verilecek yanıt resim – iş eğitiminde gelişmelerin olduğudur.

İlkokul programındaki resim – iş dersinin amaçları ve amaçlara ilişkin açıklamalar yeterli gibi görülmektedir. Ancak bu program “işlevsellik” özelliği taşımadığından görevini tam olarak yerine getirememektedir. Çünkü; çalışma gruplarına bakıldığında sanat eğitiminin çok önemli ve gerekli olduğu sık sık vurgulanmaktadır. Ancak uygulamada durum iç açıcı değildir. Resim dersleri ya bir yasak savma biçiminde yapılmakta, ya da bu derslerin tamamlanmasında kullanılmaktadır. İlkokullardaki sanat eğitimi dersi hala özel olarak bu ders için yetişmiş öğretmenlerin yerine, sınıf öğretmenleri tarafından yürütülmektedir. Sınıf öğretmenleri ise kendilerini bu konuda yetersiz bulmaktadırlar. Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz; ilkokuldaki resim dersleri gerçek amaçlarına müfredat programının

işlevselliği ile ulaşacaktır. Bu işlevsellikte resim iş derslerinde branş öğretmenlerinin girmesi ve en iyi şekilde işlemesiyle ulaşacaktır.

1968 resim-iş programında dikkat çeken diğer bir nokta program amaçlarında yaratıcılık ile ilgili bir madde olmamasıdır. Resimde yaratıcılığın çok önemli olduğu gerçeği göz ardı edilmiş gibidir. Amaçlarda resim dersinde çocuğun yaratıcılığını geliştirecek hiçbir etkinlikten söz edilmemektedir.

1968 Resim- iş programında yalnızca genel amaçlar verilmiş ve bu amaçlar öğrenci davranışı yönünden ifade edilmiştir. Her amacın birkaç özelliği bir arada buldurmaya çalışması, amacı karmaşık hale getirmekte ve buda amacın anlaşılabilirliğini zorlaştırmaktadır. Amaçların bu özelliği eleştirilebilir. Oysaki 1992 programına bakıldığında programın genel amaçlarının yanı sıra her sınıf düzeyinde amaç ve davranışlar ayrı ayrı belirlenmiştir. Bu da her öğrenci düzeyine uygun farklı amaç ve davranışlar konularak farklı özellikteki öğrencilere ulaşılmaya çalışıldığını göstermektedir.

İçerik açısından bakıldığında 1968 programında “iş konuları” başlığı altında yapılacak çalışmalara yer verilirken, yeni programda her sınıf düzeyinde o sınıfa ait konu listesi verilmiştir. Eğitim durumu açısından önceki programda açıklamalarla yetinilirken yeni programda eğitim durumlarıyla ilgili açıklamaların yanı sıra her sınıf düzeyinde örnek işlenişler ayrıntılı olarak verilmiştir. Önceki programda araç-gereç listesi tablo halinde, yeni programda ise “sınıf amaçları ile ilgili açıklamalar ve çalışma ortamı” bölümünde yer almıştır (Kalaycı, 2000:156).

Resim-iş 1968, 1948 ve önceki programlara bakıldığında programlarda değerlendirme bölümünün olmadığı görülmektedir. Resim- iş programlarında değerlendirme bölümünün göz ardı edilmesi değerlendirmeyi yapan öğretmenler tarafından herkesin kendine göre değerlendirme ölçütleri geliştirmesini sağlamaktadır. Bu anlayış 1992 yılına kadar sürmüş hazırlanan yeni resim-iş programında bu eksiklik giderilmiş ve öğretmenlere öğrencileri değerlendirirken uygulanacak kurallar açıklanmıştır.

1992 resim-iş programında resim –iş dersleri sadece sanat eğitimi vermekle kalmayıp çocuğun tüm gelişimine yardımcı olduğu vurgulanmıştır. Sanat yoluyla insanların kişisel bütünlüğe kavuşacakları ve hayata bakış açılarının değişeceği söylenerek kişinin kendini gerçekleştirmesinde sanat eğitiminin önemini olduğu unutulmamalıdır.

Resim derslerinde diğer derslerde kullanılan araç- gereçlerin yapımı ve onarımı gibi etkinliklere zaman ayrılmayacağı açıkça belirtilmiştir. Sanat eğitiminin kendine has yöntem ve tekniklerinin olduğu, diğer derslere göre farklı ve önemli olduğu, ana ders niteliğinde olduğu vurgulanmıştır.

Kalaycı (2000: 154)' ya göre 1992 resim- iş programının genel amaçları 17 maddede toplanmıştır. Fakat amaçların binişik ve ifade ediliş biçiminin birbiri ile tutarsız olduğu belirlemeler arasındadır. Örneğin:

Amaçlar;

- 1- Sanatsal yaratıcılığı geliştirebilme.
- 2- Sanat yoluyla ifade imkanı vererek ruh sağlığına yardımcı olabilme.
- 3- Sanatın özgünlük olduğunu ve hayata olan katkısını kavrayabilme.

Sınıf amaçları ile ilgili açıklamaların yer aldığı bölümde amaçların bir bütün olarak ele alındığı bu nedenle gerektiğinde yer değişikliği yapılabileceği belirtilmiştir. Her sınıf düzeyinde amaçlar belirlenmiştir. Belirlenen amaçlar bilişsel, duyuşsal, psiko- motor alanları kapsamaktadır. Daha sonra her bir amacın davranışları verilmiştir. Örneğin ;

Amaç 1 : Çalışmalarda kullanılan araç- gereçler bilgisi.

Davranışlar

- 1- Resim- iş dersinde kullanılan araç gereçlerin listesi
- 2- Söylenen araç gereçleri gösterme.
- 3- Araç gereçlerin yerlerini gösterme. (Kalaycı , 2000: 154)

1992 resim- iş programında ölçme ve değerlendirme çalışmalarında her konuya ait hedef ve davranışlar belirlenmiş, o konunun eğitim durumunun ardından “değerlendirme” başlığı altında o konuya ilişkin örnek sorular verilmiştir, fakat yetersizdir. Bu sorulara daha çok bilişsel alandaki hedeflerin ölçülmesiyle ilgilidir. Diğer becerilerin (duyuşsal, psiko-motor) ölçülmesinde öğretmene yol gösterici örnekler bulunmamaktadır (Kalaycı, 2000: 154). Oysaki değerlendirmenin 3 alandaki (bilişsel, duyuşsal, psiko-motor) hedef davranışları ölçmesi gerekmektedir. Resim dersi sadece bilgiye önem veren bir ders değil, aynı zamanda çocuğun duyularına hitap eden ve çocuğun psiko-motor gelişimine katkı sağlayan bir ders olmuştur. Değerlendirme bölümünde böyle bir anlayışın yer alması resim dersini diğer dersler gibi bilişsel bir ders kabul etmekte bu da yanlış bir tespit olmaktadır. Değerlendirmenin sadece bilişsel alan hedeflerine göre olması değerlendirme de hatalı sonuçlar vermektedir. 1992 resim-iş programına kadar programlarda değerlendirme bölümünün olmayışı bu programda da sadece bilişsel alandaki hedef davranışları ölçmesi resim-iş dersinde nesnel (objektif) bir değerlendirmeyi zorlaştırmaktadır.

Sanat eğitiminin amacı bireylerin yaratıcı yetilerini ortaya çıkarmak, estetik duyarlılığını geliştirmek zihinsel süreçler ile yaratıcı süreçlerini birleştirip bir arada kullanılmak ve kişilik gelişimine yardımcı olarak kişinin kendini gerçekleştirmesine yardımcı olduğuna göre genel eğitim sistemimizde daha önemli yere sahip olması gerekir.

Türkiye’de eğitim sistemimizde yalnız akıl ve mantığın eğitilmesi amaçlanmış, duygu, duyum, düşünce ve estetik duyarlılığın eğitilmesi önemsenmemektedir. Bunun sonucunda yaratıcı bireyler yetişmemektedir.

İlköğretim okullarında sanat eğitimi genelde önemsenmemiştir. Bunun birçok nedeni vardır. Sanat dersi bir yetenek dersi olduğu için kimi öğrenciler yeteneği olmadığı için önem vermemiş, kimi yaratıcılığına engel olan etmenlerle karşılaşmış ve yeterli desteği bulamamıştır.

Sanat eğitimi aileler ve eğitimciler tarafından yeterli desteği bulamamış ve engeller oluşturmuştur. Bunun sebebi ailelerin sosyal, ekonomik, kültürel yapıları, eğitim düzeyleri ve sanata ilgisizlikleri sayılabilir.

Sanat eğitiminin başarıya ulaşması için müfredat programlarının yeniden gözden geçirilmesi ve çağdaş hale getirilmesi, amaçlar açık ve net olarak belirtilmelidir.

Ülkemizin daha ileri gidebilmesi ve geleceğe yönelik bir eğitim sistemi için sanat eğitiminin öneminin kavranmasında büyük yarar vardır.

İlköğretimde görsel sanatlar dersinde iyi bir sonuca ulaşabilmek için bazı ilkelerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Öncelikle her çocuğun yaratıcı güçle dolu olduğu ve bireysel farklılıklar taşıdıkları unutulmamalıdır. Her zaman yaratıcılık ve estetik yönden aynı gelişmeyi göstermeyen çocuklarla bu yüzden tek tek ilgilenmek gerekir. Bu nedenle görsel sanatlar eğitimi derslerinin bu konuda özel olarak yetiştirilmiş, gerekli bilgilerle ve çağdaş bir anlayışla donatılmış olan branş öğretmenleri tarafından verilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Görsel sanatlar eğitimi ile ilgili yapılan araştırmalarda sanat eğitimine verilen önemin gittikçe azaldığı gözler önündedir. Kurtuluş (2002:154)'a göre "cumhuriyet tarihi içinde ilkokullarda/ ilköğretim okullarında önceleri önemli bir disiplin alanı olarak yer alan Resim-iş eğitiminin giderek ders saatlerinin azaldığı ve bu durumun derse yönelik öğrenci tutumlarına olumsuz yönde yansıdığı belirtilmektedir. Resim-iş derslerinin 1 ders saatine sıkıştırılması sanat eğitiminin öneminin reddedilmesi şeklinde yorumlanabilir. Ancak sanat eğitimbilimi alanında yapılan tüm araştırmalar, sanat eğitiminin çocuk için yaşamsal önemini ve eğitsel değerini doğrulamaktadır."

Görsel sanatlar eğitiminin 1926'dan itibaren ilkokullarda/ilköğretim okullarında uygulanan ders dağıtım çizelgelerinde görsel sanatlar dersinin ağırlığı, %12,3'ten başlayarak gerilemiş, günümüzde %4,6'ya indirilmiştir. İlköğretim okulları ders dağıtımında Görsel Sanatlar Eğitimi dersinin ağırlığını yitirdiği açıktır (Kurtuluş, 2002:153). Yapılan araştırmalar sonucunda ve sanat eğitimi tarihinin

ışığında yıllar geçtikçe Görsel Sanatlar Eğitimiye verilen önemin azalması ve okul programlarındaki yeri dersin ileriki yıllarda kaldırılmasını gündeme getirebilir.

Türkiye'nin sanat eğitimine önem veren ve onu destekleyen Atatürk gibi bir lidere ihtiyacı bulunmaktadır.

4.2. neriler

- Sanat eğitimi ile ilgili hazırlanacak programlar, katı değil gelişmelere ve yeniliklere açık olmalıdır.
- Bazı ilköğretim okulların görsel sanatlar eğitimi derslerinde, alan öğretmenlerine rastlansa da bu azınlıkta kalmaktadır. Okullarda alan öğretmenleri sayısı çoğaltılmalı ve bu öğretmenler diğer öğretmenlere sanat alanında danışmanlık görevini yapmalıdır. Programın amaçlarının gerçekleşebilmesi hedefi için bunun yapılması gerekmektedir.
- İlköğretimden niversiteye kadar her öğrencinin sanatla ilgili çalışmalarına ait bilgiler ürün dosyalarında toplanıp öğretmenler tarafından bir st okula verilmelidir.
- Sanat eğitimi politikalarındaki yoksunluğun giderilmesi için, genel eğitim içerisinde sanat eğitiminin önemi arttırılmalı ve bir sanat eğitimi modeli geliştirilmelidir.
- Sanat etkinliğinin bir boş zaman geçirme etkinliği değil ğretim alanı ve yöntemi olduğu ilgili kurumlarca anlaşılmalıdır.
- Görsel sanatlar ğretim programının hedeflenen amaçlara ulaşılabilmesi yolunda sanat eğitiminin önemi ve gerekliliği konusunda ailelerin bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Bu konuda, yazılı ve görsel medyadan yararlanılabilir.
- Sanat eğitimi- ğretimi programlarının farklı koşullarda uygulanabilir olması gerekmektedir. Bir başka ifadeyle programların esneklik ilkesinde hazırlanması önemlidir.

- Görsel sanatlar eğitimi ustalık ve beceri kazandırmayı değil, estetik duyarlılığı geliştirmeyi amaç edinmelidir. Sanat eğitimi yaratıcılığa dayandırılmalıdır, bilgiyi ve tekniği öğretmek araç olmalıdır. Öğretim programları bu ilkelerden ödün vermemelidir.
- Öğrenciler imkanlar ölçüsünde sanat eserleri ve sanatçılarla karşı karşıya getirilmelidir. Öğrencilerin sanat ortamını görmeleri ve yaşamaları sağlanmalıdır.
- Örgün eğitimin her kademesinde sanat eğitimi dersleri, zorunlu ders statüsüne kavuşturulmalıdır.
- Görsel sanatlar öğretim programlarının hedeflenen amaçlara ulaşılabilmesi için, haftalık ders saatlerinin süresini önemli kılmaktadır. Özellikle ilköğretim 4-8 sınıflarda görsel sanatlar dersinin haftada 1 saat olması, sorunun büyümesine neden olmaktadır. Bu bağlamda, bu sınıflarda ders saatlerinin en az 2'şer saate çıkarılması şu aşamada uygun olacaktır.
- Sanat eğitimi uygulamaları, müze, sergi, atölye vb. gezileri çalışmalarla kültürel boyuta taşınmalı, sanat eğitimi daha etkili bir şekilde verilmelidir.

KAYNAKÇA

AK, Aysun

1996 “Ortadereceli Okullarda Sanat Eğitimi”, (Yayınlanmamış **Yüksek Lisans Tezi**), Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

AKAY, Bahattin

1976 Resim Sanatı, İstanbul

AKYÜZ, Yahya

1997 Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1997'ye), İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul

ALAKUŞ, Ali Osman

2003 Dünden Bugüne Görsel Sanatlar Eğitimimizin Genel Bir Görünümü, Milli Eğitim Dergisi, Sayı: 160

ARISOY, Alev

1994 İlkokullarda Resim-iş Eğitimi ve Karşılaşılan Sorunlar, (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara

ARTUT, Kazım

2001 Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri, Anı Yayıncılık, 1. baskı
Ankara

ARSLAN, Mehmet

2000 “Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Programları ve Belli Başlı Özellikleri”, Milli Eğitim Dergisi, Sayı: 146 .

ASLIER, Mustafa

1979 Sanat Eğitiminin Çağdaş Boyutları, 2. İstanbul Sanat Bayramı

AYTAÇ, Kemal

1978 Baltacıoğlu'nun Eğitim Sisteminin Ana Gelişimi, Yeni Adam, 921

BAL, Muradiye

1993 “Orta Dereceli Okullarda Sanat Eğitimi (1924- 1993), (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

BALABAN, Mustafa Rahmi

1973 Gazi Paşa Hazretlerinin Maarif Umdesi, Milli Eğitim Yayınları

BALTACIOĞLU, İsmail Hakkı

1932 Terbiye, Semih Lütfü Suhulet Kütüphanesi, İstanbul

BALTACIOĞLU, İsmail Hakkı

1931 Resim ve Terbiye, Kanaat Kütüphanesi, İstanbul

BALTACIOĞLU, İsmail Hakkı

1995 Talim ve Terbiyede İnkılap

BALTACIOĞLU, İsmail Hakkı

1993 Türklerde Yazı Sanatı

BİNBAŞIOĞLU, Cavit

1999 “Cumhuriyet Döneminde İlkokul Programları”, 75. Yılda Eğitim Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.

BUYURGAN, Serap

1996 “Estetik Çevre Oluşumunda Sanat Eğitiminin Önemi” Milli Eğitim Dergisi, Sayı: 131, Ankara

DELİER, Ayşe

2005 “Sanat Eğitiminde Disiplinler Arası Yaklaşımlar”, (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul

DEMİREL, Özcan

2005 Eğitimde Program Geliştirme, Pegema Yayıncılık, 8. baskı,
Ankara

DOĞAN, Hıfzi

1975 “ Program geliştirmede sistem yaklaşımı” Ankara Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dergisi, cilt: 7, sayı: 14

ERDEN, Münire

1998 Eğitimde Program Değerlendirme, Anı Yayıncılık, 3. baskı,
Ankara

ERGÜN, Mustafa

1997 Atatürk Devri Türk Eğitimi II, Türkiye Sanal Eğitim Bilimleri
Kütüphanesi, Kocatepe Üniversitesi, Afyon

ERGÜN, Mustafa

1982 Atatürk Devri Türk Eğitimi, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih
Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara

ERTÜRK. Selahattin

1982 Eğitimde Program Geliştirme, Metaksan Lmt. Şti., Ankara

ETİKE, Serap

1995 “Sanat Eğitimi Yazıları” İlke Yayınevi, Ankara

ETİKE, Serap

1991 “ Türk Sanat Eğitiminin Tarihsel Gelişim Süreci İçinde Ortaokul
Resim Eğitimi ve Resim Öğretmeni Yetiştirme” (Yayımlanmamış
Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

ETİKE, Serap

2001 Cumhuriyet Dönemi Resim Eğitimi, Güldiken Yayinevi, Ankara

GÖKAYDIN, Nevide

1990 Eğitimde Tasarım ve Görsel Algı, Sedir Yayinevi, 1. baskı, Ankara

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı

2006 Milli Eğitim Yayinevi, Ankara

GÜLEÇ, Turgut

2001 “1923’den Günümüze İlk ve Orta Öğretim Kurumlarında Sanat Eğitimi Üzerine Bir İnceleme” (Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi

İNAN, M. Rauf

1980 Mustafa Necati, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara

İLHAN, Ayşe Çakır

1999 “ Türkiye’de Resim Eğitiminin 75 Yılı” Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları Ankara

İLHAN, Ayşe Çakır

1997 “ İlköğretimde Sanat Eğitimi ve Yaratıcı Drama”, Yaşadıkça Eğitim, 54: 17-21.

İLHAN, Ayşe Çakır

1985 “ Temel Eğitim Birinci Basamağında Plastik Sanatlar Eğitimi” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara

İlkokul Programı

1948 MEB

Ortaokul Resim-iş Eğitimi Programı

1949 MEB

İlkokul Resim-iş Eğitimi Programı

1968 MEB

İlköğretim Resim-iş Dersi Öğretim Programı

1992 MEB

İlköğretim Okulları Haftalık Ders Dağıtım Çizelgesi

1986

İlköğretim Okulları Haftalık Ders Dağıtım Çizelgesi

1994

İlköğretim Okulları Haftalık Ders Dağıtım Çizelgesi

2007

KARASAR, Niyazi

2005 Bilimsel Araştırma Yöntemi, 15. baskı, Nobel Yayın Dağıtım
Ankara

KALAYCI, Nurdan

2000 “Resim-iş Öğretim Programı”, İlköğretim Programları ve
Gelişmeler, s: 154-155.

KAVCAR, Cahit

1983 Güzel Sanatlar Eğitimi, M.E.B. Bilim ve Kültür Eserleri,
İstanbul

KEHNEMUYİ, Zerrin

1995 Çocuğun Görsel Sanat Eğitimi, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul

KIRIŐOĐLU, Olcay Tekin

1991 Sanatta Eğitim (Görmek, Anlamak, Yaratmak), Eğitim Kitabevi,

KIRIŐOĐLU, O.ve STOKROCKI,M.

1997 İlköğretim Sanat Öğretimi, Yök Yayınları, Ankara

KIRIŐOĐLU, Olcay Tekin

1987 “Bireysel ve Toplumsal Kimlik Aramada Kültürün ve Sanatın Rolü” Sanat Yazıları II, Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları, Hacettepe Üniversitesi, Ankara

KURTULUŞ, Yıldız

2000 “ Türkiye’de Sanat Eğitimi Tarihi”

(Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara

M.E.B.

1992 “ilköğretim Kurumları Resim-iş dersi öğretim programı” MEB Yayınları, Ankara

M.E.B.

1-17 Milli Eğitim Őuraları (<http://ttkb.meb.gov.tr/seçmeler/sura/sura.htm>)

M.E.B. TTK Başkanlığı Şura Genel Sekreterliği

1995 (4-5-6. Milli Eğitim Őuraları)

M.E.B.

1971 Sekizinci Milli Eğitim Şurası

M.E.B.

1975 Dokuzuncu Milli Eğitim Şurası

M.E.B.

1981 Onuncu Milli Eğitim Şurası

M.E.B.

1982 Onbirinci Milli Eğitim Şurası

M.E.B.

1989 Onikinci Milli Eğitim Şurası

M.E.B.

1990 Onüçüncü Milli Eğitim Şurası

M.E.B.

1996 Onbeşinci Milli Eğitim Şurası

ÖZKIRIMLI, Atilla

1979 “Türkiye’de Sanat Eğitimi Uygulamalarının Sorunları ve Çözüm Önerileri”, İstanbul Sanat Bayramı Türkiye’de Sanat Eğitimi Sempozyumu

ÖZSOY, Vedat

2003 Görsel Sanatlar Eğitimi, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara

ÖZSOY, Vedat

1993 “Resim- iş Eğitimi ile ilgili Raporun Düşündürdükleri”, Eğitim,4, 58- 70

ÖZSOY, Vedat

1996 “Türkiye’de Resim-iş Eğitimi Tarihine Kısa Bir Bakış” Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi Sayı: 16, Ankara

PASİN, Gülseren

- 1992 “Türkiye’de Resim Öğretmeni Yetiştirme”, İzmir Eğitim Kongresi Bildirileri 25-26-27, Buca Eği. Fak. Yay.

PEKMEZCİ, Hasan

- 1997 “Sanat Eğitimine Toplu Bakış”, İlköğretim Okullarında Sanat Eğitimi ve Sorunları TED XV. Öğretim Toplantısı, Kayseri Türk Eğitim Derneği Öğretim Dizisi, Ankara.

SAN, İnci

- 2003 Sanat Eğitimi Kuramları, Ütopya Yayınları, 3.

SAN, İnci

- 2004 Sanat ve Eğitim, Ütopya Yayınları, 3. baskı, Ankara

SAN, İnci

- 2001 “Sanatlar Eğitimi”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, cilt 34, sayı: 1-2

SAN, İnci

- 1985 “Sanat ve Eğitim, Yaratıcılık – Sanat Sorunları, Kuramlar ve Eleştirisi Eğitimle İlişkiler”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No: 151, Ankara

SAN, İnci

- 1977 Sanatsal Yaratma ve Çocukta Yaratıcılık, Kırallı Ofset, Ankara

SAN, İnci

- 1979 “Çocuğun ve Gencin Sanat Eğitimi” Ulusal Kültür Dergisi

SERT, Ülkü Derya

2003 “Ortaöğretim Sanat Eğitiminde Rönesans Resim Sanatının Yeri ve Önemi” (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul

TELLİ, Hidayet

1990 “Türkiye’de Resim İş Öğretimine Genel Bir Bakış”, T.E.B. Yayınları, Ankara

TEKİŞİK, Hüseyin Hüsnü

1978 Atatürk ve Milli Eğitim, Çağdaş Eğitim

TONGUÇ, İsmail Hakkı

1932 “İlk, Orta ve Muallim Mekteplerinde Resim, El İşleri ve Sanat Terbiyesi”, A. Halit Kütüphanesi, İstanbul

TÜRKDOĞAN, Galip

1981 Sanat Eğitimi Yöntemleri, Kadioğlu Matbaası, Ankara

ÜNVER, Erdem

2002 Sanat Eğitimi, Nobel Yayınları

VARIŞ, Fatma

1994 Eğitimde Program Geliştirme- Teori ve Teknikler, Alkım Yayıncılık, 5. baskı, Ankara

YETKİN, Suut Kemal

1968 “Güzel Sanatların Eğitimdeki Yeri”, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 1-4

YOLCU, Enver

2004 Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri, Nobel Yayın Dağıtım Ankara